Cançons populars i tradicionals a l'escola

PROPOSTES DIDÀCTIQUES I METODOLÒGIQUES

Generalitat de Catalunya
Departament d'Ensenyament

PRESENTACIÓ

La publicació que teniu a les mans és una guia per a mestres que ensenyin música a les etapes d'educació infantil i primària. Per això hem volgut donar al recull escrit una orientació més didàctica que erudita. Les cançons han estat adaptades a l'edat dels destinataris i cadascuna porta una indicació de com treballar-la a classe. La informació que acompanya cada cançó és molt sintètica, però alhora pràctica. Pel que fa a la partitura, si bé a la majoria només hi consta la melodia cantàbil (a vegades a dues veus), hi ha unes indicacions tonals que poden facilitar-ne l'acompanyament amb piano o guitarra.

Les cançons tradicionals catalanes incloses a les fitxes coincideixen gairebé del tot amb les que han estat indicades a les Instruccions d'Ensenyament per al curs actual i corresponen a un corpus força popular. La majoria ja s'ensenyen a les escoles, i qui més qui menys les pot reconèixer en sentir-les cantar o llegir-ne la lletra. Això no vol dir, però, que esgotin el tema: depenent de les contrades, de les famílies de procedència, de la tipologia de l'alumnat o dels gustos personals dels mestres de música aquest corpus es pot ampliar i readaptar (com de fet s'esdevé en aquesta publicació, que inclou cançons d'altres indrets). Així mateix, tal com aconsella la introducció que encapçala la carpeta, seria adequat completar la selecció amb noves cançons dels indrets, sovint ben diversos, d'on procedeix la mainada i el jovent, alumnes de les nostres escoles.

Els CD inclosos a la carpeta provenen d'una edició anterior de gran qualitat, enregistrada amb el títol de Tocatimbal sota la direcció musical de Manuel Oltra, el qual va fer-ne els arranjaments. Volem agrair als responsables d'aquesta edició les facilitats que ens han donat perquè es pogués reproduir un bon nombre de cançons, que superen les que consten en la publicació en paper.

La música destaca com un dels puntals de la formació personal i social dels infants i joves, pel que fa a sensibilitat, llenguatge, coneixement del medi, motricitat, treball en grup, respiració, actitud i un llarg etcètera.

És per tot això que el Departament d'Ensenyament ha decidit de fer aquesta publicació, que també es pot consultar a la xarxa telemàtica. Us l'oferim amb convicció i goig, amb la seguretat que facilitarà la tasca docent i contribuirà a conservar, redescobrir i assumir aquest ric patrimoni de la tradició folklòrica, particular i general.

Pere Solà i Montserrat
Director general d'Ordenació i Innovació Educativa

ÍNDEX

5 Metodologia, repertori i didàctica de la cançó

Presentació del cançoner

9 Aspectes que es poden treballar a partir de la cançó

Referents al text

Referents a la creativitat

Referents a la música

11 Activitats prèvies del mestre/a

12 Com ensenyar una cançó

14 Interpretació

15 Activitats d'avaluació

15 Bibliografia

Una de les contribucions essencials de la pràctica de la música, en el procés educatiu, és l'estimulació i modelatge de la sensibilitat amb l'aportació d'uns primers elements de caràcter sensorial que posteriorment s'aniran elaborant i raonant.

La música és un llenguatge artístic. Com a llenguatge permet la comunicació (emissió i recepció), i com a art permet l'expressió de sentiments, sensacions, emocions. Només per això ja queda justificada la inclusió de l'àrea de Música en el currículum de les etapes d'ensenyament obligatori. Però, a més d'aquestes característiques, hi ha una sèrie d'hàbits i actituds que són objectius de totes les àrees i que en la música hi són de forma inherent: exterioritzación i compartiment d'estats d'ànim; treball cooperatiu, en el cant col·lectiu; hàbits posturals, de relaxació, de respiració i de dicció; coneixement i respecte pel patrimoni cultural del país; atenció a les indicacions del mestre/a, director/a; silenci, en les audicions; treball continuat, per a l'aprenentatge de la tècnica de l'instrument musical, etc. A tot això podem sumar-hi el fet que la música, i dins de la música la cançó, constitueix la primera i més constant forma d'apropament a l'art dels nostres infants.

Els continguts d'aquesta àrea per a les etapes d'infantil i primària es desprenen del seu caràcter de llenguatge específic i permeten garantir una formació musical àmplia, tant des del punt de vista de la pràctica musical individual i col·lectiva com de l'adquisició de coneixements, que té en compte aspectes com ara la creativitat, el sentit estètic, la capacitat crítica, el gust per la música... Aquests continguts es concreten en cinc grans blocs:

1. Cançó i veu.
2. Educació de l'oïda.
3. Música i psicomotricitat.
4. Llenguatge musical.
5. Audició.

La música, s'aprèn "fent música". El seu procés d'ensenyament-aprenentatge cal que sigui actiu al màxim: cantant, tocant instruments, ballant, creant i escoltant. La cançó, a l'educació infantil i primària, ofereix un excel·lent mitjà d'expressió musical i n'esdevé l'eix vertebrador.

La cançó constitueix la base fonamental per a la pràctica musical a l'escola. En efecte, en la cançó hi conflueixen tot un seguit d'aspectes que la fan insubstituïble:

– Forma de fer música més espontània i a l'abast de l'infant.
– Manifestació de la sensibilitat.

– Síntesi dels coneixements bàsics del llenguatge musical (ritme i mètrica, melodia, fraseig, estructura, base harmònica, etc.).
– Vehicle de transmissió cultural, de coneixement de la idiosincràsia de l'entorn propi i d'apropament a d'altres cultures.
– Embolcall de tresors lingüístics, populars, tradicionals i musicals.
– Mitjà d'expressió que permet redescobrir i potenciar l'idioma.
– Recurs educatiu de primer ordre, en especial en el vessant cooperatiu.

Cantar ha de constituir una activitat quotidiana i habitual a l'escola. La cançó pot ser un procediment dins de qualsevol altra àrea i pot servir de punt de partida per enllaçar amb altres activitats, o viceversa. La cançó s'ha d'integrar també a d'altres moments de la vida (lleure, celebracions, moments de joia i de recolliment).

La música a l'escola té un paper molt important en l'educació de l'alumnat. Pedagogs de gran renom han posat de manifest, des de la darreria del s. XIX, la importància de l'educació musical (Dalcroze, Willems, Martenot, Kodaly, Orff, Suzuki, Wuitack, Menuhin...), a més de dotar-nos d'unes metodologies que consideren els processos cognitius de maduració de la persona.

De la mateixa manera que la cançó, la dansa és una manifestació de la idiosincràsia popular, en la qual es troben creences, tradicions, costums ancestrals... La dansa constitueix la simbiosi més perfecta entre el moviment mesurat i organitzat i la música, i és també una activitat molt important d'interrelació social.

La dansa es serveix de la música com a estímul bàsic per al moviment del cos. D'altra banda, la dansa és un recurs molt important per a la comprensió dels elements de la música, principalment el ritme (la pulsació, el tempo...), l'estructura i el caràcter. La dansa és un element interdisciplinari que pot proporcionar i motivar aprenentatges significatius.

Metodologia

La metodologia docent és la materialització del model didàctic pel qual s'opta. Es pot definir d'una manera assequible, i alhora força exhaustiva, caracteritzant els següents components de la intervenció docent: la selecció i seqüenciació dels continguts, el paper del docent i de l'alumne/a, la funció de l'avaluació, la gestió de l'aula i les estratègies didàctiques a emprar.

Les teories pedagògiques vigents es basen en la reconstrucció social i cultural del que és aprendre. Aquestes teories orienten models didàctics que centren l'atenció en el foment de la interacció entre els agents que intervenen en les activitats i en les seqüències d'ensenyament-aprenentatge. Aquest model didàctic és especialment adequat per a aquelles àrees del coneixement que,

com la música, estan molt relacionades amb el desenvolupament social i individual de l'alumnat.

El model didàctic serà interactiu sempre que els components de la intervenció docent responguin a les característiques següents:

– La selecció i seqüenciació dels continguts ha de respondre a la lògica interna de l'àrea. En aquest sentit, a l'hora d'escollir i ordenar continguts concrets, haurien de ser referents obligats el saber de partida dels alumnes, la previsible motivació inicial i la funcionalitat d'allò que s'aprèn.
– L'alumne/a és el subjecte actiu de l'aprenentatge i el professor/a qui crea les condicions i el suport que el fan possible.
– L'avaluació es centra en la regulació i autorregulació dels aprenentatges.
– La gestió de l'aula ha d'afavorir la interacció entre l'alumne/a i el docent, i també entre l'alumnat.
– Les estratègies didàctiques han d'afavorir l'activitat i ser significatives.

Així mateix, en el disseny de cada seqüència d'activitats d'aprenentatge s'ha de tenir present que l'alumne/a, en la fase inicial, ha de fer-se una idea clara del que es vol fer i interioritzar els objectius d'aprenentatge; tot seguit, en la fase de desenvolupament, s'han de presentar i manipular els nous continguts; en la fase de síntesi, s'ha d'estructurar el que s'ha après, i en la fase d'aplicació s'ha de proposar a l'alumne/a la identificació i/o aplicació dels nous continguts en escenaris diferents dels que s'ha treballat. No cal dir que aquestes fases de la seqüència didàctica estan molt relacionades amb les diferents formes que pren l'avaluació.

Finalment, cal fer referència als materials didàctics emprats. Partint de la base que cada alumne/a es pot sentir més familiaritzat amb uns suports determinats, cal preveure una diversitat de materials: imatges, so, text, instruments musicals, noves tecnologies...

Aquestes orientacions, més que enteses com a receptes ho han de ser com a referències que poden orientar tendències en la innovació i/o millora de la pràctica docent.

Repertori

El cant ha de permetre que l'alumnat gaudeixi del fet musical per davant de les exigències tècniques. Això s'aconseguirà amb un repertori adequat: motivador per a l'alumnat, amb progressiva dificultat, que li permeti enriquir el coneixement del patrimoni cultural pròxim (geogràficament i en el temps) per tal d'anar-lo ampliant progressivament.

Tenint en compte la procedència de l'alumnat de cada centre, i amb vista a una millor integració d'aquest alumnat a l'entorn sociocultural, cada escola hauria de completar el repertori amb cançons originàries del mateix poble o comarca, i amb cançons d'altra procedència, en la llengua original si és possible o bé traduccions.

A tal efecte, cal recordar també que força cançons tradicionals centreeuropees ja formen part del nostre repertori de cançons infantils, després que un seguit de grans músics-pedagogs les recollissin i adaptessin fa molts anys. Així mateix, el repertori es podrà ampliar amb cançons d'autors diversos d'àmbit universal, clàssics i contemporanis.

El repertori que es configuri ha de ser de dificultat creixent tenint en compte l'edat dels infants. L'educació vocal ha de ser progressiva; és a dir, que els més petits han d'aprendre a cantar en una tessitura reduïda (d'una quarta, aproximadament) per tal de poder-la ampliar a mesura que vagin creixent. Només així s'aconseguirà un bon desenvolupament de la veu dels nens i nenes. La dificultat també ha de ser progressiva des del punt de vista de l'afinació, ritme, tempo i dinàmica. Es partirà dels cants monofònics senzills vers altres de polifònics (inicialment cànons a dues veus, per acabar en polifonies a diverses veus).

El repertori que cantem i fem cantar ha d'estar directament relacionat amb l'estat vital de les persones que el canten, i també amb altres circumstàncies d'ordre didàctic i tècnic. La tria de cançons s'ha de fer segons l'edat dels alumnes i les dificultats d'ordre rítmic, melòdic i de comprensió i pronúncia del text. Cal recordar que les cançons de cada cicle es poden recuperar posteriorment i cantar-les a veus i/o fer-hi acompanyaments instrumentals.

És convenient que la interpretació sigui variada: "a capella" o amb acompanyament instrumental melòdic i/o rítmic, segons les peces a interpretar.

Presentació del cançoner

Es proposa un recull de cançons populars i tradicionals catalanes com a eix a l'entorn del qual construir el repertori propi de cada escola i com a material de suport per al professorat. Consisteix en una tria de cançons entre les més representatives de la nostra cultura popular. No pretén ser un cançoner, ni una antologia més o menys completa, sinó una mostra variada i significativa, alhora que prou extensa, perquè constitueixi una guia orientativa a fi que els mestres puguin ampliar el repertori. No es pot fixar un repertori únic per a tot l'alumnat d'educació infantil i primària, fet que no solament aniria en contra dels principis pedagògics que creuen en la flexibilitat com a element que permet atendre la

diversitat de contextos i persones, sinó que l'existència d'un ventall amplíssim de cançons fa impossible definir "el" repertori. A tal fi, el cançoner s'estructura de la manera següent:

– Aspectes metodològics generals referits a la cançó.
– 15 cançons per al cicle d'educació infantil.
– 6 nadales per al cicle d'educació infantil.
– 10 cançons per cicle d'educació primària.
– 4 nadales per cicle.
– Propostes didàctiques (una per cicle).
– 7 himnes i cants, entre els quals cal destacar l'himne de Catalunya, Els Segadors, que formarà part del repertori de totes les escoles.
– Cançons en altres llengües, especialment dels països d'on provenen els alumnes nouvinguts al nostre sistema educatiu.

Es proposen uns models de programació d'una cançó de cada cicle. S'ha de tenir en compte que les activitats d'ensenyament-aprenentatge i d'avaluació que s'apunten només són un suggeriment, que podran ser vàlides atenent al moment en què es plantegi la cançó (no és el mateix presentar una cançó al començament de tercer que al final de quart, malgrat que parlem en ambdós casos de cicle mitjà) al nivell general de la classe i també a la preparació i/o preferències de l'especialista. Volem remarcar també que molts dels recursos que s'hi inclouen es poden aplicar, amb algunes variacions, a la majoria de cançons del repertori bàsic.

Les cançons estan escrites amb música i lletra, amb els acords corresponents perquè es puguin acompanyar amb instruments polifònics, i algunes han estat transportades a tonalitats que en facilitin la interpretació vocal i/o instrumental (flauta dolça, per exemple).

Per facilitar-ne la lectura, pel que fa referència a la interpretació instrumental, a la partitura s'han barrat juntes corxeres i semicorxeres.

Aspectes que es poden treballar a partir de la cançó

Referents al text

Un dels objectius importants a l'hora d'interpretar una cançó és l'aprenentatge de la llengua. Les cançons populars i tradicionals són un recurs adient per treballar el llenguatge, tant pel que fa a l'adquisició de lèxic com d'estructures.

De manera connexa, el treball amb les cançons desenvolupa la facultat de memorització, que es traduirà en una major fluïdesa verbal, en l'adquisició

de seguretat en l'ús del llenguatge i en un augment progressiu del potencial comunicatiu de l'alumne/a.

Tot seguit presentem una proposta didàctica que pot ser adaptada per cada mestre/a a les possibilitats i a les exigències dels seus grups d'alumnes concrets i que completarà quan ho cregui oportú.

1. Comprensió inicial del lèxic:
   - – Comprensió inicial dels mots.
   - – Comprensió del significat de les expressions.
   - – Comprensió del conjunt del text.
2. Pronúncia correcta (fonètica):
   - – Trets fonètics diferencials del català.
   - – Enllaços fònics.
   - – Contraccions.
   - – Llicències per raó del ritme que afecten la fonètica.
3. Entonació i expressivitat.

Referents a la creativitat

1. La cançó com a joc de llenguatge:
   - – Cançons acumulatives: exerciten la memòria.
   - – Cançons enumeratives: fixen els coneixements de l'alumne/a.
   - – Cançons encadenades: faciliten la rapidesa de reflexos memorístics.
2. El cant espontani:
   - – Estimula la comunicació dins i fora de l'escola.
   - – A la classe. Per començar una feina...
   - – A l'hora de jugar. Com a motiu d'alegria i de divertiment.
   - – El fet mateix de cantar.
   - – Les cançons que comporten un joc.
   - – Les cançons que són de saltar i ballar.
   - – En diversos moments de la vida.
3. Animació de festes populars celebrades a l'escola:
   - – Com a element extraordinari d'animació.
   - – Com a espectacle: expressió artística, cant, dansa, escenificació, joc...
4. Escenificació:
   - – Representació mímica, dansa popular, joc, dramatització.
   - – Construcció de disfresses.
   - – Acompanyament amb instruments.
   - – Com a element d'expressió corporal: invenció de moviments de dansa o jocs d'expressió.
5. Reconstrucció d'un marc (històric, llegendari, geogràfic...).
6. Il·lustració:

– Fer dibuixos d'alguns passatges de la cançó.
– Representar la cançó mitjançant una auca...
– Fer un dibuix al·legòric de la cançó.

7. Audició de cançons:
– Escoltar cançons en diferents tipus d'enregistraments.
– Buscar programes de ràdio i TV en què s'emetin cançons.
– Assistir a recitals de cançons.
– Enregistrar cançons interpretades pels alumnes.

Referents a la música

Un dels objectius importants a l'hora d'interpretar una cançó és l'aprenentatge dels diferents aspectes del llenguatge musical. Les cançons populars i tradicionals són un potencial viu i de primera mà per dur a terme aquest treball. A través de la cançó, els nens/es aniran coneixent els diferents elements bàsics que formen la música, alhora que els ajudarà a apreciar-la i estimar-la.

Aquest apartat es treballa detalladament en les propostes didàctiques de les cançons.

1. Ritme: pulsació, tempo, ritme, compàs...

2. Melodia: línia melòdica, àmbit, estructura formal, tonalitat i modalitat...

3. Dinàmica: intensitat, canvis dinàmics...

4. Interpretació: expressió, tècnica vocal, coneixement del gest de direcció...

Activitats prèvies del mestre/a

– El mestre/a haurà de procurar que la cançó constitueixi el fet musical més important.
– En escollir el repertori del curs tindrà en compte el context cultural, l'edat dels alumnes i els condicionaments del seu grup-classe: nivell, motivació, dificultats rítmiques i melòdiques, tècniques i temàtiques de la cançó, de comprensió i pronúncia del text...
– Per tal d'aprofitar els recursos que pot aportar la cançó caldrà establir una programació acurada que faci compatible i integri la lògica de la música amb la de l'aprenentatge.
– Estudi de l'obra en concret:
• Contextualització de la cançó: informació de tipus cultural, origen, context geogràfic o social, en quines situacions es cantava, de quin tipus de cançó es tracta...

• Argument o trama, si es tracta d'una rondalla.
• El vocabulari.
• Elements musicals (melodia, ritme, estructura, tonalitat...).
• Preparació per poder-la ensenyar de memòria.
• Metodologia a seguir (organització d'assajos per sessions...).
• Criteris interpretatius (dinàmiques, acompanyament instrumental, solistes, respiracions...).
– Programació d'activitats d'ensenyament-aprenentatge: introducció, desenvolupament, interaplicació, i d'avaluació: inicial, de procés, de síntesi.
– Tècnica vocal acurada. El mestre/a de música ha de constituir un bon exemple en la utilització de la veu, parlada o cantada. Ha de tenir una bona formació musical i vocal que li permeti transmetre no solament la il·lusió pel cant, sinó que aquest es faci amb la màxima correcció: afinació, rigorositat rítmica i de temps i expressió adequada.
– Coneixement de la tècnica gestual mínima de direcció coral.

Com ensenyar una cançó

– Caldria aconseguir que l'alumne/a assolís uns hàbits de treball mínims:
• Postura corporal adequada.
• Ambient de silenci.
• Respecte.
• Voluntat de fer-ho bé tots junts.
– Crear un clima motivador que il·lusioni els nens i nenes a aprendre aquella cançó:
• Presentació de l'activitat i dels objectius.
• Explicació de l'argument en forma de conte.
• Representació del text amb titelles, rètols amb dibuixos, mímica...
• Audició de la cançó interpretada pel mestre/a, una coral, un grup instrumental...
• Visionament del vídeo amb la dansa corresponent a la cançó.
• Enregistrament o interpretació en públic quan se la sàpiguen.
• Valoració estètica de la cançó.
– El procés que generalment es seguirà per fer l'aprenentatge de les cançons es basarà, sobretot, en el procés d'imitació, repetint-ne successivament petits fragments o unitats musicals, text i música alhora, fins a completar-les:
• Primer, el mestre/a la cantarà sencera (o en farà escoltar un enregistrament per una coral): així els nens i nenes faran una primera presa de contacte i observaran si és llarga o curta, alegre o trista, ràpida o lenta, peculiaritats del text, si ens explica una història...
• Tot seguit fragmentarem la cançó en frases musicals lògiques i, després de cantar-la el professor/a un parell o tres de vegades (indicant amb la mà

el gest d'escoltar i no cantar), es farà repetir al grup. Quan ja tinguem dues frases apreses serà bo ajuntar-les. S'enllaçaran les frases o estrofes fins que la cançó s'hagi memoritzat.

• Quan observem un error en la repetició per part dels cantaires, hem de corregir-lo, a fi que no es converteixi en un error crònic. Tornarem a repetir aquell petit fragment diverses vegades seguides sense recordar-los què han fet malament (ja que els reforçaríem l'error). El dia que tornem a repassar la cançó insistirem en aquell passatge abans de fer-la de dalt a baix, tornant-lo a cantar diverses vegades abans que ho facin els nens/es.

• Si els petits tenen dificultat a recordar la cançó ens podem ajudar de tots aquells recursos que facilitin la memòria: gestos, titelles amb els personatges, rètols amb dibuixos, representació de l'argument amb nens/es de la classe, escenificar els diàlegs amb solistes...

• Interpretar les cançons de diferents maneres per tal d'adquirir més riquesa musical: "a capella", amb acompanyaments instrumentals melòdics i/o rítmics diversos i en directe, amb acompanyaments instrumentals i/o vocals enregistrats, escollir cançons amb diferents tempi i dinàmiques...

• És convenient que a partir de cicle mitjà, però sobretot a cicle superior, es treballin les cançons a veus. Els nens/es han d'aprendre a gaudir de l'harmonia, que els donarà una nova perspectiva del cant coral.

• Per aprendre els cànons, dedicarem el temps que calgui perquè la melodia a l'uníson es conegui perfectament, sense dubtes, i amb una afinació acurada. Quan això ja s'hagi assolit començarem el cànon a dues veus (encara que es tracti d'un cànon a més veus), indicant les entrades de cada grup amb el gest de direcció. Hem de pensar que acostumem a tenir-hi més dificultat els del segon grup que no pas els que comencen. Serà convenient, doncs, repartir estratègicament els alumnes d'acord amb la seguretat que mostrin en cantar. En sessions posteriors podrem afegir-hi més grups si ho veiem oportú. Hem d'intentar que s'escoltin els uns als altres i que gaudeixin del resultat harmònic.

• Per aprendre les cançons a veus, podem fer que tots aprenguin totes les veus i les alternin, o dividir-los directament per veus (dependrà de la capacitat musical del grup-classe). Caldrà que els alumnes insegurs facin la melodia de la primera veu, per no dificultar-los més l'entonació, i que al seu costat s'hi asseguin altres alumnes molt afinats. Quan haguem ensenyat una frase musical de cada veu les ajuntarem. El mestre/a ajudarà la segona (o tercera) veu, atès que la primera veu probablement no necessitarà reforç.

• Seria convenient atendre d'una manera individualitzada aquells alumnes que presentin algun tipus de dificultat (atenció a la diversitat).

• És bo que els alumnes s'acostumin, malgrat haver d'aprendre les

cançons de memòria, a disposar de les partitures i poder tenir el seu recull de cançons. Es pot confeccionar un cançoner, deixant plasmada cada cançó en una fitxa en què aparegui el títol, un dibuix al·lusiu, la partitura i, si cal, algun comentari o activitat a fer:

– D'aquesta manera l'infant se la farà més seva i podrà recordar-la així que passi el temps. D'altra banda, permetrà que els pares puguin fer el seguiment del repertori treballat a l'aula, reforçant la motivació de l'alumne/a.

– En el cicle superior, la fitxa podria incloure un apartat tècnic on anotar alguns continguts musicals treballats: compàs, nombre total de compassos, àmbit, estructura formal...

Interpretació

La interpretació hauria de ser l'objectiu d'aprenentatge bàsic al qual es vinculen tots els altres objectius.

El principal objectiu del cant coral és gaudir de la bellesa de les cançons i interpretar-les amb gust i sentiment. Per tant, motivarem els nostres alumnes perquè cantin amb il·lusió i cuidant molt la musicalitat.

El cant coral cohesiona el grup en una única expressió en què es reparteix, de manera equitativa, responsabilitat i protagonisme entre tots els alumnes, exigint de cadascun una bona disciplina i predisposició per integrar-se al grup.

Hauran d'aprendre a estar atents a les indicacions del director/a i hauran de fomentar les ganes de fer-ho bé. Cal treballar per començar i acabar tots alhora, controlar els finals de frase perquè no quedin secs o accentuats, donar a la cançó l'aire que requereix (alegre, melancòlic, divertit...), cuidar les pauses de respiració i les variacions dinàmiques...

Caldrà vetllar que la tessitura sigui adequada a la capacitat vocal dels alumnes, procurant no forçar ni el registre greu ni l'agut.

Serà motivador per als nens/es oferir el resultat del seu treball en un concert en públic, que donarà un altre sentit a la seva feina i els farà experimentar més intensament la faceta fonamental de la música com a eina de comunicació. Si en aquest concert hi pot assistir la família, permetrà fer-la'n partícip i donar-li a conèixer l'educació musical que rep el seu fill o filla.

Activitats d'avaluació

Els nens i nenes han de saber què avaluarem, com ho farem i quan.

Les activitats d'avaluació han de ser semblants a la resta de les d'ensenyament-aprenentatge i integrades en el procés educatiu.

L'avaluació de la cançó ha de ser continuada, i cal valorar tant l'interès i l'actitud que desvetlla en els alumnes com l'afinació i la precisió que aquests van adquirint de manera individual i col·lectiva.

Tots els recursos que utilitzem per treballar la cançó són eines que ens poden ajudar a valorar aquest procés: observar amb quina actitud canten col·lectivament, en grups petits o individualment, si interpreten amb musicalitat i caràcter, si memoritzen les cançons, si afinen, si mostren precisió en el tempo i el ritme...
A continuació proposem algunes activitats d'avaluació:

– Fer que a un senyal del mestre/a la interioritzin (la cantin per dins), i que a un altre la tornin a cantar. Així observarem si mantenen el to, la pulsació... Mentre els alumnes canten la cançó, el mestre/a dirigirà (farà el gest amb la mà) per ajudar-los.
– Fer cantar la cançó per frases en filera, en grup, d'un en un seguint una cadena...
– Si és possible, fer un estudi comparatiu entre diversos enregistraments de la mateixa cançó.
– Reconèixer-la enmig d'una sèrie melòdica improvisada.

És imprescindible que cada mestre/a elabori els fulls de seguiment (individuals o col·lectius), o les fitxes d'observació, basant-se en les intencions que ha reflectit en les unitats de programació.

La finalitat de l'avaluació ha de ser donar elements de criteri al mestre/a per tal de millorar el rendiment dels alumnes i no únicament per certificar el que han après.

Bibliografia

• 40 Cançons populars catalanes. Biblioteca popular de «L'Avenç», núm. 90.

• I Cançoner del Secretariat de Corals Infantils de Catalunya.

• II Cançoner del Secretariat de Corals Infantils de Catalunya.

• Cançoner popular català. Bohigas, Pere. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Col. Biblioteca Serra d'Or.

- Cançoneret de Nadal. Ed. Foment de Pietat.
- Cançons d'infants. Freixas, Narcisa. Caixa de Catalunya.
- Cançons d'infants. Llongueres, Joan. Boileau.
- Cançons per a un míting. Equip Telstar. Hogar del Libro. Col. Esplai, núm. 51.
- Cançons per al poble de Nadal. Harmonitzacions de Manel Oltra. Editorial Claret.
- Cantem a l'escola. Clota, Teresa. Ed. Galba.
- Costumari català. Amades, Joan. Salvat Ed. i Edicions 62.
- Crestomatia de cançons tradicionals catalanes. Maideu, Joaquim. Eumo.
- Currículum de Primària. Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya.
- El sac de cançons. Hogar del Libro. Col. Esplai, núm. 36.
- El sac de danses: punta i taló. Alta-Fulla.
- Els Segadors. Massot, Pueyo, Martorell. Himne nacional de Catalunya. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya.
- Folklore de Catalunya. Cançoner. Amades, Joan. Selecta.
- L'avaluació de l'àrea de Música. Pujol, M.A. Eumo.
- Les cent millors cançons de Nadal. Amades, Joan. Selecta.
- L'esquitx 1. 41 cançons per a infants. Editorial mf.
- L'esquitx 2. 47 cançons per a infants. Editorial mf.
- L'esquitx 3. Cançons per a infants. Nadal. Editorial mf.
- Manlleu íntim. Ed. Balmes.
- Música tradicional catalana. Crivillé, Josep. Clivis. Col. Neuma.
- Reculls de folklore. Cantant i ballant els freds se'n van. L'hivern. J. Auladell, M. Isbert, M. Llinares, N. Rivas, E. Sala. Espai Pleniluni.
- Reculls de folklore. Temps de floretes, temps d'amoretes. La primavera. J. Auladell, M. Isbert, M. Llinares, N. Rivas, E. Sala. Espai Pleniluni.
- Reculls de folklore. Una flor no fa estiu. L'estiu. J. Auladell, M. Isbert, M. Llinares, N. Rivas, E. Sala. Espai Pleniluni.
- Ronda de cançons (I i II). Equip Telstar. Hogar del Libro. Col. Esplai, núm. 24 i 30.
- Virolet Sant Pau. Busqué, Montserrat. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. La Xarxa.
- Virolet Sant Pere. Busqué, Montserrat. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. La Xarxa.

Educació infantil

- Cançons populars
- Nadales
- Proposta didàctica

1

ÍNDEX

Cançons populars

1 Sol, solet

2 La lluna, la pruna

3 Plou i fa sol

4 Cargol, treu banya

5 Pedra, pedreta

6 El gegant del Pi

7 En Jan petit

8 Olles, olles

9 Quinze són quinze

10 La sardana de l'avellana

11 Tres, sis, nou

12 La gallina ponicana

13 Dalt del cotxe

14 Al carrer més alt

15 Bon dia, nostre pare

Nadales

16 Ara ve Nadal

17 Pastoret, d'on véns?

18 Els Reis arriben

19 Virolet Sant Pere

20 Caga tió

21 La nit de Nadal

Proposta didàctica

22 Dalt del cotxe

1 SOL, SOLET

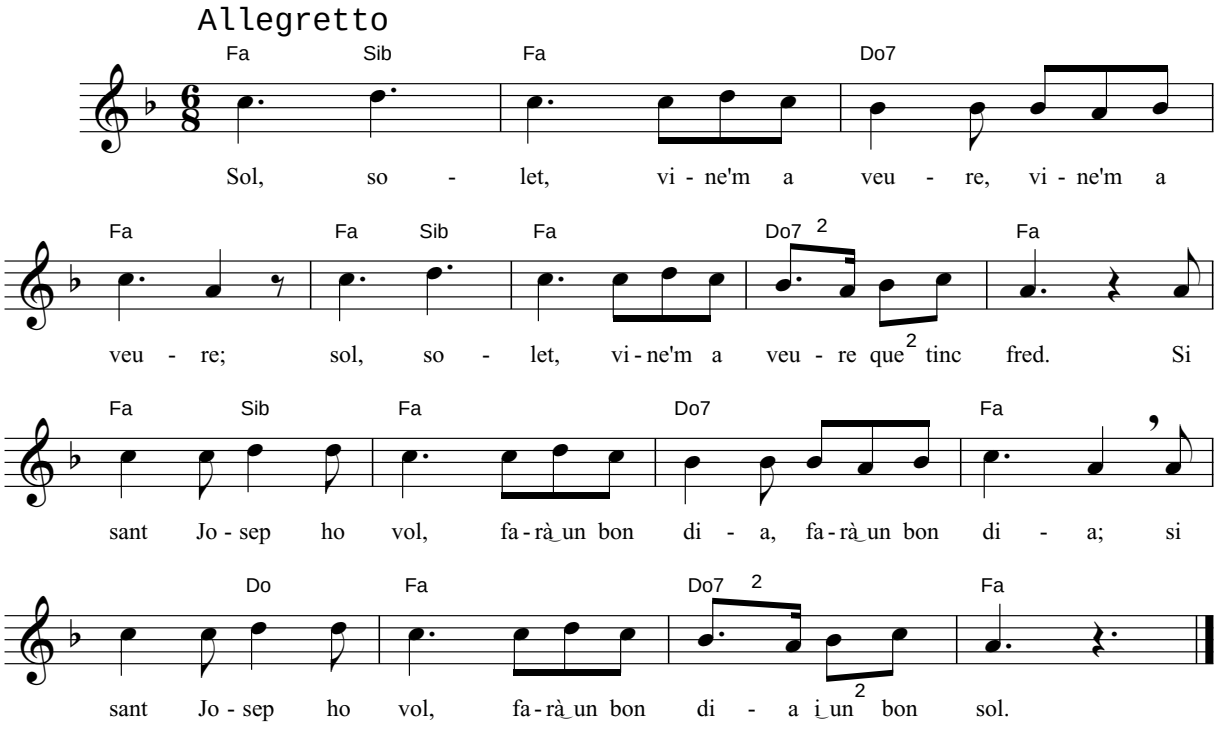

Sol, solet,
vine'm a veure, vine'm a veure;
sol, solet,
vine'm a veure que tinc fred.
Si sant Josep ho vol,
farà un bon dia, farà un bon dia;
si sant Josep ho vol,
farà un bon dia i un bon sol.

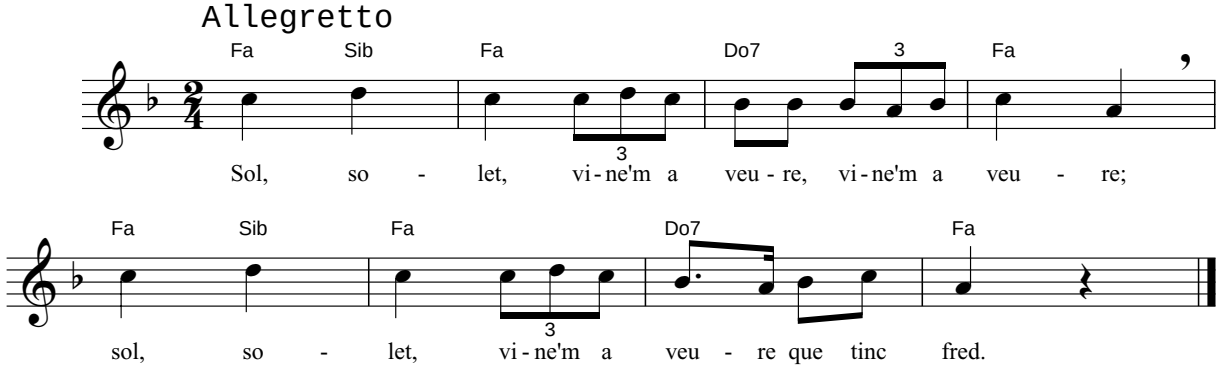

Altres textos que poden aplicar-se a la mateixa melodia:

Si tens fred,
posa't la capa, posa't la capa;
si tens fred,
posa't la capa i el barret.

El pobre sol, solet,
no té capa, no té capa;
el pobre sol, solet,
no té capa ni barret.

✔ El CD conté la primera versió. Aquesta cançó, però, generalment la trobarem escrita com la segona, ja que les cançons populars poden tenir més d'una versió pel fet que passen de generació en generació per transmissió oral.

1 SOL, SOLET

• Cançó màgica, cantada amb el desig que surti el sol els dies ennuvolats.

• Recurs didàctic: fer aparèixer un sol lligat amb un fil a la tapa d'una capsa, mentre es canta.

• Centre d'interès: factors climàtics.

2 LA LLUNA, LA PRUNA

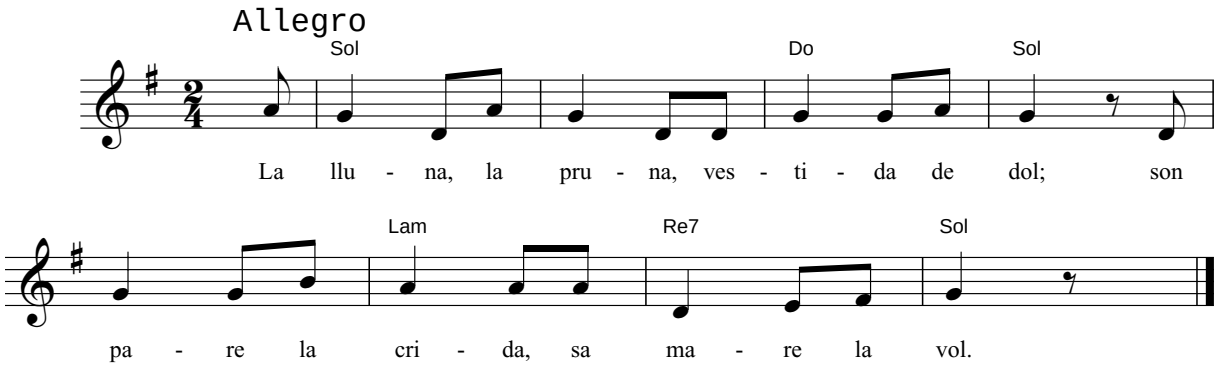

1. La lluna, la pruna,
   vestida de dol;
   son pare la crida,
   sa mare la vol.

2. La lluna, la pruna,
   el sol mariner;
   son pare la crida,
   sa mare també.

3. Minyones boniques,
   deseu els coixins;
   son pare l'assota
   davant els fadrins.

2 LA LLUNA, LA PRUNA

• Cançó màgica.

• D'aquesta cançó infantil se'n coneixen diferents variants.

• Podem treballar la pulsació lenta fent que els nens/es gronxin nines per fer-les dormir.

• Podem fer seure els alumnes per parelles a terra, un recolzat en una paret abraçant el nen/a que té assegut entre les cames i fer-los balancejar suaument; després, canviar la situació.

• Treballar els possessius arcaics: son, sa.

• Centre d'interès: els astres.

3 PLOU I FA SOL

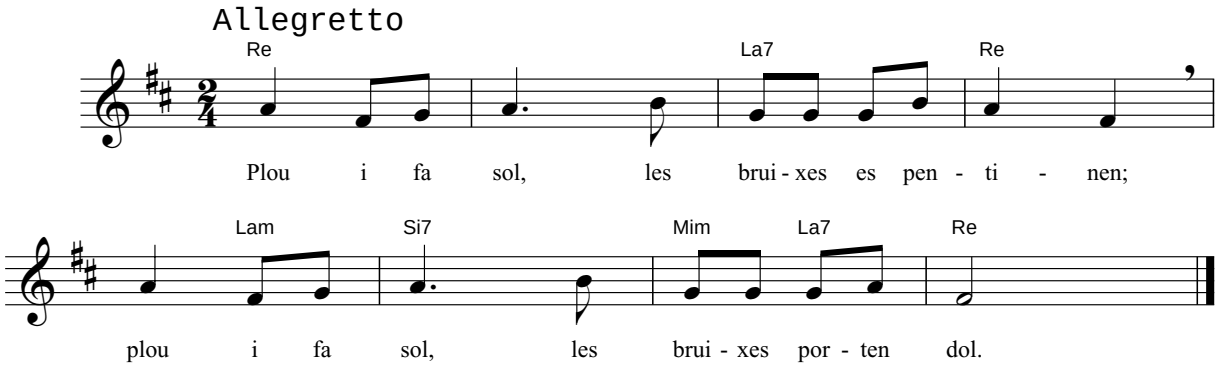

Plou i fa sol,
les bruixes es pentinen;
plou i fa sol,
les bruixes porten dol.

3 PLOU I FA SOL

• Cançó màgica, amb un personatge també màgic: la bruixa. Es canta quan plovisqueja i fa sol.

• Per treballar la pulsació podem fer que els nens/es vagin marcant puntets, amb un llapis o color, en una fitxa en què hi ha el dibuix d'un sol i un núvol.

• Podem fer un treball d'intensitat, portant la pulsació primer amb un dit de la mà i anar-hi afegint dits, simulant gotes de pluja que cada vegada sonen més fort.

• Explicar què vol dir "portar dol" i relacionar-ho amb el cel ennuvolat.

• Centre d'interès: factors climàtics.

4 CARGOL, TREU BANYA

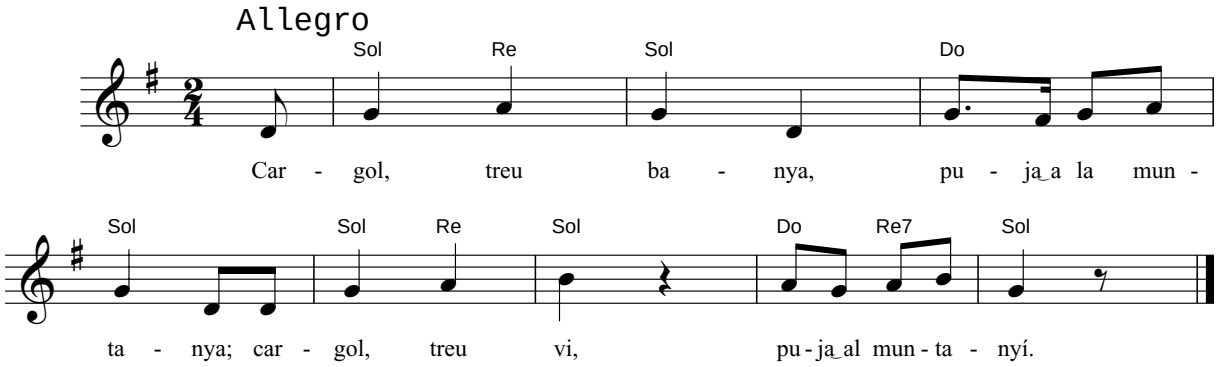

1. Cargol, treu banya,
   puja a la muntanya;
   cargol, treu vi,
   puja al muntanyí.

2. Cargol, treu banya,
   puja a la muntanya;
   cargol bover,
   jo també vindré.

4 CARGOL, TREU BANYA

• Cançó màgica. Es cantava perquè els cargols sortissin de la closca i es deixessin veure.

• Se'n coneix un gran nombre de variants.

• Recurs didàctic: inclinar un avantbraç en forma de pendent (com si fos la muntanya) i amb l'altra mà fer un cargolet amb les banyes alçades que s'hi anirà enfilant mentre es canta la cançó (en el moment que hi ha la corxera amb punt-semicorxera, el cargol fa un salt com si s'entrebanqués amb una pedra).

• Centre d'interès: els cargols (com són, on viuen, quan surten, què mengen...).

5 PEDRA, PEDRETA

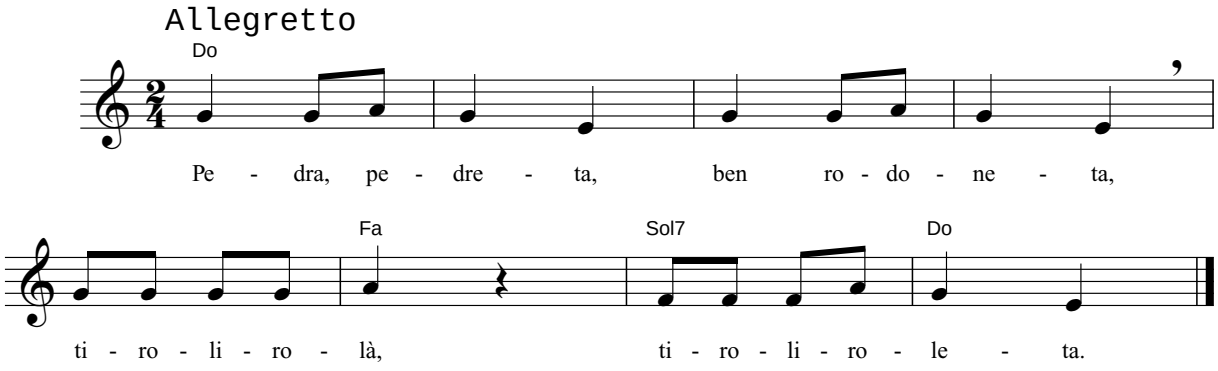

Pedra, pedreta,
ben rodoneta,
tirolirolà,
tiroliroleta.

5 PEDRA, PEDRETA

• Cançó-joc de tasca infantil, per arrodonir pedres que servien de moneda als infants.

• Mentre es canta la cançó, els nens/es faran una bola de plastilina.

• Per treballar la intensitat del so poden tenir una bola imaginària de plastilina i fer-la créixer si es canta fort, i fer-la disminuir si es canta més fluix, fent la mímica d'arrodonir-la amb les mans.

• Es pot mig ballar. Es pot aprofitar el «tirolirolà» per rodar sobre si mateix, per parelles, en una sola rotllana...

6 EL GEGANT DEL PI

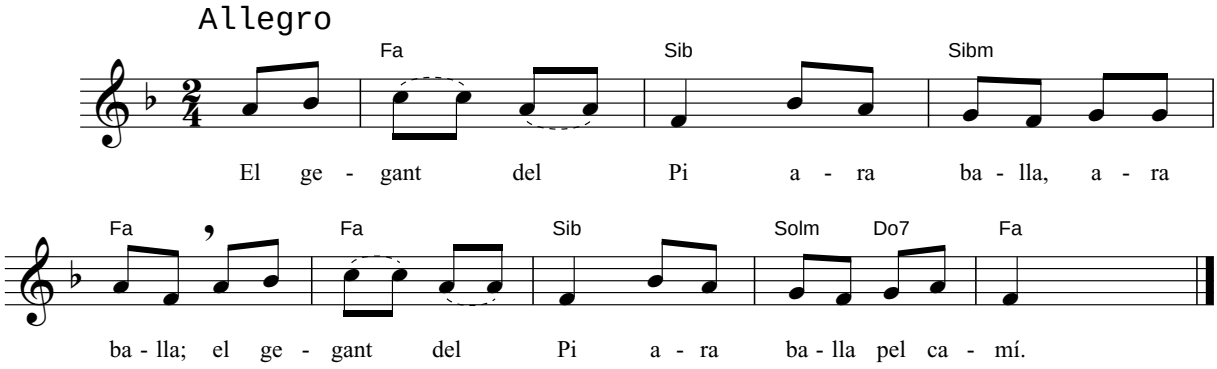

1. El gegant del Pi
   ara balla, ara balla;
   el gegant del Pi
   ara balla pel camí.

2. El gegant de la Ciutat
   ara balla, ara balla;
   el gegant de la Ciutat
   ara balla pel Terrat.

3. La tintina del gegant
   ara passa, ara passa;
   la tintina del gegant
   ara passa pel davant.

6 EL GEGANT DEL PI

• Cançó infantil barcelonina molt estesa i molt popular.

• El Terrat és el nom amb què s'havia conegut un passeig central a la Rambla de Barcelona, entre el pla de la Boqueria i el pla de les Comèdies (actualment, plaça del Teatre), inaugurat l'any 1799. Era elevat, amb baranes als costats, i amb un terra semblant a l'enrajolat dels terrats.

• Els nens/es imitaran les passes dels gegants mentre es desplacen lliurement per la classe seguint la pulsació.

• Podem treballar la qualitat de l'altura del so fent que els alumnes caminin acotxats quan la cantem o toquem amb un instrument melòdic en un registre greu, i que s'alcin quan soni agut.

• Invenció d'un rodolí de la cançó segons el lloc on visquin els alumnes.

• Amb la mateixa melodia podem cantar l'Escarabat bum-bum.

7 EN JAN PETIT

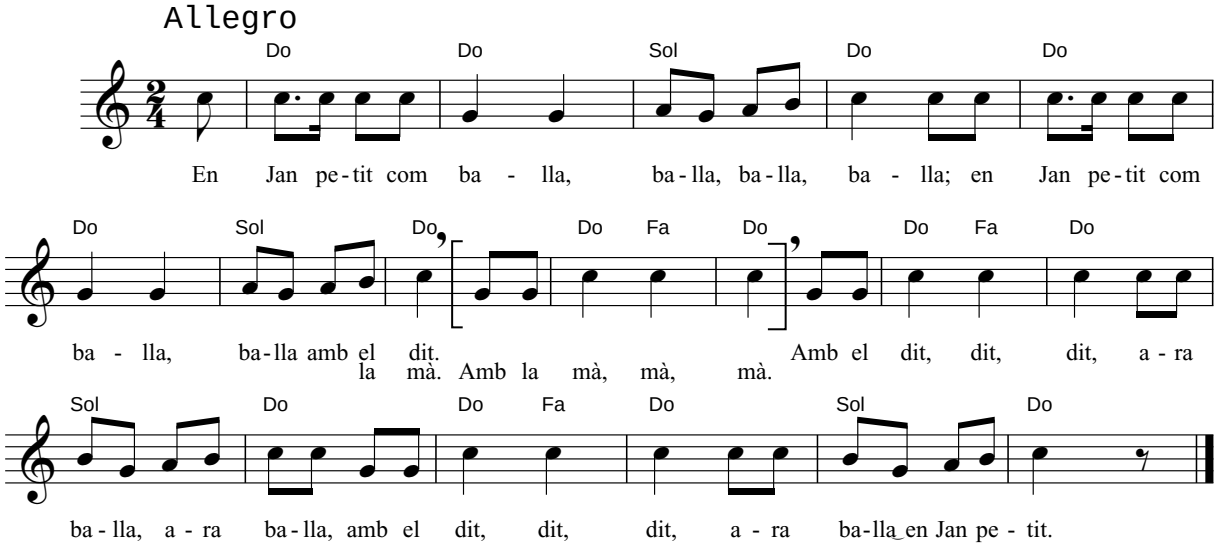

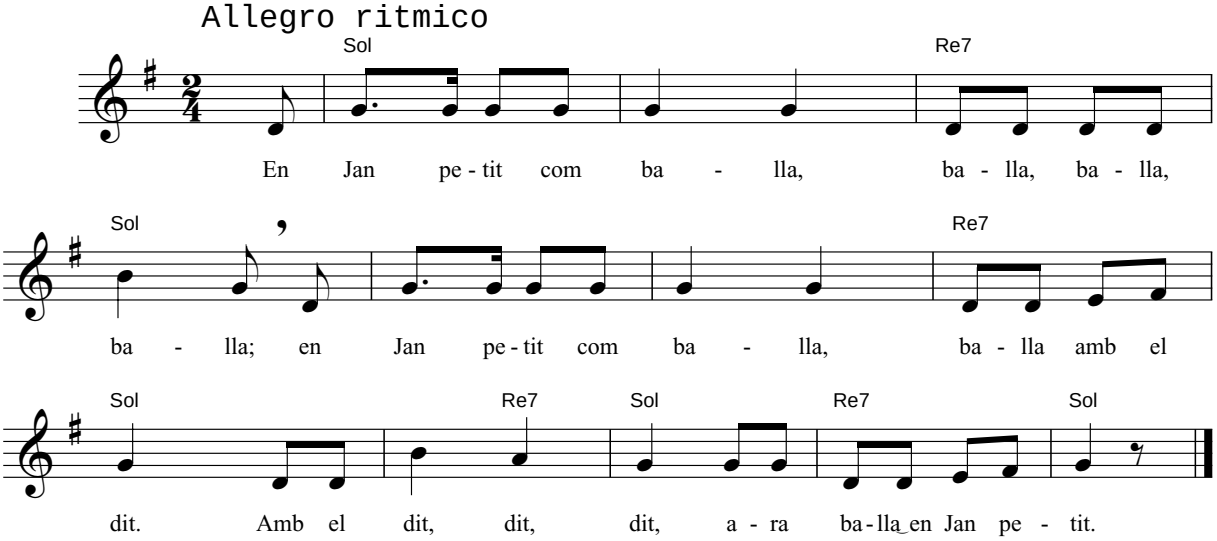

1. En Jan petit com balla,
   balla, balla, balla;
   en Jan petit com balla,
   balla amb el dit.
   Amb el dit, dit, dit,
   ara balla en Jan petit.

2. En Jan petit com balla,
   balla, balla, balla;
   en Jan petit com balla,
   balla amb la mà.
   Amb la mà, mà, mà;
   amb el dit, dit, dit,
   ara balla en Jan petit.

3. Amb el braç.

4. Amb el colze.

5. Amb l'espatlla.

6. Amb el cap.

7. Amb el nas.

8. Amb l'orella.

✔ Presentem un altra mostra de com, d'una cançó popular, se'n pot trobar més d'una versió. La versió que conté el CD és la primera.

7 EN JAN PETIT

• Cançó-joc-dansa acumulativa, molt apta per picar de mans i portar la pulsació.

• Es balla fent galop, donant-se les mans en rotllana, fins que s'anomenen les parts del cos. Aleshores es para de saltar i es toca a terra o s'assenyala la part del cos que s'indica, avançant-lo cap al centre de la rotllana tot cantant els quatre versos següents. En l'última frase, "ara balla en Jan petit", es fa una giravolta i es tornen a agafar les mans per tal de tornar a començar. I cada vegada, en començar la segona estrofa, es repeteixen totes les parts del cos dites abans, però reculant; és a dir, començant per la darrera esmentada i acabant pel dit.

• Centre d'interès: les parts del cos.

8 OLLES, OLLES

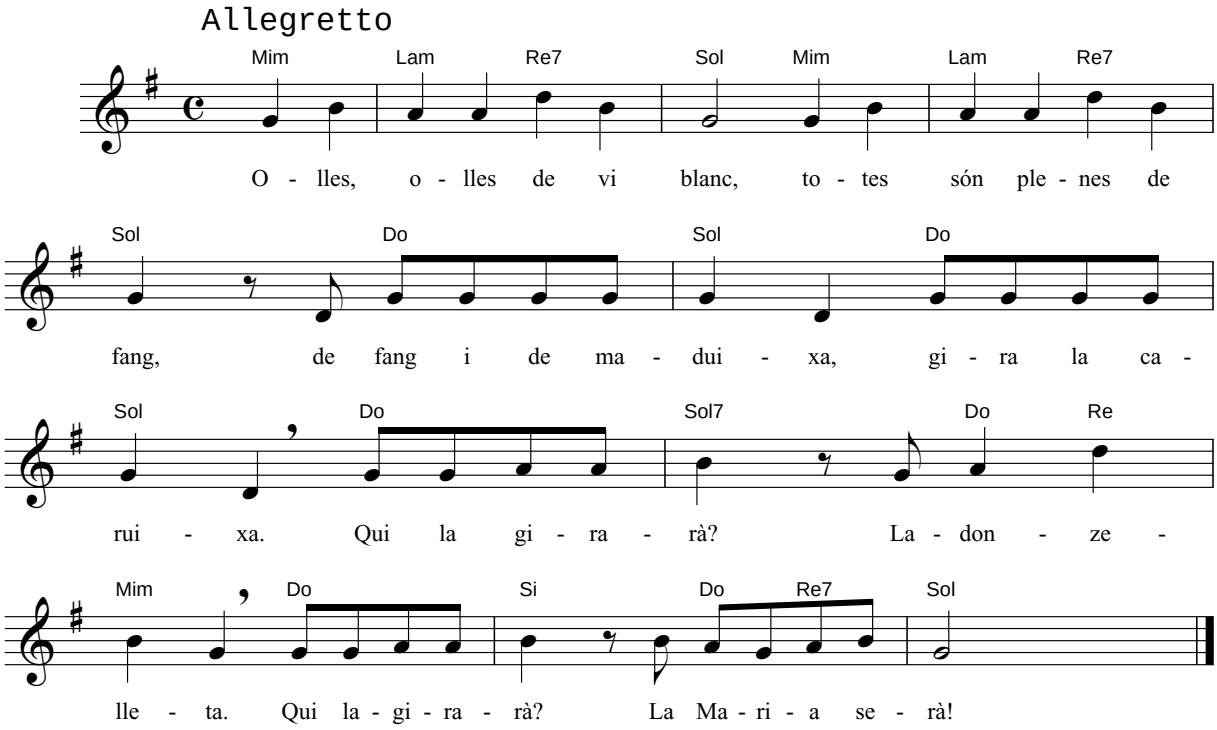

Olles, olles de vi blanc,
totes són plenes de fang,
de fang i de maduixa,
gira la caruixa.
Qui la girarà?
La donzelleta.
Qui la girarà?
La Maria serà!

8 OLLES, OLLES

• Cançó-joc de rotllana.

• Es canta dansant en rotllana amb les mans agafades i mirant cap al centre. Cada cop que es diu “qui la girarà?”, el mestre/a dirà el nom d’un nen/a de la classe i aquest continuarà dansant girat de cara cap enfora. El joc dura fins que tots els balladors ballen de cara cap a fora del cercle.

• Dificultats de lèxic: caruixa, totes són plenes de fang. Les “olles de vi blanc” es refereixen als clots d’aigua de pluja.

9 QUINZE SÓN QUINZE

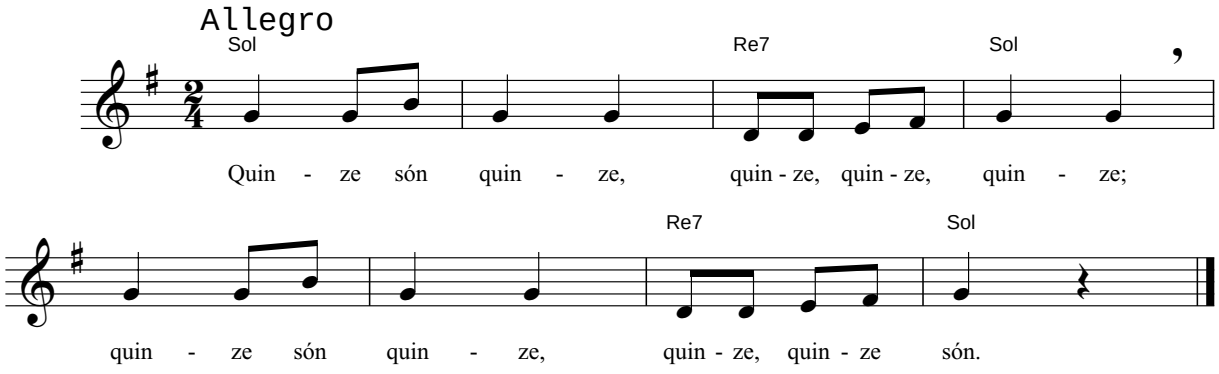

Quinze són quinze,
quinze, quinze, quinze;
quinze són quinze,
quinze, quinze són.

9 QUINZE SÓN QUINZE

• Cançó de tasca infantil.

• Indicada per treballar la pulsació. Quan ja la tinguin assolida farem que els nens/es dibuixin una ratlla per cada pulsació de negra; en total, sortiran quinze ratlles.

• També pot servir per fer-los caminar quinze rajoles portant la pulsació.

• Podem fer una filera de 15 nens/es que s'aniran passant un objecte, de mà en mà, seguint la pulsació. Caldrà que el tempo sigui moderat. Lògicament, si ho han fet bé en acabar la cançó tindrà l'objecte el nen/a del final de la filera.

10 LA SARDANA DE L'AVELLANA
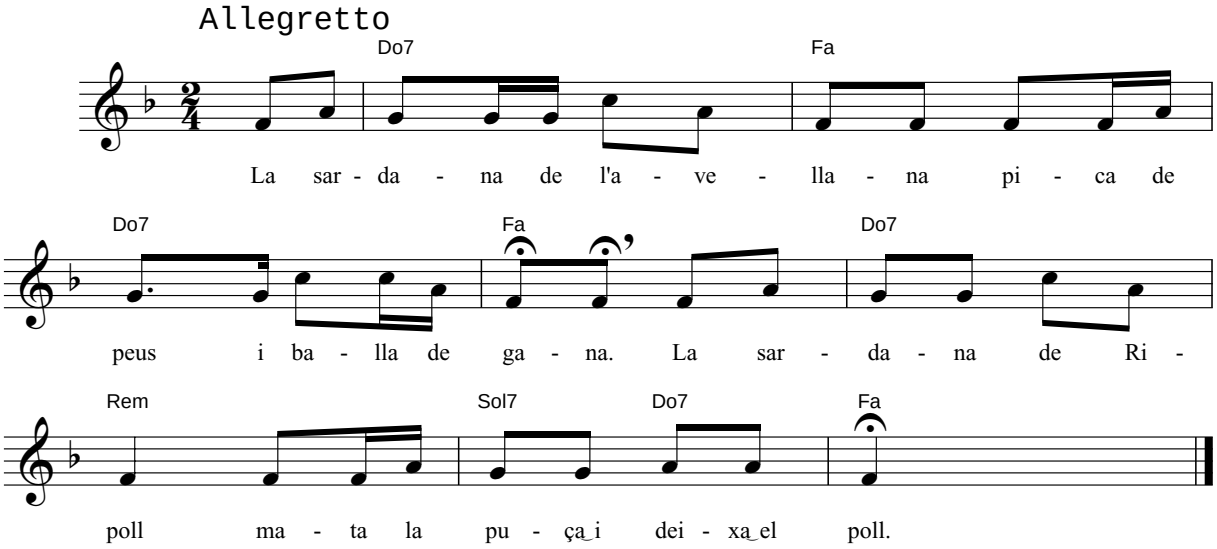
La sardana de l'avellana
pica de peus i balla de gana.
La sardana de Ripoll
mata la puça i deixa el poll.

10 LA SARDANA DE L'AVELLANA

• Cançó-joc de rotllana.

• Va molt bé per introduir els nens/es en danses més elaborades.

• Els nens/es, agafats en rotllana, caminen en sentit contrari a les agulles del rellotge. Quan canten l'última frase s'han d'ajupir a terra i tornar-se a aixecar de seguida per continuar.

• Als nens/es més petits, en ajupir-se, els és difícil mantenir l'equilibri. Quan ja se sap bé la cançó, es pot aprofitar per fer-la servir com a joc eliminatori; qui cau a terra queda eliminat.

11 TRES, SIS, NOU
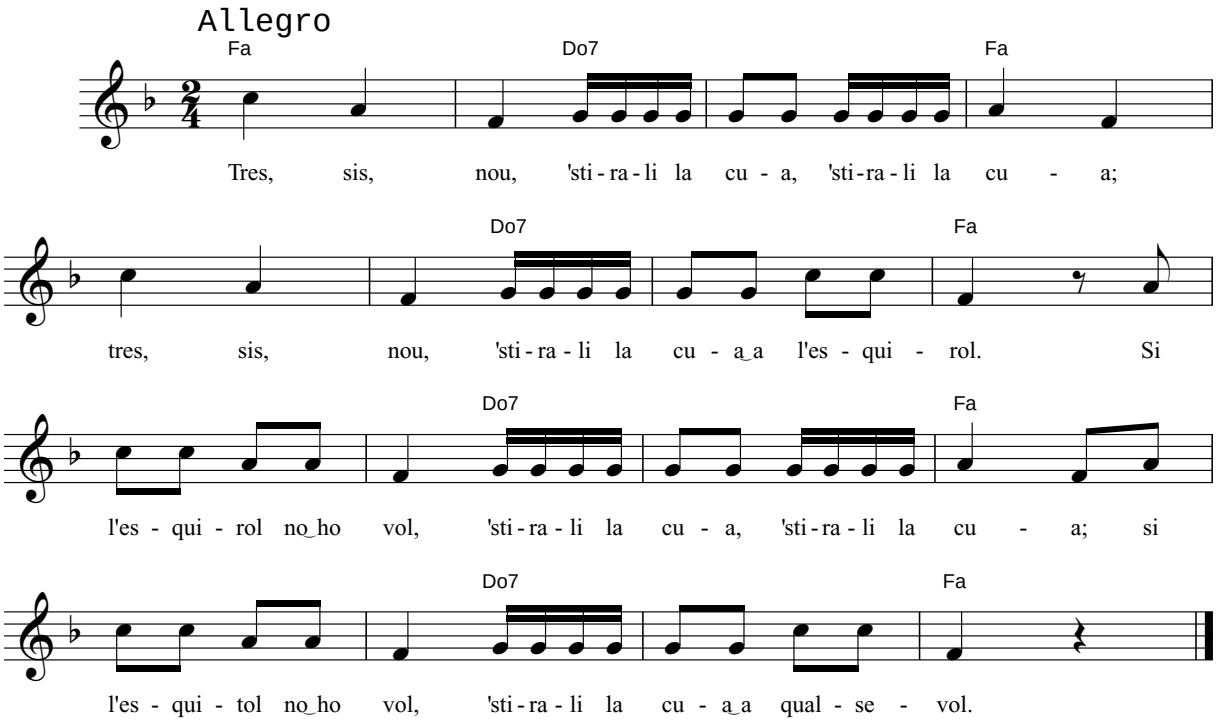
Tres, sis, nou,
‘stira-li la cua, ‘stira-li la cua;
tres, sis, nou,
‘stira-li la cua a l’esquirol.
Si l’esquirol no ho vol,
‘stira-li la cua, ‘stira-li la cua;
si l’esquirol no ho vol,
‘stira-li la cua a qualsevol.

11 TRES, SIS, NOU

• Cançó-joc d'infants que treballa la pulsació i el grup de quatre semicorxeres.

• Seguir i exterioritzar la pulsació mentre el mestre/a canta la cançó.

• Cantar i picar el ritme de la cançó. Pensar (fer adonar els nens) quants cops es pica en cantar "stira-li la" (quatre semicorxeres).

• Descobrir i interpretar les quatre semicorxeres i veure que duren una pulsació.

• S'ha de procurar que els alumnes no accelerin ni retardin el grup de quatre semicorxeres.

• Centre d'interès: l'esquirol.

12 LA GALLINA PONICANA

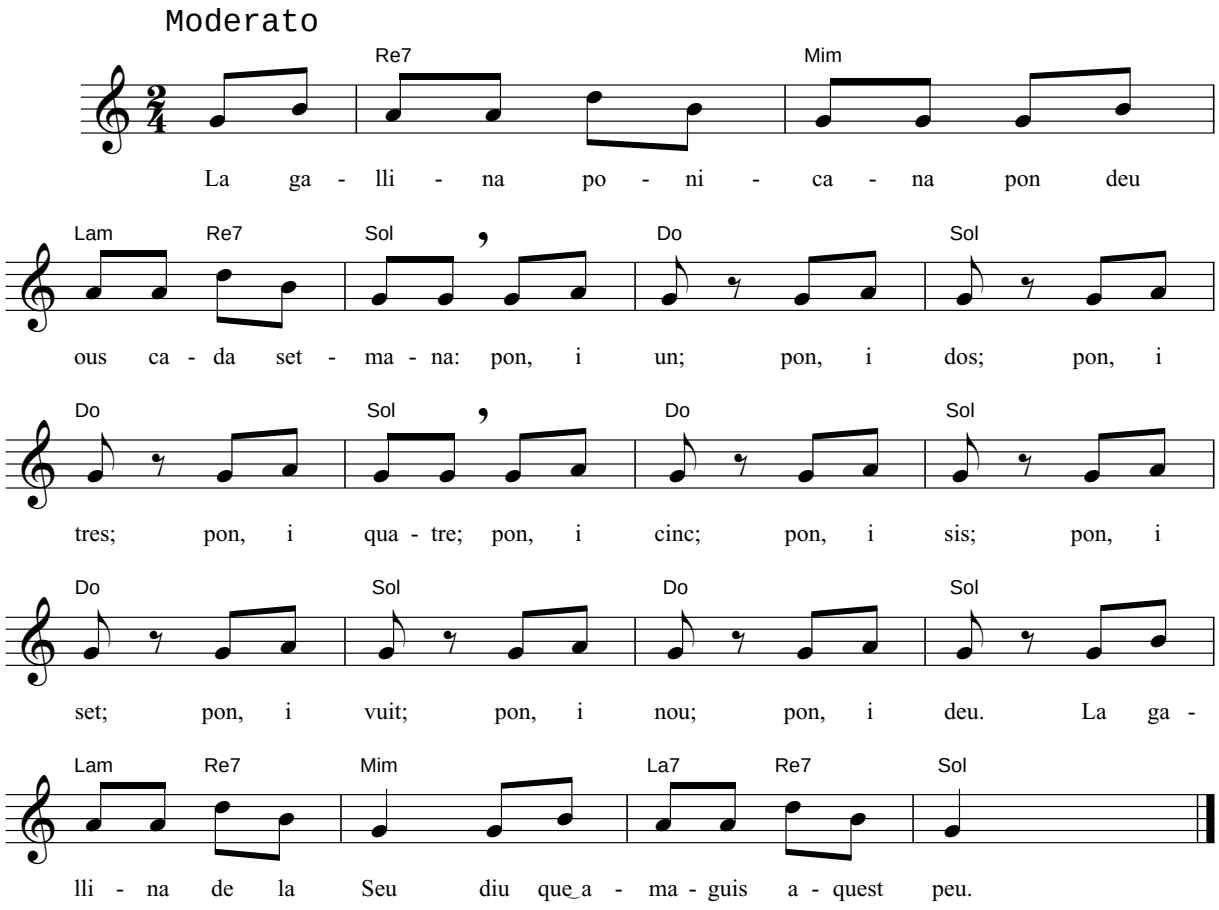

La gallina ponicana
pon deu ous cada setmana:
pon, i un; pon, i dos;
pon, i tres; pon, i quatre;
pon, i cinc; pon, i sis;
pon, i set; pon, i vuit;
pon, i nou; pon, i deu.
La gallina de la Seu
diu que amaguis aquest peu.

12 LA GALLINA PONICANA

• Cançó-joc que treballa la pulsació.

• Els nens/es s'asseuran a terra en rotllana amb les cames estirades, i el mestre/a els anirà tocant les cames seguint la pulsació. A qui el mestre toqui la cama al final de la cançó, l'haurà d'amagar arronsant-la.
Es continua jugant fins que queda una única cama dins la rotllana. L'últim guanya i qui canta la cançó i mena el joc si es vol repetir.

13 DALT DEL COTXE

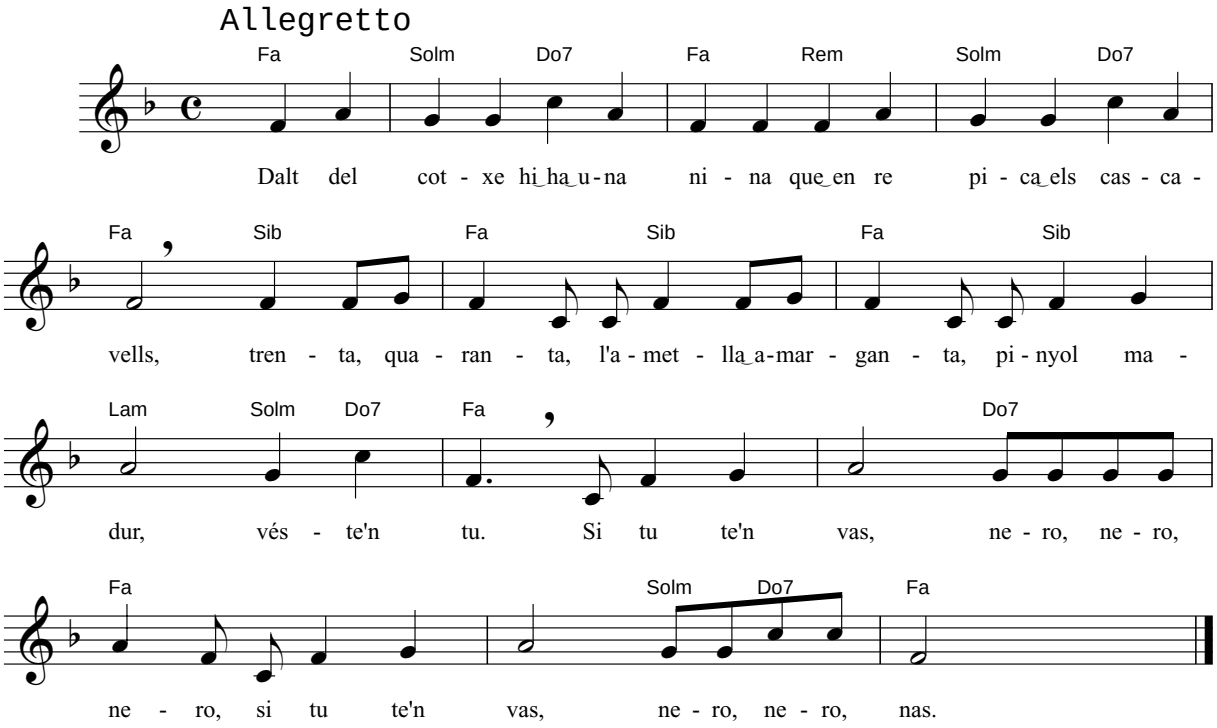

Dalt del cotxe hi ha una nina
que en repica els cascavells,
trenta, quaranta, l'ametlla amarganta,
pinyol madur, vés-te'n tu.
Si tu te'n vas, nero, nero, nero,
si tu te'n vas, nero, nero, nas.

13 DALT DEL COTXE

• Vegeu la proposta didàctica a la fitxa 22 d'aquest apartat.

• Cançó per decidir qui para en els jocs d'amagar. Posats els infants en rotllana, el director del joc, des del centre, va assenyalant-los un per un, seguint el ritme de la cançó, i aquell a qui toca la darrera síl·laba para.

14 AL CARRER MÉS ALT
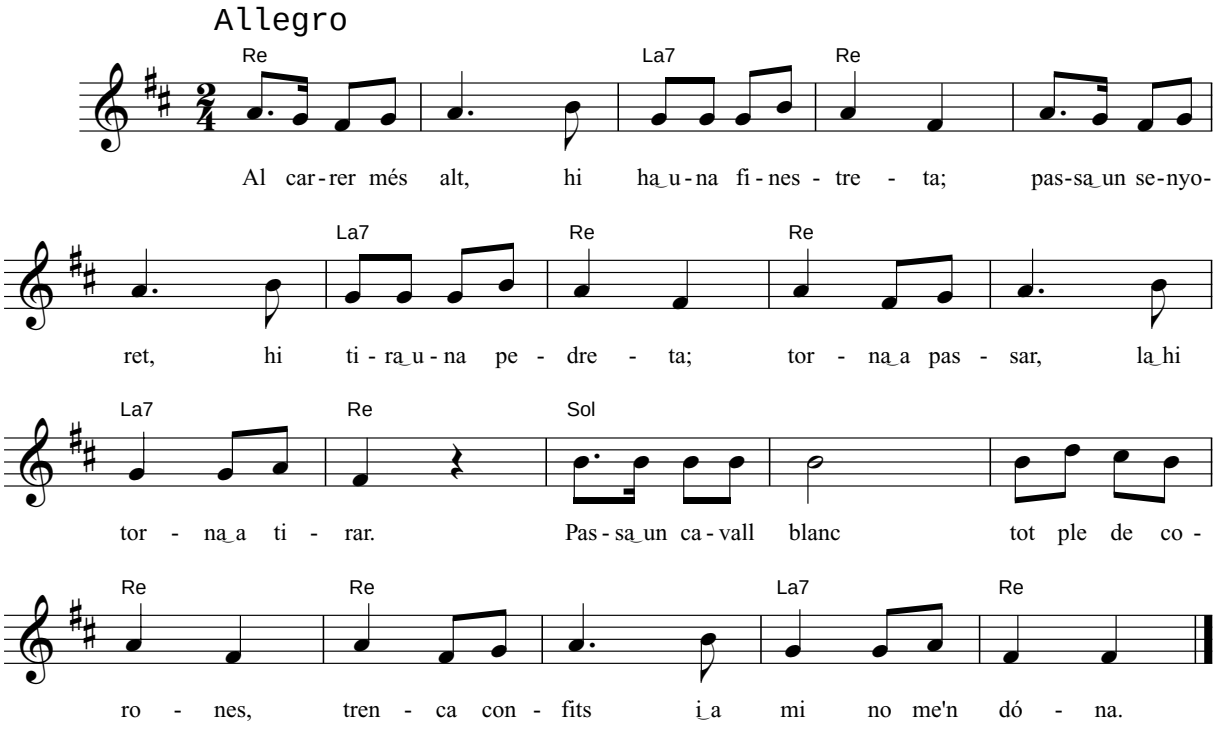
Al carrer més alt,
hi ha una finestreta;
passa un senyoret,
hi tira una pedreta;
torna a passar,
la hi torna a tirar.
Passa un cavall blanc
tot ple de corones,
trenca confits
i a mi no me'n dóna.

14 AL CARRER MÉS ALT

• Es cantava fent ball rodó. Podem fer rotllana i canviar de sentit en canviar cada estrofa.

• Recurs didàctic: mimar la cançó fent els gestos que diu la lletra.

• Cal tenir cura de la precisió en la interpretació de les corxeres i les corxeres amb punt.

15 BON DIA, NOSTRE PARE
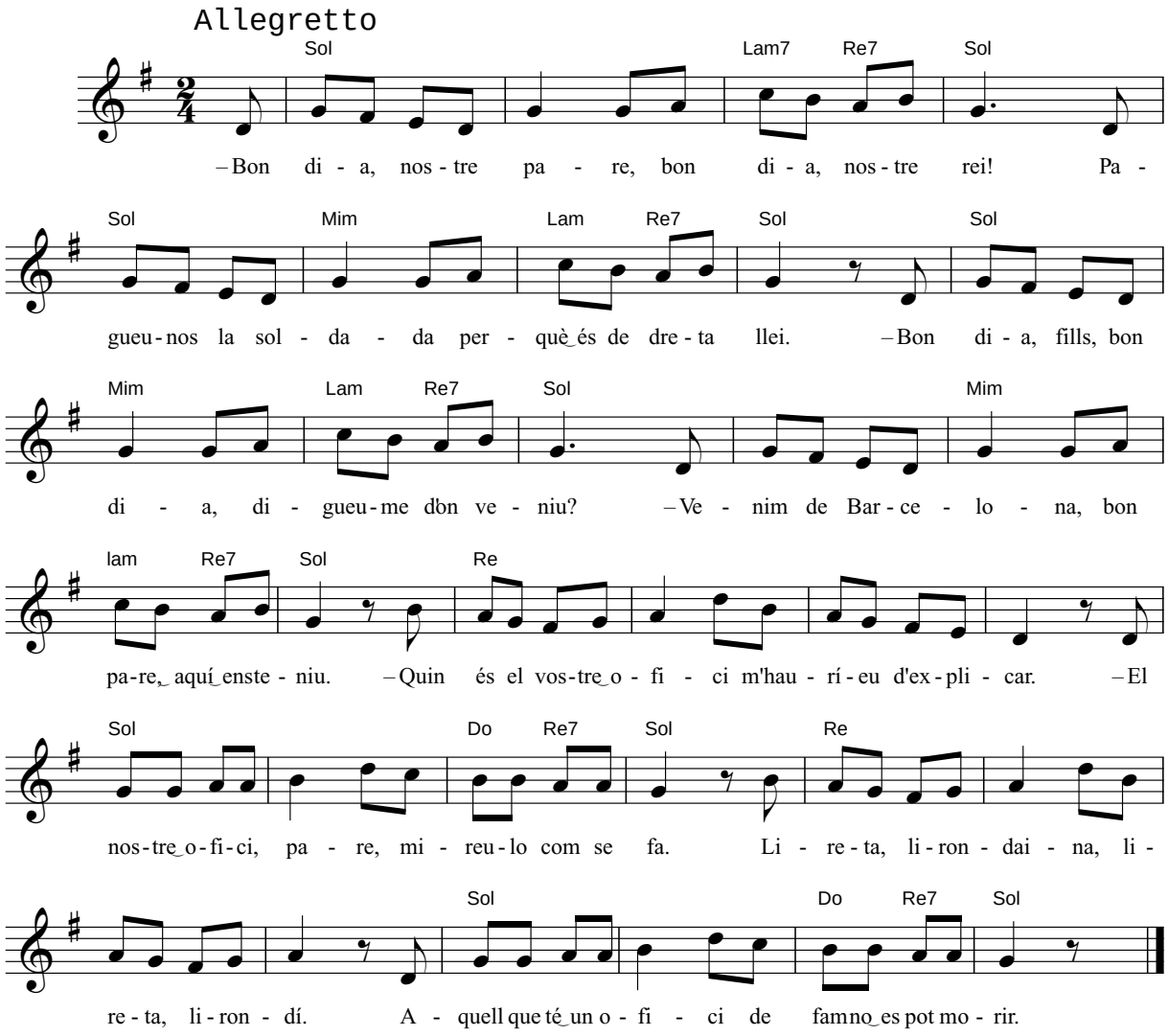
–Bon dia, nostre pare,
bon dia, nostre rei!
Pagueu-nos la soldada
perquè és de dreta llei.
–Bon dia, fills, bon dia,
digueu-me d'on veniu?
–Venim de Barcelona,
bon pare, aquí ens teniu.
–Quin és el vostre ofici
m'hauríeu d'explicar.
–El nostre ofici, pare,
mireu-lo com se fa.
Lireta, lirondaina,
lireta, lirondí.
Aquell que té un ofici
de fam no es pot morir.

15 BON DIA, NOSTRE PARE

• Cançó-joc.

• Aquesta cançó és una mica llarga i al començament costa recordar-ne tot el text. Per facilitar-ho podem establir el diàleg entre dos grups de la classe (els que fan de pare i els que fan de fills) i quan ja la dominin proposar un solista per al pare.

• Explicar el vocabulari: soldada, dreta llei...

• El joc consisteix a fer que els fills acordin el nom d'un ofici sense que el pare ho senti. Canten la cançó i mentre diuen "lireta, lirondaina, lireta, lirondí" fan la mímica dels gestos de l'ofici i el pare l'ha d'endevinar.

• Centre d'interès: els oficis i l'expressió corporal (dramatització).

16 ARA VE NADAL

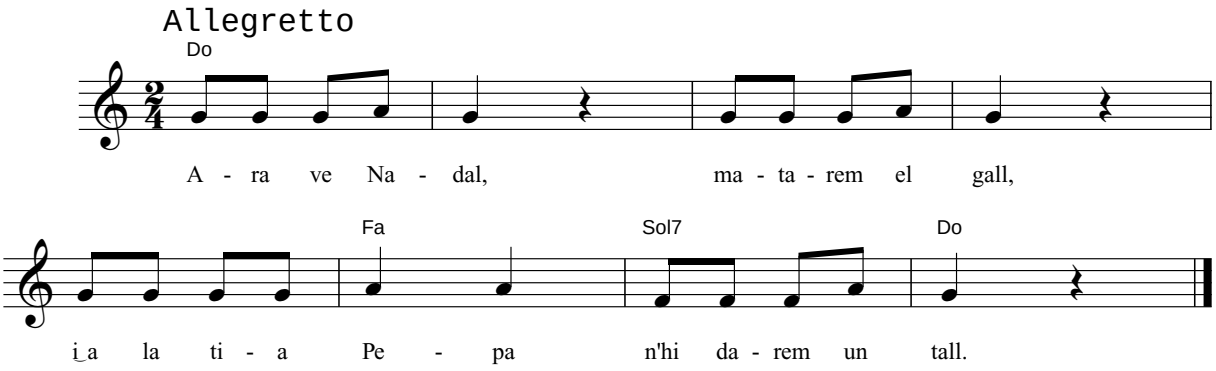

1. Ara ve Nadal,
   matarem el gall,
   i a la tia Pepa
   n'hi darem un tall.

2. Ara ve Nadal,
   matarem el porc,
   i a la tia Pepa
   n'hi darem un tros.

16 ARA VE NADAL

• Expressa l'alegria pel Nadal que s'acosta i la celebració familiar. Al pic de l'hivern és quan es fa la matança del porc, com esmenta la cançó.

• Aquesta cançó és molt adient per presentar el treball del silenci de negra o aprofundir-hi (interpretant-la picant la pulsació corresponent al silenci amb un instrument de percussió o bé fent algun gest determinat, com per exemple acostar-se el dit índex als llavis en senyal de silenci).

17 PASTORET, D'ON VÉNS?

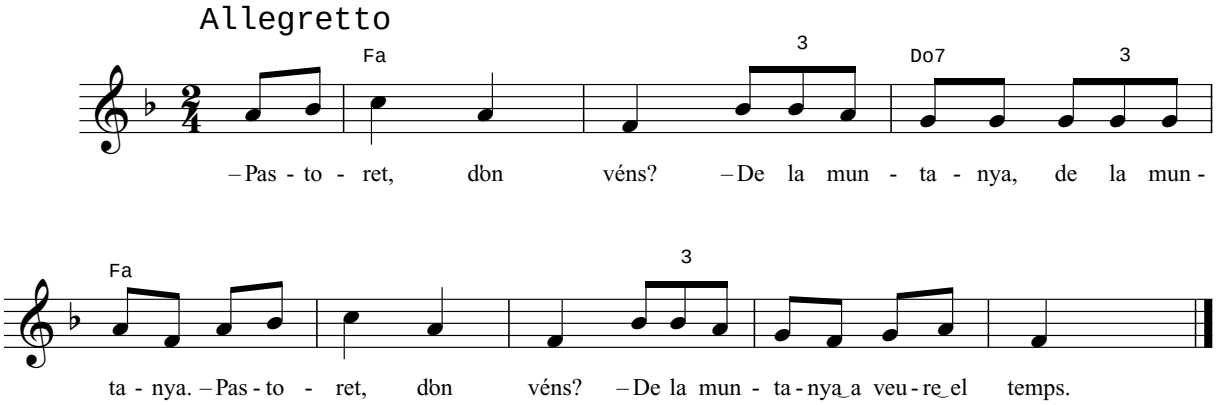

–Pastoret, d'on véns?
–De la muntanya, de la muntanya.
–Pastoret, d'on véns?
–De la muntanya a veure el temps.
–I quin temps hi fa?
–Plou i neva, plou i neva.
–I quin temps hi fa?
–Plou i neva i nevarà.

17 PASTORET, D'ON VÉNS?

• Cançó dialogada, que es pot practicar entre dos grups de la classe o entre el mestre i els alumnes.

• Text: parlar de l'estació de l'any, l'hivern.

• Centre d'interès: factors climàtics.

18 ELS REIS ARRIBEN
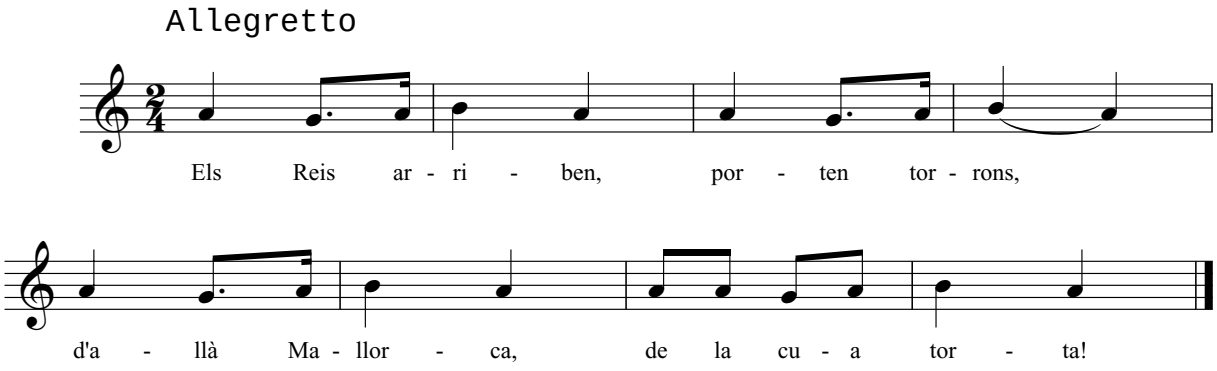
Els Reis arriben,
porten torrons,
d'allà Mallorca,
de la cua torta!

18 ELS REIS ARRIBEN

• A la plana de Vic cantaven aquesta cançó duent un fanalet a la mà per tal de guiar els tres Reis de l'Orient i perquè no s'oblidessin de deixar cap regal. Uns ho feien al carrer Major, altres al voltant de la taula. Nosaltres ho podem fer amb una rotllana a la classe duent la pulsació.

• Podem treballar la creativitat fent buscar algun rodolí amb el nom del nostre poble i afegir-lo a la cançó.

19 VIROLET SANT PERE
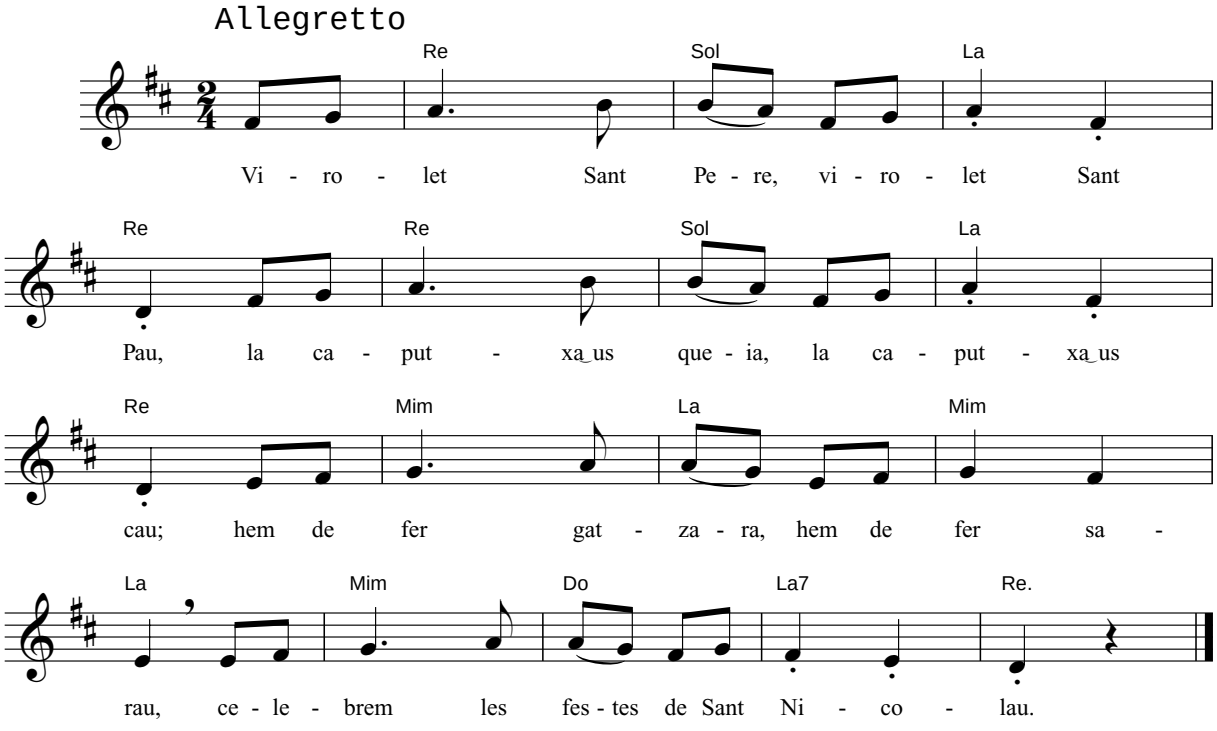
Virolet Sant Pere,
virolet Sant Pau,
la caputxa us queia,
la caputxa us cau;
cap aquí, de pressa,
cap allà, si us plau.
Els gats ja miolen
i fan marramau.
Virolet Sant Pere,
virolet Sant Pau,
la caputxa us queia,
la caputxa us cau;
les ratetes pugen
dintre del seu cau.
Per molts anys la festa
puguem fer en pau.

19 VIROLET SANT PERE

• Aquesta cançó no és pròpiament una nadala, encara que parli de la figura de sant Nicolau. Es canta en molts indrets de Catalunya.

• Podem fer picar de mans els grups de tres negres.

20 CAGA TIÓ
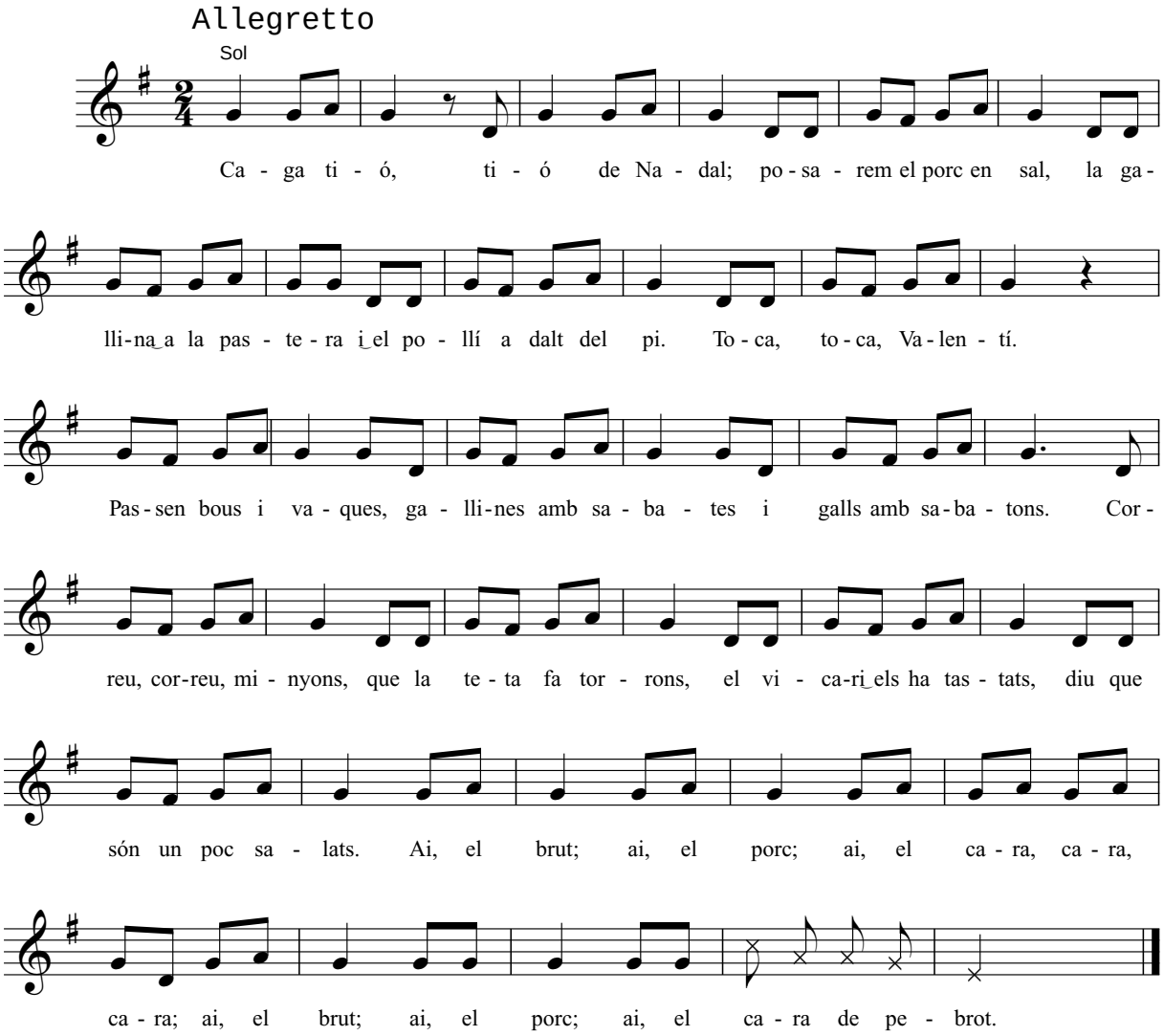
Caga tió, tió de Nadal;
posarem el porc en sal,
la gallina a la pastera
i el pollí a dalt del pi.
Toca, toca, Valentí.
Passen bous i vaques,
gallines amb sabates
i galls amb sabatons.
Correu, correu, minyons,
que la teta fa torrons,
el vicari els ha tastats,
diu que són un poc salats.
Ai, el brut; ai, el porc;
ai, el cara, cara, cara;
ai, el brut; ai, el porc;
ai, el cara de pebrot.

20 CAGA TIÓ

• Cançó màgica, de la qual es coneixen diferents versions.

• En totes les civilitzacions s'ha mantingut constant un culte especial a la natura simbolitzada a través de l'arbre. Alguns d'aquests ritus han arribat fins als nostres dies, com per exemple el costum de guarnir l'arbre de Nadal o el mateix "caga tió", ja que amb els cops de bastó es volia estimular la natura perquè fos generosa en la collita de l'any vinent.

• Farem dur la pulsació fent veure que piquem al tió.

• Podem fer dos grups d'alumnes, mentre uns piquen la pulsació amb un instrument de percussió (o picant amb el bastó a la soca), l'altre grup picarà el ritme amb les mans o amb diferents instruments de petita percussió.

• Podem fer la cançó dialogada entre dos grups amb fragments de dos compassos.

21 LA NIT DE NADAL
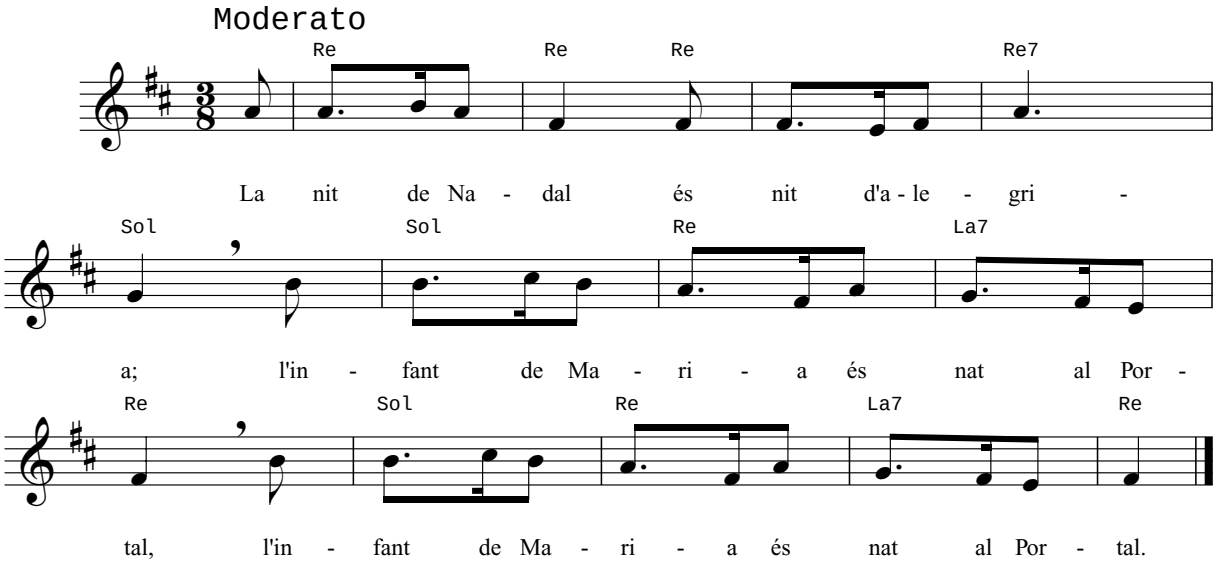
1. La nit de Nadal
   és nit d'alegria;
   l'infant de Maria
   és nat al Portal. (bis)

2. Perquè tingui son
   aquesta nit santa,
   sa Mare li canta:
   "Non, non, la non non". (bis)

3. Pastors del Portal
   veniu a mirar-lo,
   veniu a adorar-lo,
   la nit de Nadal. (bis)

4. Més, ah!, si voleu
   mirar ses galtetes,
   veniu de puntetes
   i no el desperteu. (bis)

21 LA NIT DE NADAL

• Treballarem la comprensió dels mots: infant, portal, ses...

• Podem explicar que “non, non” és una onomatopeia que trobem en moltes cançons de bressol i que té la virtut de calmar els infants.

• Aquesta cançó és molt avinent per introduir el concepte de tornada.

22 PROPOSTA DIDÀCTICA
DALT DEL COTXE

OBJECTIUS

— Participar en la interpretació de la cançó, tenint en compte la precisió rítmica i melòdica, el text i un registre còmode.
— Aprendre la cançó de memòria, escoltant i imitant el mestre/a.
— Aconseguir una emissió correcta de la veu.
— Cantar en una postura corporal adequada (drets i asseguts).
— Posar atenció a les indicacions del mestre/a: gest d'entrada, tempo...
— Respectar el treball col·lectiu i participar-hi.
— Utilitzar la veu d'una manera natural, ni massa fort ni massa fluix.

CONTINGUTS

PROCEDIMENTALS

— Cant individual i col·lectiu de la cançó (tenint en compte la precisió rítmica, melòdica i el text).
— Memorització de la cançó.
— Adopció d'una postura corporal adient en cantar drets o asseguts.
— Emissió de la veu fent atenció a l'articulació i a la respiració.
— Atenció a les indicacions del mestre/a.

CONCEPTUALS

— La veu com a mitjà d'expressió musical.
— Cançó a l'unísson.
— Aspectes musicals i expressius de la cançó: dinàmiques, fraseig...

ACTITUDINALS

— Cura de la postura corporal adequada mentre es canta.
— Atenció, interès i participació en el cant.
— Respecte a les interpretacions dels altres.
— Interès en l'emissió correcta de la veu en cantar la cançó.
— Valoració de la pròpia veu.
— Gaudi en el cant col·lectiu.
— Atenció a les indicacions del mestre/a.

— En els exemples que proposem, i pel que fa a la descripció de les activitats d'aprenentatge, s'incideix més en la darrera part d'aplicació que en les primeres fases, que tenen com a objectiu l'aprenentatge de la cançó.

CONTEXTUALITZACIÓ DE LA CANÇÓ

— Tipus de cançó: cançó de triar.
— Centre d'interès: els vehicles.
— L'acompanyament instrumental d'aquesta cançó al CD es compon de: flauta, clarinet, fagot, vibràfon i piano.

MOTIVACIÓ

Aquesta és una cançó eliminatòria; per això, un bon moment per presentar-la serà quan s'hagi d'escollir un alumne/a per fer alguna activitat. Les cançons eliminatòries poden servir, moltes vegades, per evitar problemes a l'hora de decidir qui representarà un càrrec, farà una feina, etc.

TÈCNICA VOCAL

Atesa l'amplitud de l'àmbit d'aquesta cançó, serà convenient fer un treball de tècnica vocal previ.

Mitjançant una història inventada sobre un viatge en cotxe podem fer fer alguns exercicis vocals i de respiració als alumnes (podem allargar o escurçar aquesta història com més convingui):

— Pugem al cotxe i engeguem el motor: fer glissandi amb el so "brrrr".
— El cotxe arrenca: fer el so "del petarrot" (vibració de llavis) durant una estona.
— Hem passat per un camí amb moltes pedres i se'ns ha punxat una roda: fer treure aire emetent una "s" llarga, procurant que ho facin amb suavitat i no acabin l'aire de seguida.
— Hem d'inflar la roda: fer-los bufar primer intermitentment amb bufades curtes diverses vegades, i després fent bufades llargues.
— Parem a descansar en un prat i olorem unes flors: aquest exercici serà per relaxar dels anteriors. Les flors s'han d'olorar amb suavitat, sense forçar l'entrada d'aire.
— Ens asseiem al prat i cada vegada que veiem passar un ocell fem glissandi dient "ooooh!".

TEXT

— Fonètica. Dificultats de pronúncia: e oberta: trenta, ametlla. O oberta: pinyol. lls, final. Vocal neutra: cotxe, del, una, etc.

— Lèxic i morfosintaxi. Lèxic: nina=nena (a Mallorca, al Rosselló). Els nombres: trenta, quaranta. Dificultat de comprensió: nero, nero, nas, pinyol madur, amarganta.
— Recitar les frases de la cançó articulant bé el text.

ASPECTES RÍTMICS

Pulsació

És fonamental el treball de pulsació des de l'educació infantil perquè s'assoleixi al més aviat possible com a eix indispensable per treballar posteriorment qualsevol altre aspecte que se'n derivi (tempo, compàs, ritme...). Així aconseguirem la regularitat (pròpia de cada infant) i la sincronització a la pulsació d'un estímul sonor.

— Farem caminar la pulsació als alumnes distribuïts lliurement per la classe mentre el mestre/a toca o canta la cançó. Per aconseguir més atenció, els podem demanar que canviïn de sentit quan el mestre/a piqui de mans.
— Els alumnes s'asseuen encarats a terra per parelles i, donant-se les mans, es balancegen endavant i endarrera seguint la pulsació de la cançó.
— Els alumnes es posen en rotllana. Mentre un d'ells és fora de la classe, es canta la cançó i es mira qui surt triat. Entra l'alumne/a de fora i intenta que li surti el mateix alumne/a que abans (s'ha d'establir amb anterioritat per quin alumne/a es comença a comptar).
— Un alumne/a surt fora de la classe mentre la resta s'asseuen a terra en rotllana. Es dóna una ametlla a un alumne/a, que se la guardarà a la butxaca. Entra l'alumne/a de fora i mentre tots van cantant la cançó passa per davant de la rotllana caminant seguint la pulsació. A mesura que s'acosta a qui té l'ametlla es canta cada vegada més fort, i així que se n'allunyi es cantarà cada vegada més fluix (no és res més que una adaptació del típic joc de "fred i calent").

Tempo

A través del tempo l'alumne/a descobreix la velocitat i el sentit rítmic general de la cançó.

— Farem fileres de quatre nens/es que representen que van a dalt d'un cotxe. El primer és el conductor (anirem canviant-lo per l'ordre de la filera). El mestre/a cantarà o tocarà la cançó variant el tempo i els nens/es caminaran seguint la pulsació corresponent (els canvis no s'haurien de fer gaire sovint, donant-los temps per adaptar-se).

Ritme

Amb aquesta cançó treballarem les figures musicals negra i blanca.

— Farem dues fileres d'alumnes. Al conductor d'un "cotxe" li donarem un rètol amb el dibuix d'una negra, i al de l'altre el d'una blanca. Quan el mestre/a piqui negres només podrà caminar el cotxe de les negres seguint la pulsació, i quan piqui blanques ho farà l'altra filera caminant blanques (per tant, a pulsació doble).
— Més endavant, quan això s'hagi assolit, podran caminar les dues fileres simultàniament.
— Els alumnes piquen la pulsació. Posteriorment, el mestre/a pot picar el ritme damunt de la pulsació.
— El mestre/a interpreta, amb un instrument melòdic i de manera aleatòria, els dos fragments inicials per diferenciar la blanca final (cas - ca - vells) de les dues negres (ni - na):

dalt del cot - xe hi_ha_u - na ni - na
que_en re - pi - ca_els cas - ca - vells.

— Confeccionar un trencaclosques per frases.

ASPECTES MELÒDICS

Direccionalitat

— El mestre/a (o un alumne/a) imitarà el so del cotxe quan accelera, quan està en plena cursa o quan desaccelera, fent glissandi ascendents o descendents. Els alumnes hauran d'identificar-los aixecant la mà si són ascendents, o abaixant-la en el cas contrari.
— Després hauran de reconèixer la grafia de la direccionalitat fent el mateix, però aixecant el rètol corresponent (cada alumne/a tindrà dos petits rètols amb les grafies dibuixades).
— L'últim pas serà que ells mateixos dibuixin la grafia de la direccionalitat corresponent.

Melodia

— El mestre/a toca una música improvisada amb un instrument melòdic (o la taral·leja) i els nens/es caminen lliurement per l'espai de la classe i se'ls dóna la consigna que quan sentin la melodia del començament de la cançó, «dalt del cotxe hi ha una nina que en repica els cascavells», s'han d'aturar a escoltar-la. Tot seguit s'improvisarà al piano i els nens/es hauran de continuar caminant.

— Endevinar quines són les notes que es repeteixen a la primera frase (cot - xe i ni - na).
— Els alumnes ressegueixen amb el dit o amb un color la grafia de la melodia:

dalt del cot - xe hi_ha_u - na ni - na
que_en re - pi - ca_els cas - ca - vells.

— El mestre/a pot interrompre la cançó en un punt determinat de la frase i els alumnes hauran de fer una creueta (o senyalar amb el dit) on s'ha quedat el cotxe.

Interiorització
— Es canta la cançó per frases alternatives, interioritzant les parelles. També es pot fer a l'inrevés.

INTENSITAT
— Es fan dos grups que canten la cançó alternativament i per frases. Un dels grups pot ser menys nombrós per notar la diferència d'intensitat.
— Quan el mestre/a canta fort els alumnes obren els braços, i quan canta fluix els tanquen, creuant-los sobre el pit.
— Fer-los cantar alternant frases fort i fluix, segons el rètol de la grafia que ensenya el mestre/a.
— El mateix exercici, però seguint el gest de direcció del mestre/a.

Educació primària
Cicle inicial

- Cançons populars
- Nadales
- Proposta didàctica

2

ÍNDEX

Cançons populars

1 Ploreu, ninetes

2 Carnestoltes quinze voltes

3 El ball de la civada

4 La cançó de les mentides

5 El ball de Sant Ferriol

6 La pastoreta

7 Quan el pare no té pa

8 El burriquet

9 Ram, rampataplam

10 El rotlletó

Nadales

11 Fum, fum, fum

12 El rabadà

13 A Betlem me'n vull anar

14 El dimoni escuat

Proposta didàctica

15 El ball de la civada

1 PLOREU, NINETES

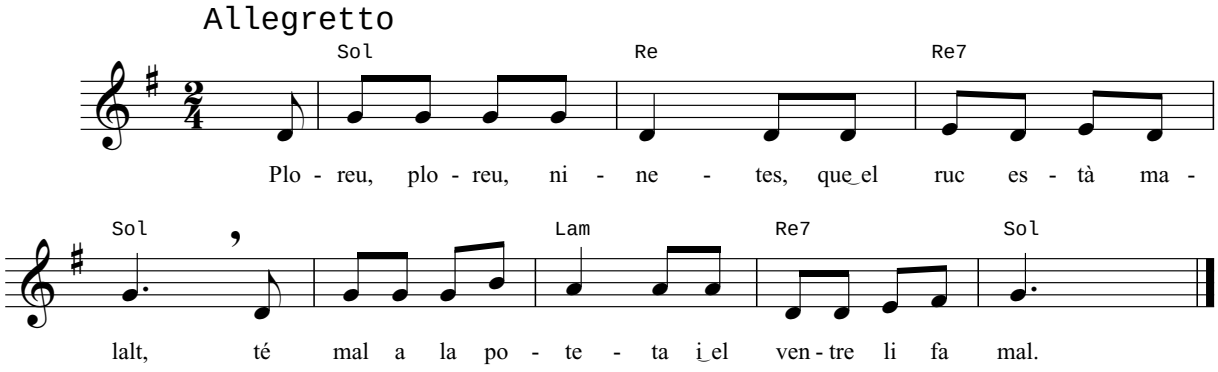

1. Ploreu, ploreu, ninetes,
   que el ruc està malalt,
   té mal a la poteta
   i el ventre li fa mal.

2. No pot menjar civada,
   sinó pinyons pelats,
   no pot dormir a l'estable
   sinó en coixins daurats.

1 PLOREU, NINETES

• També es diu “Correu, correu, ninetes”.

• Cançó infantil molt popular i força estesa.

• Recurs didàctic: es pot cantar la cançó amb una mímica clara i fàcil. Té un mínim argument que es pot aprofitar perquè els alumnes en facin una petita representació expressiva. Primer i segon vers: acció de plorar; tercer vers: tocar-se una cama i arronsar-la; quart vers: tocar-se el ventre; cinquè vers: fer que no amb el cap i amb el dit. Vers final: llançar-se a terra per jeure-hi.

• Aquesta cançó es pot cantar a poc a poc la primera vegada, i anar-la accelerant en cada repetició.

• Centre d’interès: els animals (el ruc, parts del cos del ruc, els aliments de les persones i dels animals).

2 CARNESTOLTES QUINZE VOLTES

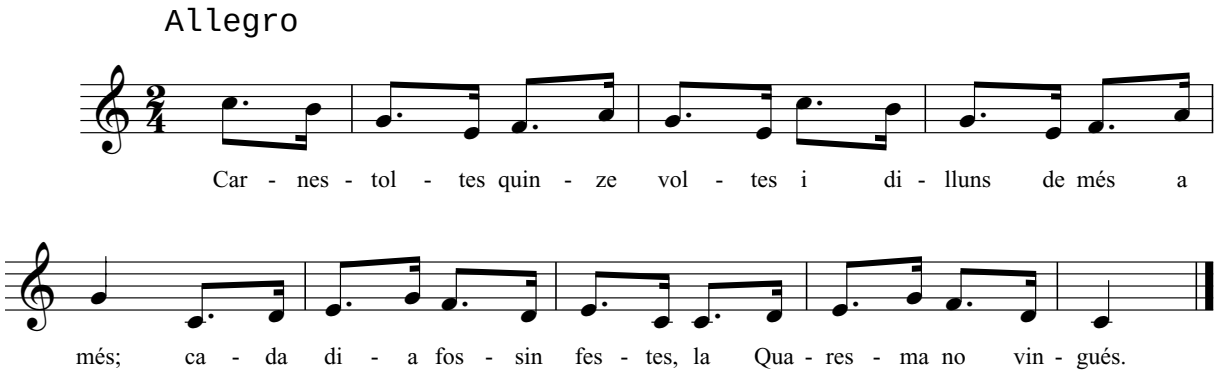

1. Carnestoltes quinze voltes
   i dilluns de més a més;
   cada dia fossin festes,
   la Quaresma no vingués.

2. Avui les coques amb llard,
   que es mengen a cremadent,
   esvaloten el jovent,
   qui se'n pogués fer un gran fart!

3. Carnestoltes quinze voltes
   i dilluns de més a més;
   cada dia fossin festes,
   la Quaresma mai vingués.

4. La butxaca proveïda
   no diguis ja mai que no
   i jo sempre cridaria:
   "Noia, porta'm el porró!".

5. Ai, mares, a les canalles
   poseu-los un bon vestit
   per anar a veure en Carnestoltes,
   que és un home divertit.

2 CARNESTOLTES QUINZE VOLTES

• Les colles que sortien a celebrar el Carnestoltes solien cantar aquesta cançó, que va fer-se típica de la diada.

• Explicarem que el llard es fa a partir del greix del porc. Comentarem expressions com “a cremadent” i “butxaca proveïda”.

• Podem aprofitar el caràcter desenfadat i festiu d’aquesta cançó per acompanyar-la amb instruments de percussió confeccionats pels mateixos alumnes (maraques amb envasos de iogur amb pedretes, güiros amb ampolles de vidre gravat, etc.).

3 EL BALL DE LA CIVADA
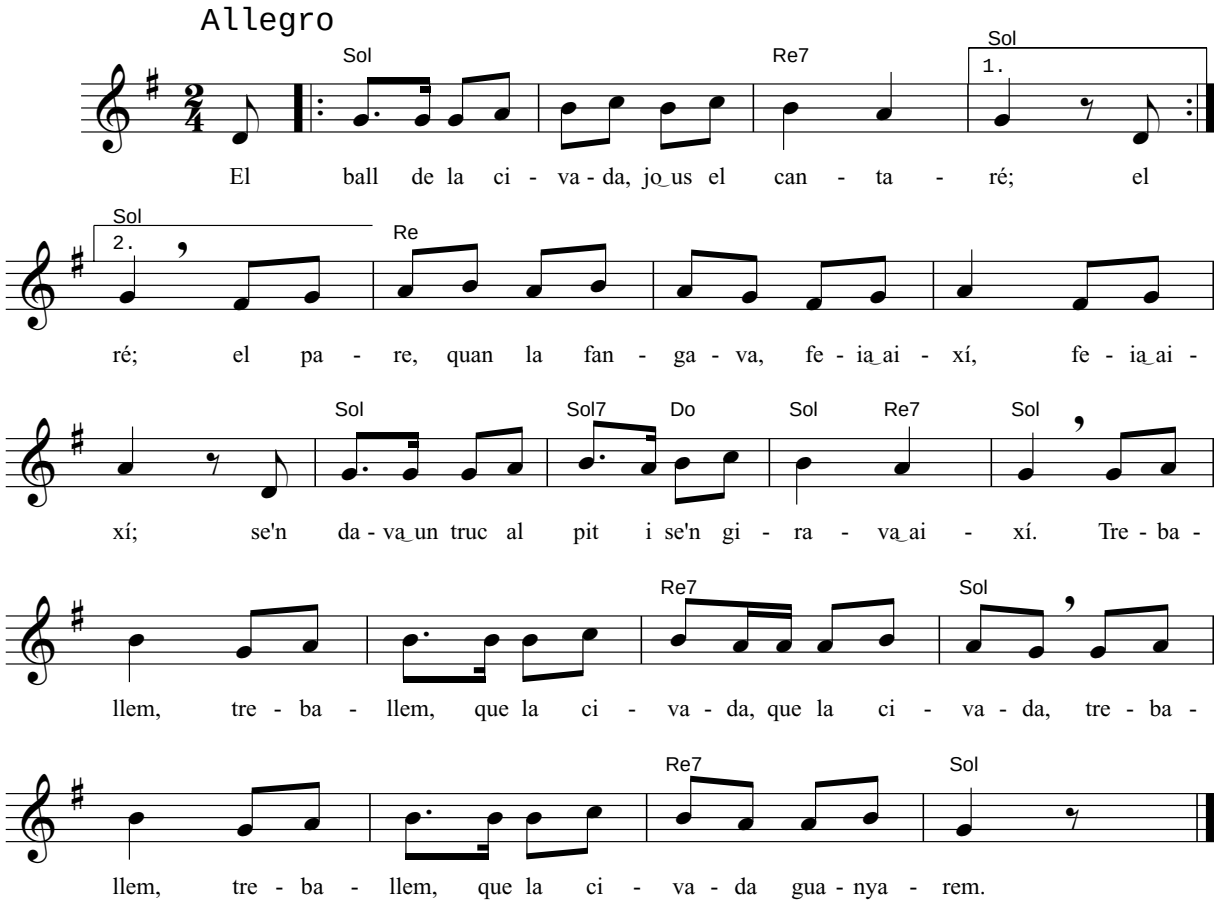
1. El ball de la civada, jo us el cantaré; (bis)
   el pare, quan la fangava, feia així, feia així;
   se'n dava un truc al pit i se'n girava així.
   Treballem, treballem, que la civada, que la civada,
   treballem, treballem, que la civada guanyarem.

2. Llaurava.

3. Sembrava.

4. Segava.

3 EL BALL DE LA CIVADA

• Vegeu la proposta didàctica a la fitxa 15 d'aquest apartat.

• Sembla que aquesta cançó és força antiga, ja que ens parla de la civada en lloc del blat, que és un conreu més important (però més recent) en els pobles mediterranis. Podem relacionar aquesta cançó amb el "coneixement del medi natural" en l'apartat que fa referència a les feines del camp.

4 LA CANÇÓ DE LES MENTIDES

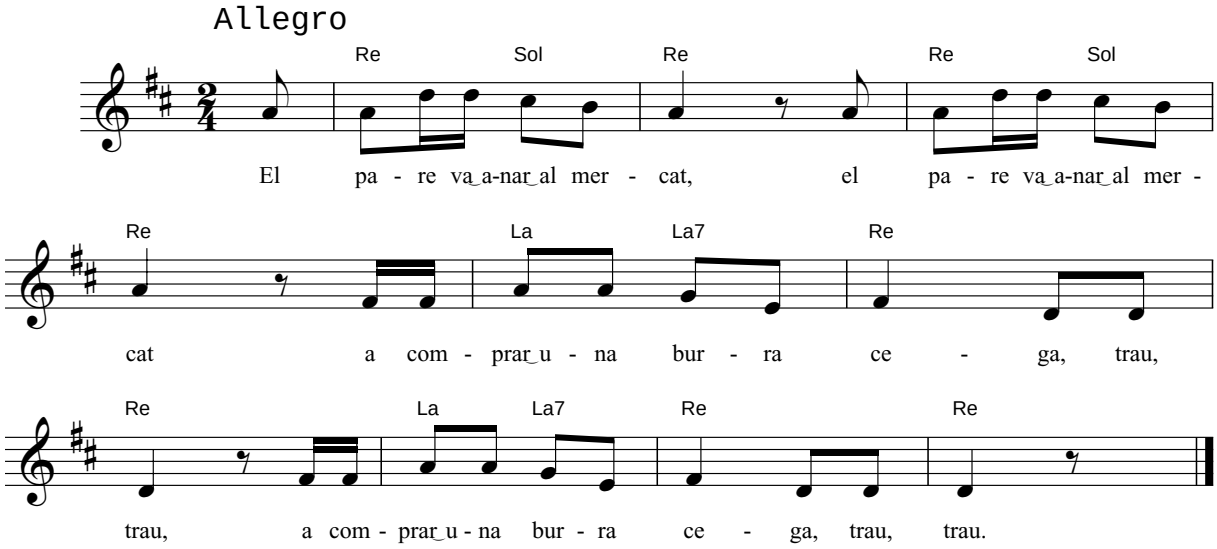

1. El pare va anar al mercat (bis)
   a comprar una burra cega, trau, trau. (bis)

2. Li talla els quatre peus, (bis)
   la burra arrenca a córrer, trau, trau. (bis)

3. I en troba un cirerer (bis)
   carregat de figues verdes. (bis)

4. Li tira un cop de roc (bis)
   i en fa caure una ametlla. (bis)

5. Li cau l'ametlla al peu, (bis)
   li surt sang de l'orella. (bis)

6. De la sang que li va sortir, (bis)
   en corren set rieres. (bis)

7. Aquesta és la cançó, (bis)
   la cançó de les mentides. (bis)

8. Qui la vulgui saber (bis)
   que vagi a Filipines. (bis)

4 LA CANÇÓ DE LES MENTIDES

• Cançó de gresca.

• Comentar el text i el vocabulari.

• Indicar l'anacrusi amb el gest d'entrada i procurar que els finals de frase no quedin massa curts.

• Fer endevinar als alumnes on són les mentides.

5 EL BALL DE SANT FERRIOL
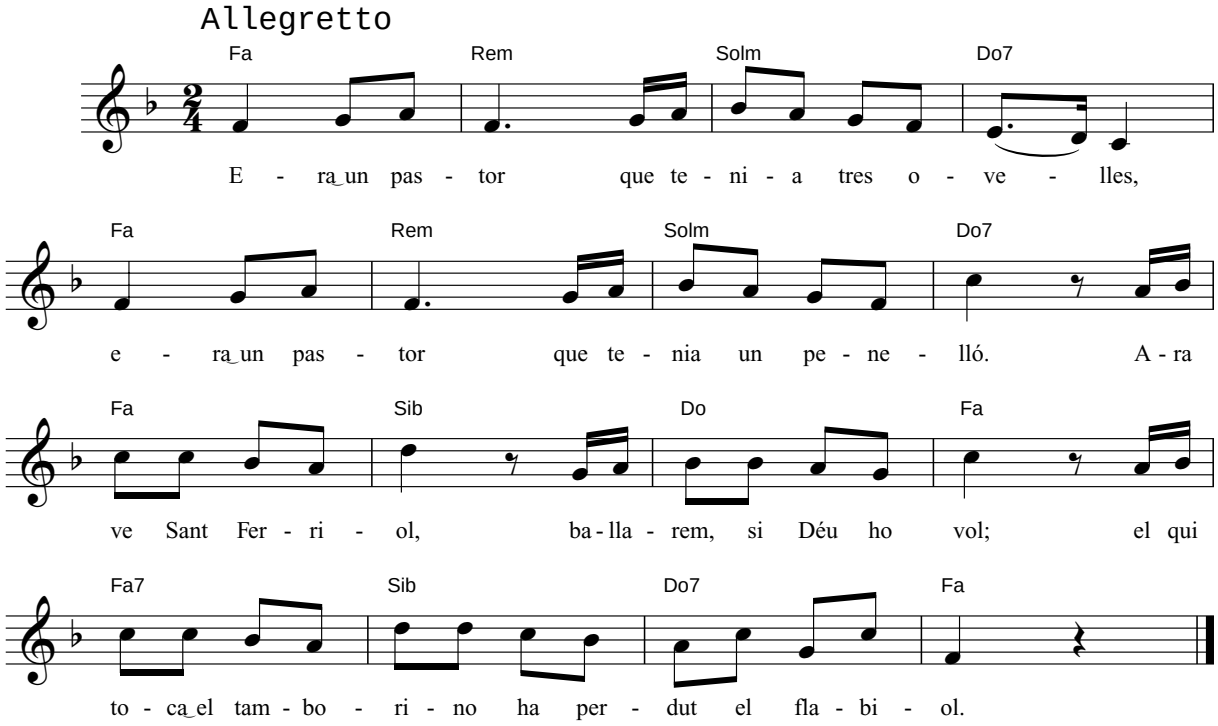
1. Era un pastor que tenia tres ovelles,
   era un pastor que tenia un penelló.
   Ara ve Sant Ferriol, ballarem, si Déu ho vol;
   el qui toca el tamborino ha perdut el flabiol.

2. Tots en tenim, de picor i de pessigolles;
   tots en tenim, si som vius i no ens morim.
   Ara ve...

3. Bé pots ballar, si no tens pa i botifarra;
   bé pots ballar, si no tens per manducar.
   Ara ve...

4. No en tastaràs des del nas fins a la boca;
   no en tastaràs de la boca fins al nas.
   Ara ve...

5 EL BALL DE SANT FERRIOL

• Cançó-joc-dansa (El sac de danses).

• En Ferriol era el cap d'una quadrilla de bandolers. Després de robar anaven a la taverna a jugar-se qui podia ballar o fer equilibris havent begut força vi. En Ferriol va voler canviar de vida i els seus companys el van prendre per traïdor i covard. El van matar i l'enterraren sota una bóta de vi, que d'ençà de llavors no va buidar-se més. El taverner va voler esbrinar el perquè i en fer moure la bóta va trobar el sant tocant-la amb el dit (d'aquí que es balli amb el dit estirat).

• Dificultats de comprensió: penelló, manducar...

• Estructura, AA'BC.

• Centre d'interès: els aliments i els instruments musicals.

6 LA PASTORETA
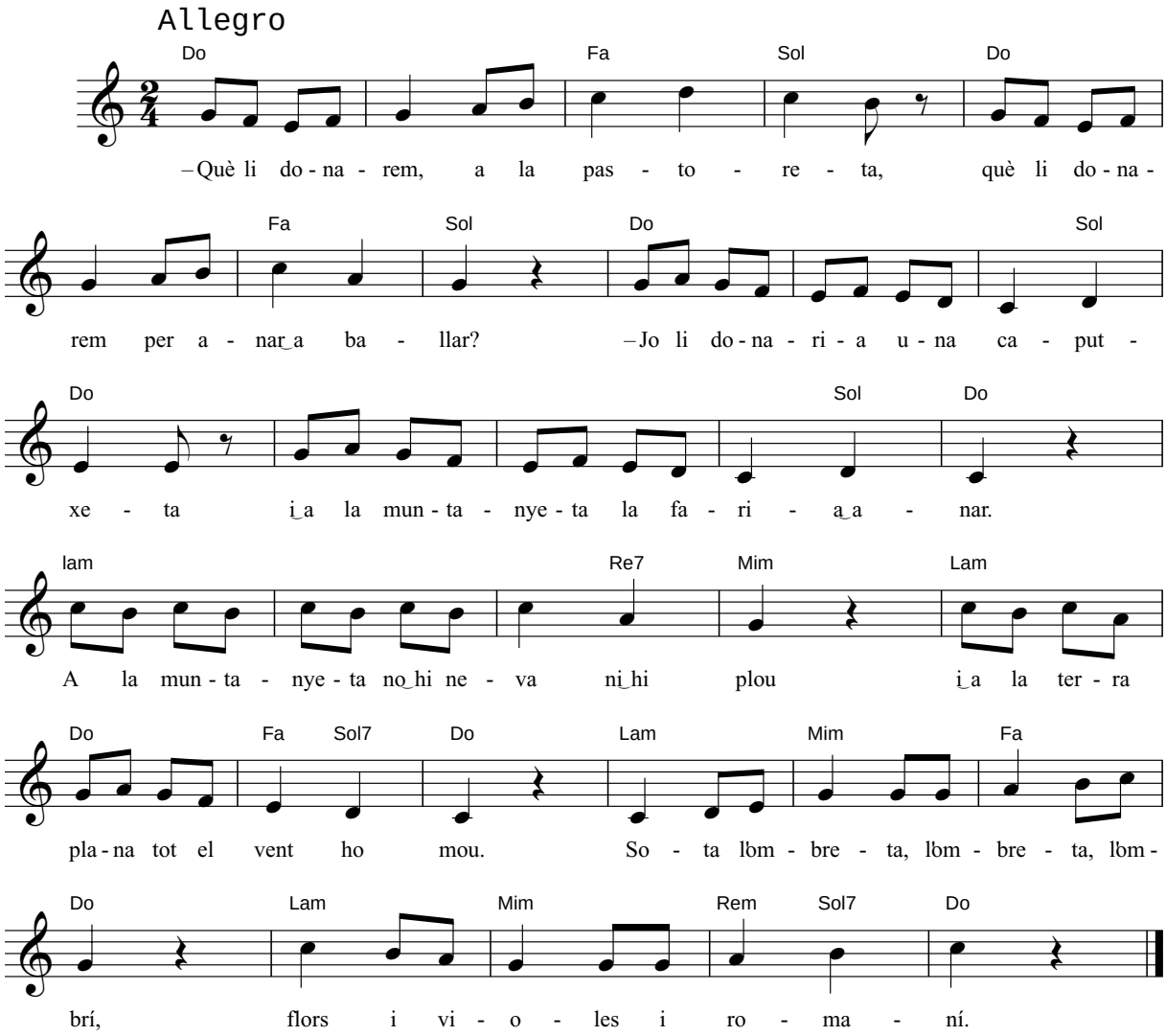
–Què li donarem, a la pastoreta,
què li donarem per anar a ballar?
–Jo li donaria una caputxeta
i a la muntanyeta la faria anar.
A la muntanyeta no hi neva ni hi plou
i a la terra plana tot el vent ho mou.
Sota l'ombreta, l'ombreta, l'ombrí,
flors i violes i romaní.

6 LA PASTORETA

• Cançó de rotllana.

• Diminutius: pastoreta, caputxeta, muntanyeta, ombreta. Derivats: ombrí.

• Es pot treballar el lèxic referent a: peces de vestir, factors meteorològics, flors i plantes de muntanya.

• La segona vegada es pot substituir “caputxeta” per “faldilleta”.

• Es pot fer un joc sensorial per començar a treballar els finals suspensius i els conclusius. Per exemple, la frase “–Jo li donaria una caputxeta (suspensiu) i a la muntanyeta la faria anar (conclusiu)”.

7 QUAN EL PARE NO TÉ PA
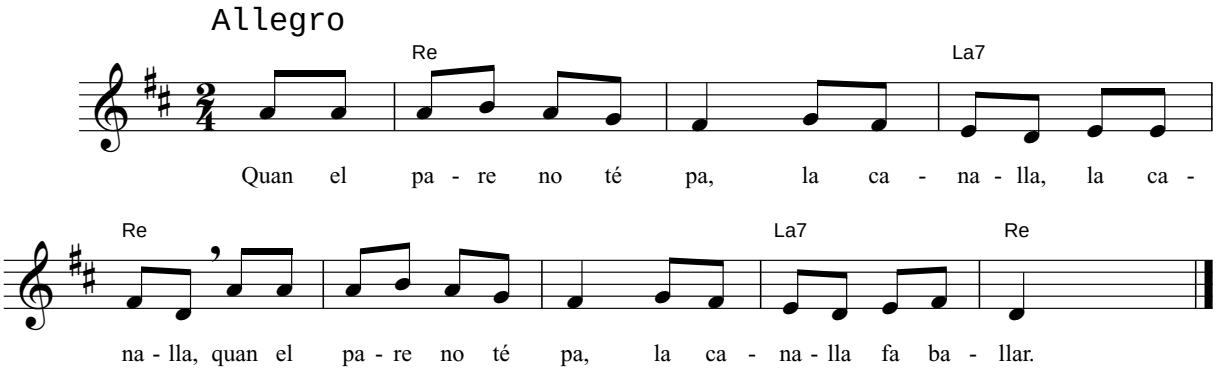
1. Quan el pare no té pa,
   la canalla, la canalla,
   quan el pare no té pa,
   la canalla fa ballar.

2. Quan el pare no té vi,
   la canalla, la canalla,
   quan el pare no té vi,
   la canalla fa dormir.

7 QUAN EL PARE NO TÉ PA

• Proposem una activitat relacionada amb l'àrea de llenguatge, fent invenció de diferents rodolins i relacionar-los amb el ritme corresponent. Per exemple:

Quan el pare no té vi,
la canalla el fa dormir.

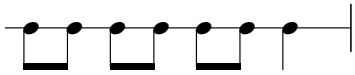

Quan el pare no té gana
fa distreure la canalla.

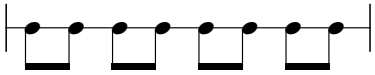

• Es pot ballar fent ball rodó i canviant de direcció a cada estrofa.

8 EL BURRIQUET

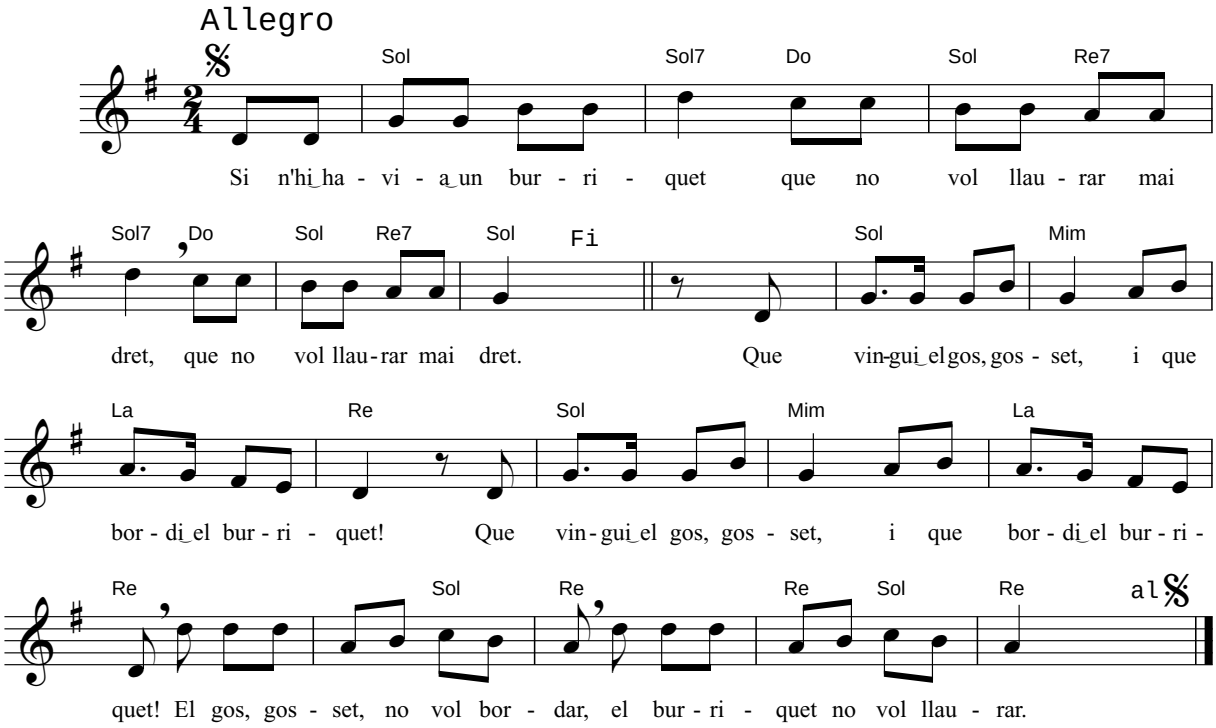

1. Si n'hi havia un burriquet
   que no vol llaurar mai dret. (bis)
   Que vingui el gos, gosset,
   i que bordi el burriquet!
   El gos, gosset, no vol bordar,
   el burriquet no vol llaurar.

2. Si n'hi havia...
   Que vingui el bastonet
   i que pegui el gos, gosset!
   El bastonet no vol pegar;
   el gos, gosset, no vol bordar;
   el burriquet no vol llaurar.

3. Que vingui el foc, foquet,
   i que cremi el bastonet!
   El foc, foquet, no vol cremar...

4. Que vingui el papu-fred
   i que faci pô al follet (bis)
   el papu-fred fa pô al follet,
   el foc, foquet, ja vol cremar,
   el bastonet ja vol pegar,
   el gos, gosset, ja vol bordar,
   el burriquet ja vol llaurar.

Si n'hi havia un burriquet
que ara sempre llaura dret! (bis)

8 EL BURRIQUET

• Cançó d'aplec. Cançó de gresca, encadenada, de rotllana.

• Recurs didàctic: cada element que s'incorpora a la cançó serà interpretat per un nen/a solista.

• Confecció d'un rètol al·lusiu a cada personatge. Es poden anar penjant en un suro, franelograma..., així que s'hi van afegint elements nous.

9 RAM, RAMPATAPLAM
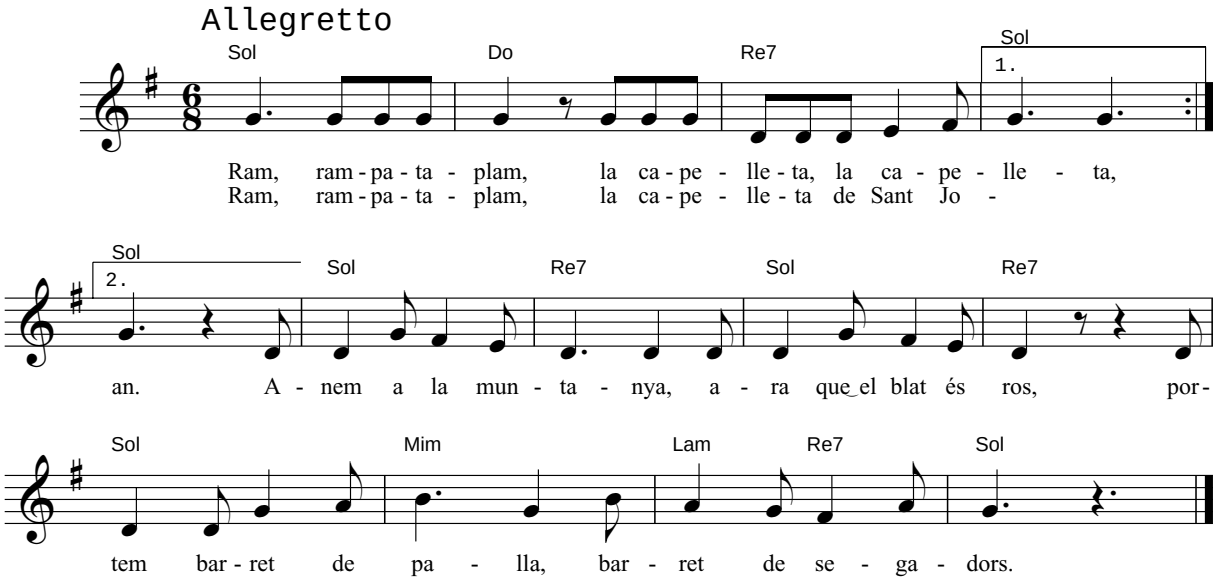
Ram, rampataplam,
la capelleta, la capelleta,
ram, rampataplam,
la capelleta de Sant Joan.
Anem a la muntanya,
ara que el blat és ros,
portem barret de palla,
barret de segadors.

9 RAM, RAMPATAPLAM

• Cançó de tasca.

• Cançó que es pot dansar.

• Treball de text: capelleta, blat ros, segadors...

• Explicar el món de la sega, la festa de Sant Joan...

• Recurs didàctic: així que els alumnes ja saben la cançó, es pot aprofitar perquè s'inventin una petita coreografia.

10 EL ROTLLETÓ
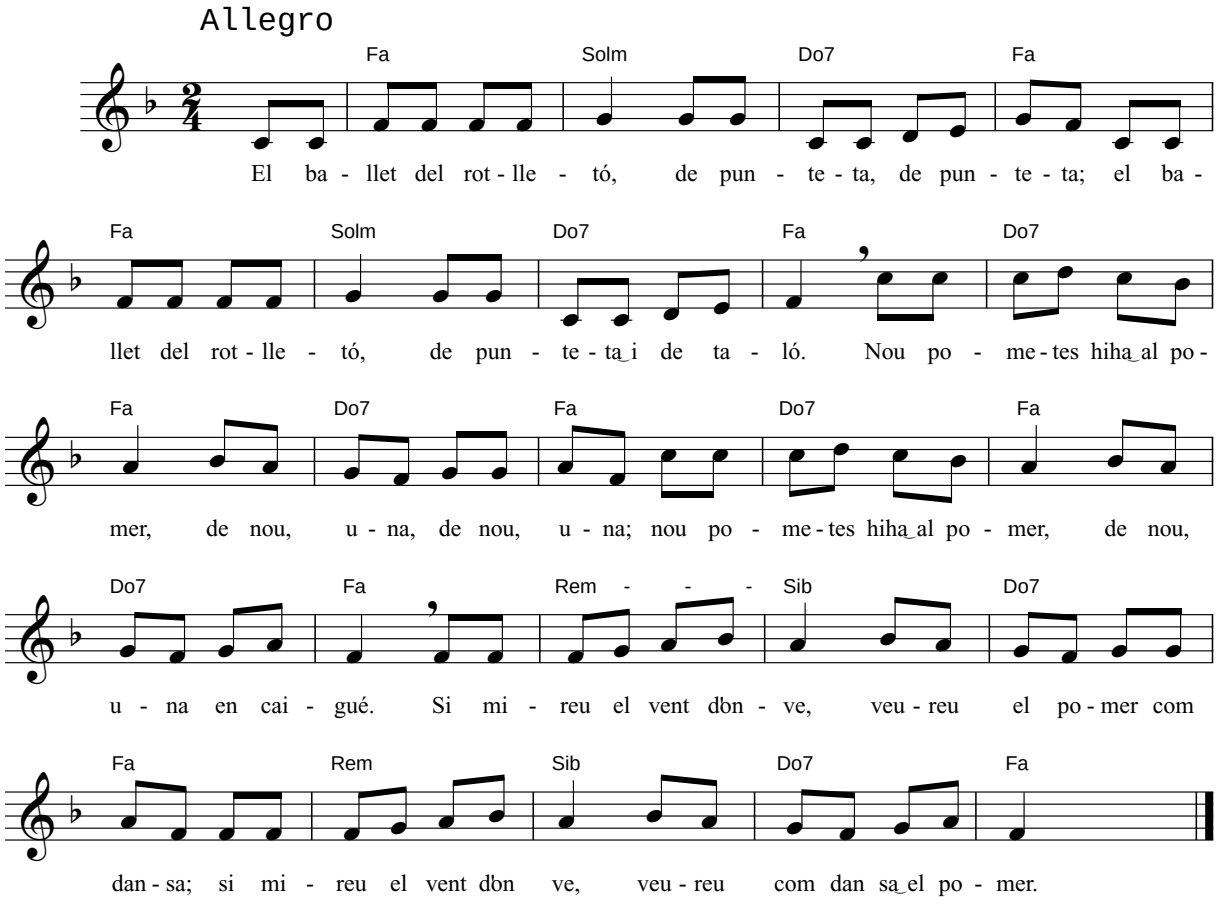
1. El ballet del rotlletó,
   de punteta, de punteta;
   el ballet del rotlletó,
   de punteta i de taló.
   Nou pometes hi ha al pomer,
   de nou, una, de nou, una;
   nou pometes hi ha al pomer,
   de nou, una en caigué.
   Si mireu el vent d'on ve,
   veureu el pomer com dansa;
   si mireu el vent d'on ve,
   veureu com dansa el pomer.

2. El ballet...
   Vuit pometes hi ha al pomer,
   de vuit, una, de vuit, una;
   vuit pometes hi ha al pomer,
   de vuit, una en caigué.
   Si mireu...

3. De set, una en caigué.

4. De sis, una en caigué.

5. De cinc, una en caigué.

6. De quatre, una en caigué.

7. De tres, una en caigué.

8. De dos, una en caigué.

9. D'una, cap no en caigué.

10 EL ROTLLETÓ

• Per algunes contrades lleidatanes, hom festejava la jornada del primer pa amb ballades a la plaça, on es dansava “El rotllet” o “El rotlletó”

• És una cançó-dansa mimada i eliminatòria d’origen probablement molt remot.

• Aquesta cançó es balla fent rotllana. Cada vegada que es canta “una en caigué”, es retira del grup un ballador o una parella, si la rotllana és de parelles, o bé es van asseient al mig de la rotllana. Per animar el joc es pot ballar la tornada, “Si mireu el vent d’on ve...”, en direcció contrària a la de la primera part.

• El pomer és un arbre fruiter dels més antics d’Europa i és el símbol de l’arbre benefactor.

• Centre d’interès: la fruita, els arbres fruiters, el vent, els números.

• La dansa que proposa El sac de danses es pot ballar a cicle mitjà.

11 FUM, FUM, FUM

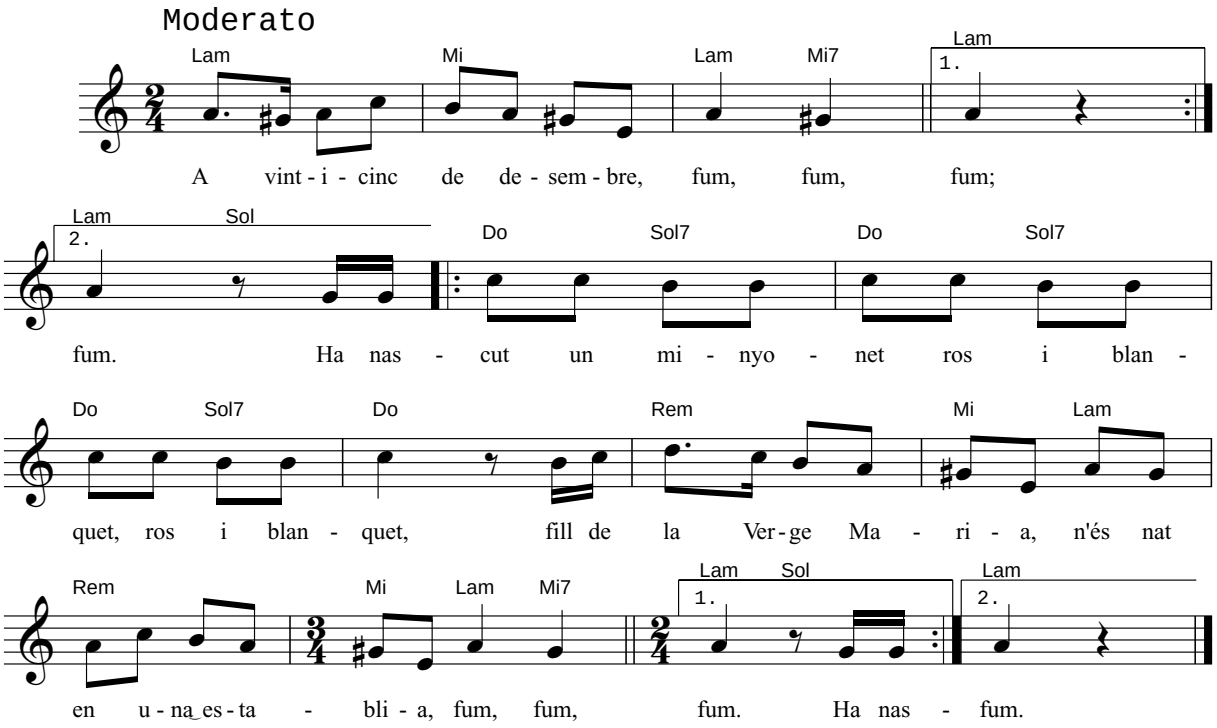

1. A vint-i-cinc de desembre,
   fum, fum, fum;
   a vint-i-cinc de desembre,
   fum, fum, fum.
   Ha nascut un minyonet
   ros i blanquet, ros i blanquet,
   fill de la Verge Maria,
   n'és nat en una establia,
   fum, fum, fum.

2. Allà dalt de la muntanya,
   fum, fum, fum;
   allà dalt de la muntanya,
   fum, fum, fum.
   Si n'hi ha dos pastorets
   abrigadets, abrigadets,
   amb la pell i la samarra
   mengen ous i botifarra,
   fum, fum, fum.

3. Qui en dirà més gran mentida?,
   fum, fum, fum;
   qui en dirà més gran mentida?,
   fum, fum, fum.
   Ja en respon el majoral,
   amb gran cabal, amb gran cabal:
   –Jo en faré deu mil camades
   amb un salt totes plegades,
   fum, fum, fum.

11 FUM, FUM, FUM

• Cançó de Nadal.

• Explicar el text: , establia, pell (pell de xai), samarra, majoral, gran cabal, camades, totes plegades; els diminutius (minyonet, abrigadets, pastorets...).

12 EL RABADÀ

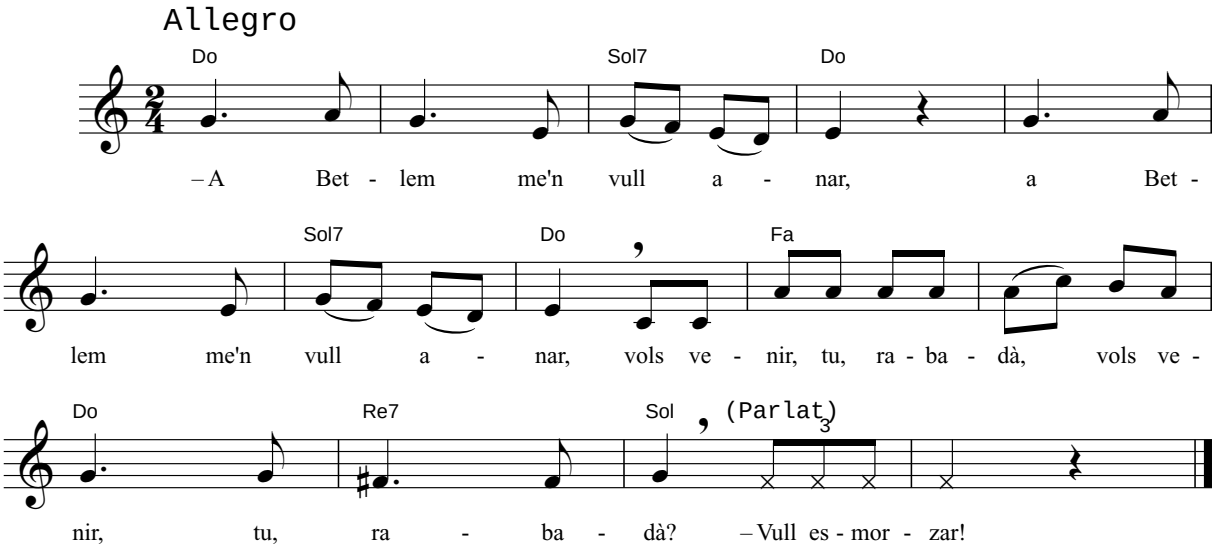

1. –A Betlem me'n vull anar, (bis)
   vols venir, tu, rabadà? (bis)
   –Vull esmorzar!

2. –A Betlem esmorzarem (bis)
   i Jesús adorarem. (bis)
   –I amb neu hi anem?

3. –Per la neu que al camí hi ha (bis)
   la calor ja la fondrà. (bis)
   –Oh, i la que fa!

4. –Apa, aixeca't, encén foc (bis)
   i no anem a poc a poc. (bis)
   –Massa que em moc!

5. –Tu les teies portaràs (bis)
   i el camí il·luminaràs. (bis)
   –No ho faré pas!

6. –Que no saps que aquesta nit (bis)
   ha nascut Déu infinit? (bis)
   –Qui t'ho ha dit?

7. –Doncs, un àngel que volant (bis)
   ens ho anava anunciant. (bis)
   –No serà tant!

8. –Doncs, avant i no badem, (bis)
   que ja és hora que marxem. (bis)
   –Cap a Betlem!

12 EL RABADÀ

• Cançó de Nadal.

• Cançó dialogada. Les respostes del rabadà seran recitades per un nen solista.

• Expressions genuïnes: massa que em moc, no ho faré pas, no serà tant...

13 A BETLEM ME'N VULL ANAR
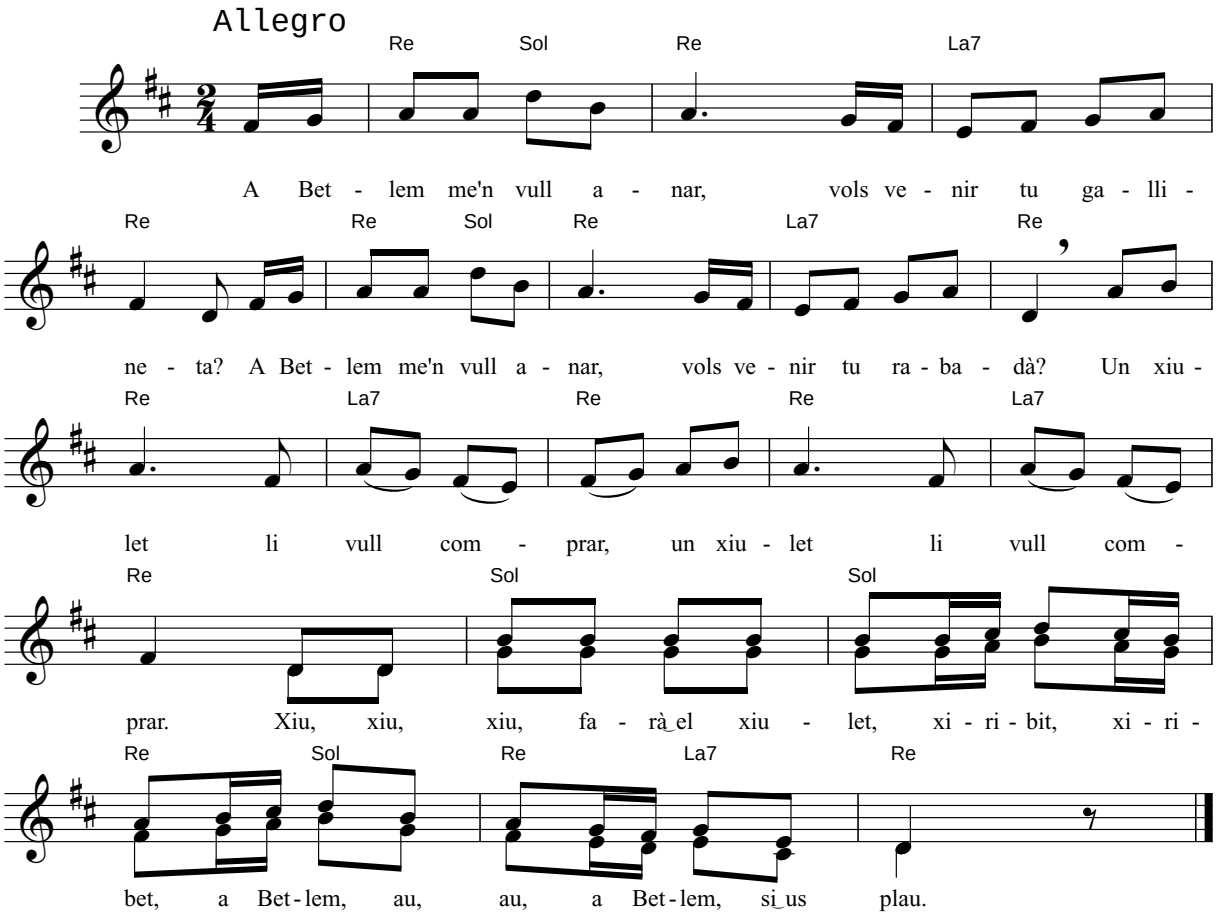
1. A Betlem me'n vull anar, vols venir tu gallineta?
   A Betlem me'n vull anar, vols venir tu rabadà?
   Un xiulet li vull comprar. (bis)
   Xiu, xiu, xiu, farà el xiulet, xiribit, xiribet,
   a Betlem, au, au, a Betlem, si us plau.

2. Un timbal li vull comprar.
   Tam, tam, tam, farà el timbal.

3. Un pollet li vull comprar.
   Piu, piu, piu, farà el pollet.

4. Un gatet li vull comprar.
   Miau, miau, miau, farà el gatet.

5. Un gosset li vull comprar.
   Bup, bup, bup, farà el gosset.

6. Un porquet li vull comprar.
   Rony, rony, rony, farà el porquet.

13 A BETLEM ME'N VULL ANAR

• Cançó de Nadal.

• Text: treballar els diferents sons onomatopeics. Fer un treball d'articulació i vocalització de la tornada.

• Es pot acompanyar la cançó amb un obstinat o polirítmia:
  — Instrument de percussió de fusta (negra, dues corxeres).
  — Instrument de percussió de membrana (negra i silenci de negra).
  — Instrument de metall (blanca).

• Proposem una versió a dues veus, per si es vol interpretar més endavant (cicle mitjà o superior).

14 EL DIMONI ESCUAT

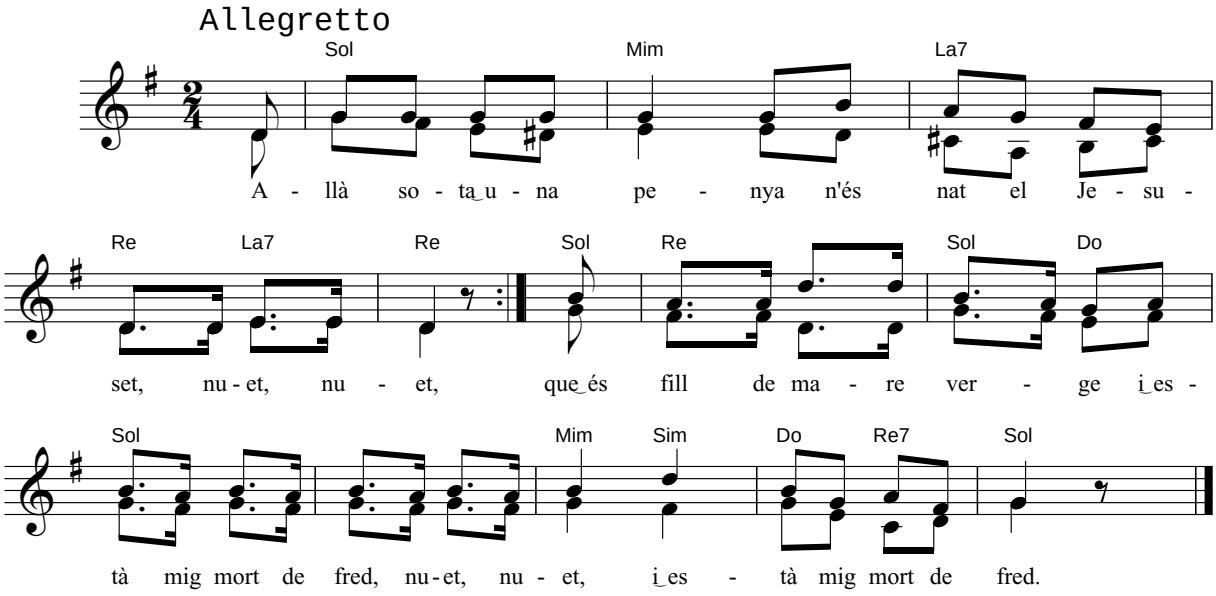

1. Allà sota una penya
n'és nat el Jesuset,
nuet, nuet, (bis)
que és fill de mare verge
i està mig mort de fred,
nuet, nuet,
i està mig mort de fred.

2. El bon Josep li deia:
–Jesús, que esteu fredet,
pobret, pobret! (bis)
La Verge responia:
–Per falta d'abriguet,
pobret, pobret,
per falta d'abriguet.

3. Pastors hi arribaven
allà a la mitjanit,
cri-cric, cri-cric, (bis)
veient que tots hi anaven,
del gran fins al més xic,
cri-cric, cri-cric,
del gran fins al més xic.

4. Els pastorets s'engresquen
i ballen tot sonant,
galant, galant, (bis)
ballets i contradanses
per fer alegrar l'Infant,
galant, galant,
per fer alegrar l'Infant.

5. A prop d'allí passava
un dimoni escuat,
patrip, patrap, (bis)
sentint tanta gatzara
a dins se n'és ficat,
patrip, patrap,
a dins se n'és ficat.

6. Els pastorets en veure'l
s'hi tiren al damunt,
patim, patum, (bis)
i tantes n'hi mesuren
que el deixen mig difunt,
patim, patum,
que el deixen mig difunt.

14 EL DIMONI ESCUAT

• Cançó de Nadal.

• Explicar l'argument i treballar el vocabulari del text.

• Tot i que la cançó és llarga, és aconsellable fer-la sencera per tal de no perdre el sentit argumental. La representació de la història, per part dels alumnes, facilita la memorització del text.

• Elaboració de carotes per representar els diferents personatges que surten a la cançó.

• Es pot representar.

• Diferenciar el grup i el

• Fer adonar els alumnes del començament anacrusi.

• Proposem una versió a dues veus, per si es vol interpretar més endavant (cicle mitjà o superior).

15 PROPOSTA DIDÀCTICA

EL BALL DE LA CIVADA

OBJECTIUS

— Participar en la interpretació de la cançó, tenint en compte la precisió rítmica i melòdica, el text i un registre còmode.
— Aprendre la cançó de memòria, escoltant i imitant el mestre/a.
— Aconseguir una emissió correcta de la veu.
— Cantar en una postura corporal adequada (drets i asseguts).
— Posar atenció a les indicacions del mestre/a: agafar el to, gest d'entrada, tempo, pulsació final.
— Respectar el treball col·lectiu i participar-hi.
— Ser conscients de la importància de la veu i tenir-ne cura, tant parlant com cantant.
— Considerar la veu com a instrument per "fer música".
— Assolir justesa i precisió rítmica a partir del moviment del propi cos i la dansa.

CONTINGUTS

PROCEDIMENTALS

— Cant individual i col·lectiu tenint en compte la precisió rítmica, melòdica i el text de la cançó.
— Interpretació de la cançó vigilant la respiració, l'articulació i la col·locació correcta de la veu.
— Memorització de la cançó, escoltant i imitant el mestre/a.
— Adopció d'una postura corporal correcta en cantar drets o asseguts.
— Emissió de la veu fent atenció a l'articulació, la respiració i les ressonàncies.
— Atenció a les indicacions del mestre/a: agafar el to, gest d'entrada, tempo, pulsació final.
— Audició interior.
— Mobilització de diferents parts del cos.

CONCEPTUALS

— La veu com a instrument per «fer música».
— Cançó a l'unísson.
— Cançó dansada.

— Aspectes musicals de la cançó: afinació, intensitat i fraseig.
— Aspectes expressius.

ACTITUDINALS

— Interès, atenció, participació i respecte en el cant.
— Cura de la postura corporal adequada mentre es canta.
— Valoració de la pròpia veu.
— Respecte a les interpretacions dels altres.
— Interès en l'emissió correcta de la veu.
— Curiositat pel patrimoni musical del propi país.
— Gaudi en el cant col·lectiu.
— Atenció a les indicacions del mestre/a.
— Desinhibició i espontaneïtat de moviments en la dansa.

ACTIVITATS D'ENSENYAMENT-APRENENTATGE

CONTEXTUALITZACIÓ DE LA CANÇÓ

— Figura en el cançoner d'altres pobles mediterranis. És coneguda gairebé arreu de casa nostra. Darrerament, gairebé només es conserva com a joc infantil. Fins fa poc temps, la ballava la gent gran, sobretot dones, quan es reunien en colla per a les feines del camp.
— L'acompanyament instrumental d'aquesta cançó al CD es compon de: flauta, clarinet, fagot, vibràfon i piano.

MOTIVACIÓ

— Es pot aprofitar introduir aquesta cançó quan es treballin, a l'àrea de Coneixement de medi, les diferents feines del camp.
— Podem proposar un joc als alumnes, fent que un nen/a faci amb mímica una de les feines del camp i els altres l'hagin d'endevinar.

TÈCNICA VOCAL

Seguint el model proposat en la cançó Dalt del cotxe, també explicarem una història amb la qual farem exercicis de respiració i vocalització.

— Anem cap al camp a treballar. Pel camí cantem "Hei ha hei ho" (dues vegades la quinta descendent) fent stacatto. Progressivament, anirem pujant per semitons.
— De sobte veiem un amic lluny, a l'altra muntanya, i el cridem: "Eo!" (tercera menor descendent) diverses vegades i no gaire fort. Com que no ens sent, cada cop ho farem més agut (sense cridar massa).

— Ens aturem una estona per descansar i fem uns exercicis d'estirament de braços i badalls.
— Quan ja estem a punt de tornar-nos-en, ve una abella a molestar-nos: imitar el brunzit de l'abella fent diferents direccionalitats (primer el mestre/a, i després ho repeteixen els alumnes).
— Arribem al camp. En acabar la feina ens mengem un entrepà i, per postres, una piruleta: exercicis de mandíbula (mastegar) i de llengua (fer-la moure per dins de la boca, estirar-la amunt i avall...).

TEXT

— Es pot treballar el vocabulari relacionat amb el conreu del blat fent buscar als alumnes els verbs que apareixen a la cançó, amb les definicions en una llista que els proporcionarà el mestre/a. Després, els nens/es faran el dibuix de la definició.

ASPECTES RÍTMICS

Pulsació

— Fer picar de mans la pulsació a la negra mentre es canta la cançó.
— Fer picar amb una mà sobre la taula la pulsació de blanca mentre es canta la cançó.
— Fer dos grups d'alumnes, que piquen els exercicis anteriors simultàniament.
— Donar-los una fitxa amb una quadrícula de 8 columnes i 6 fileres. Els alumnes han d'anar marcant amb un llapis un puntet en cada quadret seguint la pulsació de negra mentre el mestre/a canta la cançó, no gaire de pressa i accentuant per ajudar-los.

Ritme

— És un bon moment per presentar el ritme de corxera amb punt seguida de semicorxera a nivell sensorial (el mestre/a pica amb un instrument de percussió de so indeterminat diferents figures rítmiques, amb resposta gestual dels alumnes desplaçant-se lliurement per l'espai). Es pot relacionar amb diversos animals. Per exemple: la blanca, caminar d'elefant; la negra, caminar de cavall. Dues corxeres: gat. Quatre semicorxeres: ratolí. Corxera seguida de semicorxera: trot del cavall (és convenient que els alumnes hagin practicat anteriorment el galop).
— Es piquen diversos ritmes de quatre pulsacions. Els alumnes han d'endevinar en quins apareix la corxera amb punt seguida de semicorxera (en quina pulsació se sent un salt).

— Es relaciona el ritme de corxera amb punt seguida de semicorxera amb cançons ja apreses: Al carrer més alt, En Jan petit, etc.
— El mestre/a recita el text d'una frase de quatre pulsacions i els alumnes han de descobrir en quina hi ha el ritme de corxera amb punt seguida de semicorxera.

ASPECTES MELÒDICS

Melodia

— El mestre/a interpretarà amb un instrument melòdic, o cantarà, una melodia improvisada i, entremig, tocarà la melodia de la primera frase («el ball de la civada jo us el cantaré»). Els nens/es caminaran lliurement per l'espai i s'aturaran quan sentin la melodia de la cançó per escoltar-la. Quan torni a sonar una música diferent continuaran caminant.
— Es pot fer el mateix asseguts i aixecant la mà quan identifiquin la cançó.
— Treballarem la línia melòdica de la primera frase fent primer que els alumnes la dibuixin amb la mà en l'aire, i després plasmant-ho en un paper. Anirà bé cantar la cançó molt a poc a poc, fent-los adonar si la melodia puja o baixa.

Interiorització

— Per fer un exercici d'atenció, quan el mestre/a aixequi la mà amb tots els dits amagats, tota la classe seguirà la cançó en silenci; quan aixequi un dit cantarà el primer grup d'alumnes i quan mostri dos dits ho farà el segon grup.

Estructura formal

És important fer adonar els nens/es que les cançons que canten estan estructurades en frases musicals, algunes de les quals són completament diferents d'altres que es repeteixen o d'altres de semblants amb alguna petita diferència.
En aquest cas, a més a més, cal treballar l'estructura, ja que els facilitarà la comprensió de la dansa.

— Fer escoltar la cançó perquè comptin quantes frases musicals té (el mestre/a la cantarà fent una petita parada entre frases per ajudar els alumnes).
— Un cop saben que la cançó té sis frases, demanar-los si n'hi ha alguna que es repeteixi.
— Fer-los pintar un musicograma amb colors, segons l'estructura formal de la

cançó (AAB A' CC'): un color per a cada lletra (les lletres prima poden ser del mateix color que l'altra, però pintades molt fluixet).

INTENSITAT

— Els alumnes canten la cançó d'acord amb el cartell d'intensitat que mostra el mestre/a i que canviarà en acabar la frase.
— El mestre/a canta la cançó variant la intensitat a cada frase i els alumnes han de dibuixar la seqüència de grafies.
— Es pot fer el mateix exercici amb els reguladors.

TIMBRE

— Cada instrument representa una feina del camp. Uns alumnes tenen els instruments i els toquen, i els altres són els pagesos que han de respondre a l'estímul sonor representant la feina corresponent. Exemple: triangle-segar, caixa xinesa-pastar, pandero-batre, etc.
— Perquè els alumnes identifiquin l'acció amb l'instrument ens ajudarem d'uns rètols on figurin els dibuixos de la feina del camp amb l'instrument corresponent.

DANSA

— Punts de dansa i figura rítmica:
  • Punteig (negra).
  • Galop (corxera amb punt i semicorxera).
— Posició inicial:
  • Rotllana amb les mans agafades.
— Moviment:
  • Fent rotllana i agafats de les mans, dansar, tot puntejant, les dues primeres frases musicals (A i repetició de A), per acabar amb els peus junts i encarats cap al centre. (Cal treballar-ho prèviament, ja que als nens/es els costa acabar amb els peus junts.)
  • A continuació (tercera frase (B)), els alumnes han de representar mímicament l'acció que es canta en aquest moment.
  • A la quarta frase (A') s'aixeca la mà i es dóna un cop al pit, i cada alumne/a fa mitja volta sobre si mateix, quedant la rotllana de cara enfora. (Si això dificulta la dansa es pot adaptar una altra opció: fer la volta sencera i tornar a quedar de cara endins.)
  • A la cinquena i sisena frase (C i C') es fa galop agafats de les mans, tot desplaçant-se cap a la dreta i acabant amb els peus junts.
  • Repetir tota la dansa fent-ho tot igual, però començant mirant enfora.

Educació primària
Cicle mitjà

- Cançons populars
- Nadales
- Proposta didàctica

3

ÍNDEX

Cançons populars

1 Margarideta

2 Una matinada fresca

3 El poll i la puça

4 El bon caçador

5 El maridet

6 Els tres tambors

7 En Pere Gallerí

8 La gata i el belitre

9 La filadora

10 Joan del Riu

Nadales

11 El Noi de la Mare

12 L'àngel i els pastors

13 El pobret alegre

14 Les bèsties al Naixement

Proposta didàctica

15 Margarideta

1 MARGARIDETA
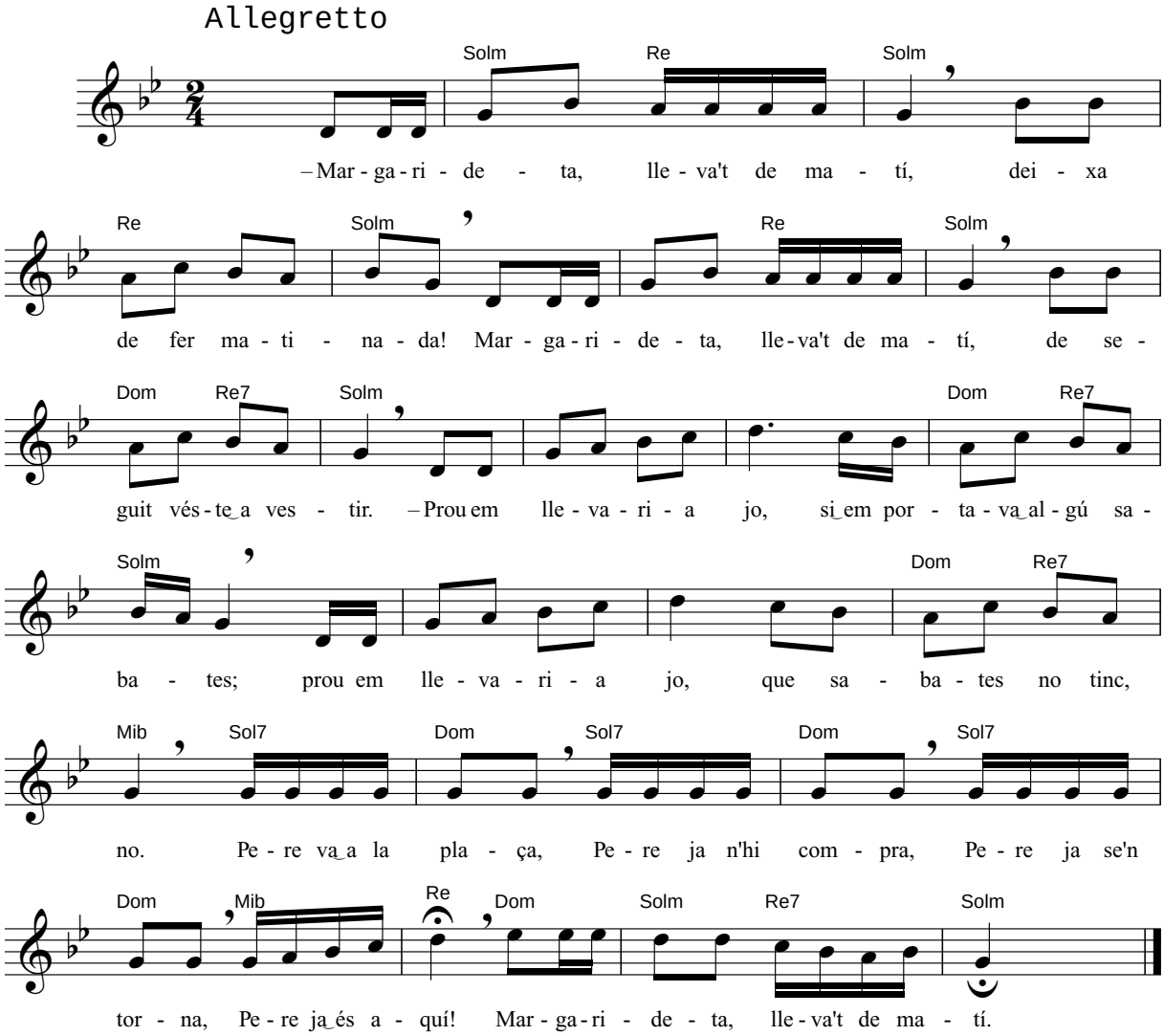
–Margarideta, lleva't de matí,
deixa de fer matinada!
Margarideta, lleva't de matí,
de seguit vés-te a vestir.
–Prou em llevaria jo,
si em portava algú sabates;
prou em llevaria jo,
que sabates no tinc, no.
Pere va a la plaça,
Pere ja n'hi compra,
Pere ja se'n torna,
Pere ja és aquí!
Margarideta, lleva't de matí.

1 MARGARIDETA

• Vegeu la proposta didàctica a la fitxa 15 d'aquest apartat.

• A les repeticions es canvia la paraula sabates per mitgetes, o jaqueta, o arracades, o cinteta...

• A cada peça de roba que en Pere li porta entra una nova balladora a la rodona.

2 UNA MATINADA FRESCA
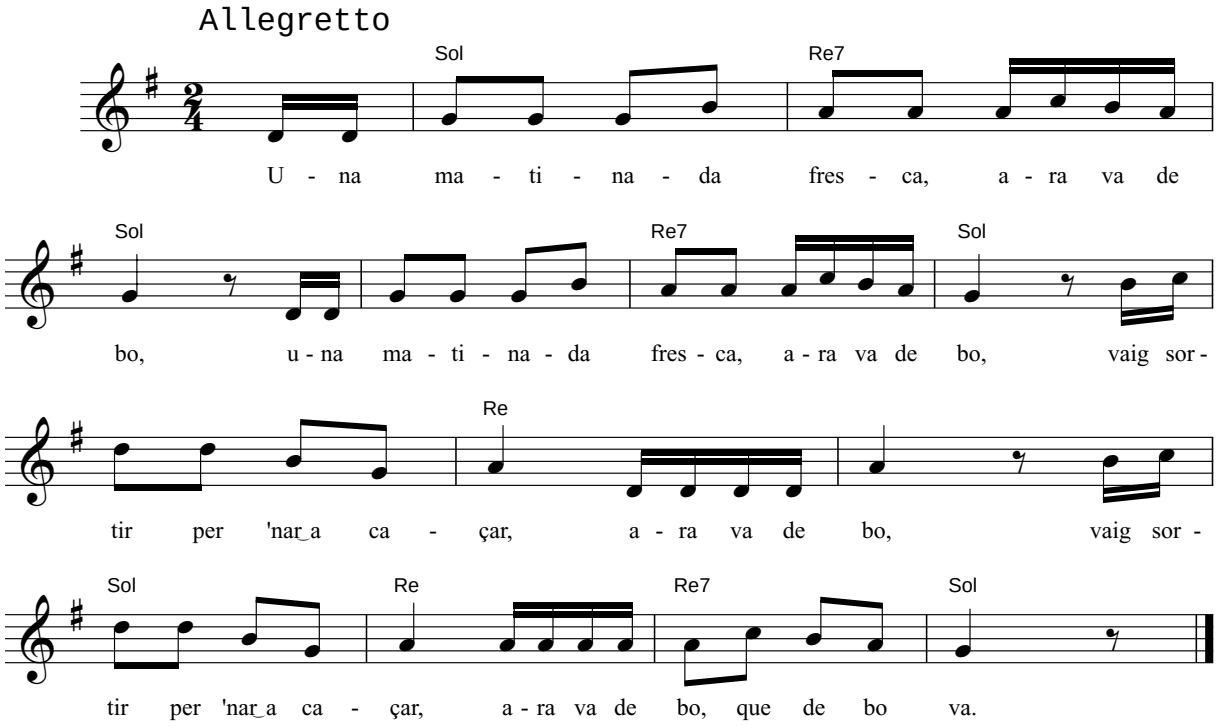
1. Una matinada fresca, ara va de bo, (bis)
   vaig sortir per ‘nar a caçar, ara va de bo,
   vaig sortir per ‘nar a caçar, ara va de bo, que de bo va.

2. No en trobo perdiu ni guatlla, ara va de bo, (bis)
   per a poder-li tirar, ara va de bo,
   per a poder-li tirar, ara va de bo, que de bo va.

3. Sinó una pobra pastora, ara va de bo, (bis)
   que guardava el bestiar, ara va de bo,
   que guardava el bestiar, ara va de bo, que de bo va.

4. Ja la trobo adormideta, ara va de bo, (bis)
   a la vora d’un canyar, ara va de bo,
   a la vora d’un canyar, ara va de bo, que de bo va.

5. De tan boniqueta que era, ara va de bo, (bis)
   no la goso despertar, ara va de bo,
   no la goso despertar, ara va de bo, que de bo va.

2 UNA MATINADA FRESCA

• Explicar l'argument i treballar el vocabulari del text.

• Es pot fer un treball sensorial del grup de quatre semicorxeres.

• Seria convenient fer un treball d'articulació del text de la tornada per reforçar la precisió del grupet rítmic de quatre semicorxeres.

• Com que el text de la cançó és llarg i narra una història, es pot recitar i/o il·lustrar amb vinyetes.

3 EL POLL I LA PUÇA
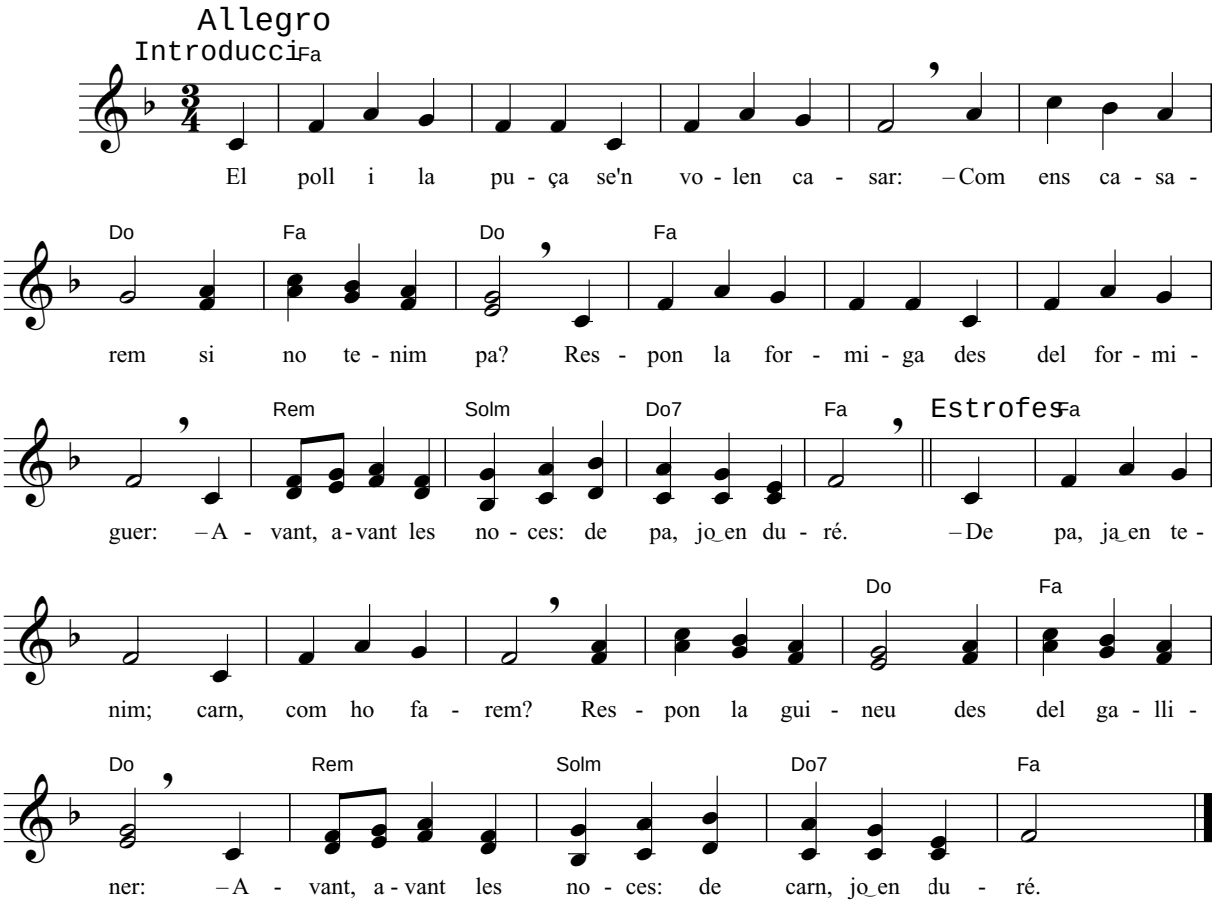
Introducció

El poll i la puça se'n volen casar:
–Com ens casarem si no tenim pa?
Respon la formiga des del formiguer:
–Avant, avant les noces: de pa, jo en duré.

Estrofes

1. –De pa, ja en tenim; carn, com ho farem?
   Respon la guineu des del galliner:
   –Avant, avant les noces: de carn, jo en duré.

2. –De carn, ja en tenim; vi, com ho farem?
   Respon el mosquit del fons del celler:
   –Avant, avant les noces: de vi, jo en duré.

3. –De vi, ja en tenim; però qui sonarà?
   Ja en respon el grill, que sap sonar bé:
   –Avant, avant les noces: que jo sonaré.

4. –Sonador, ja en tenim; però qui ballarà?
   Respon el gripau, que sap ballar bé:
   –Avant, avant les noces, que jo ballaré.

5. –Ballador tenim; però amb qui ballarà?
   Respon la rateta de dins del graner:
   –Lligueu-me bé la gata, que jo ballaré.

3 EL POLL I LA PUÇA

• Cançó de gresca; acumulativa, a cada posada entra en joc un altre ballador; per saltar i ballar.

• Explicar l'argument i el vocabulari, que és molt ric, i la relació de conceptes.

• Per recordar el text es poden fer dibuixos, representar-la amb titelles o també escenificar-la amb alumnes de la classe "disfressats" de l'animal corresponent. Es pot fer un treball interdisciplinari amb l'àrea de Plàstica.

4 EL BON CAÇADOR
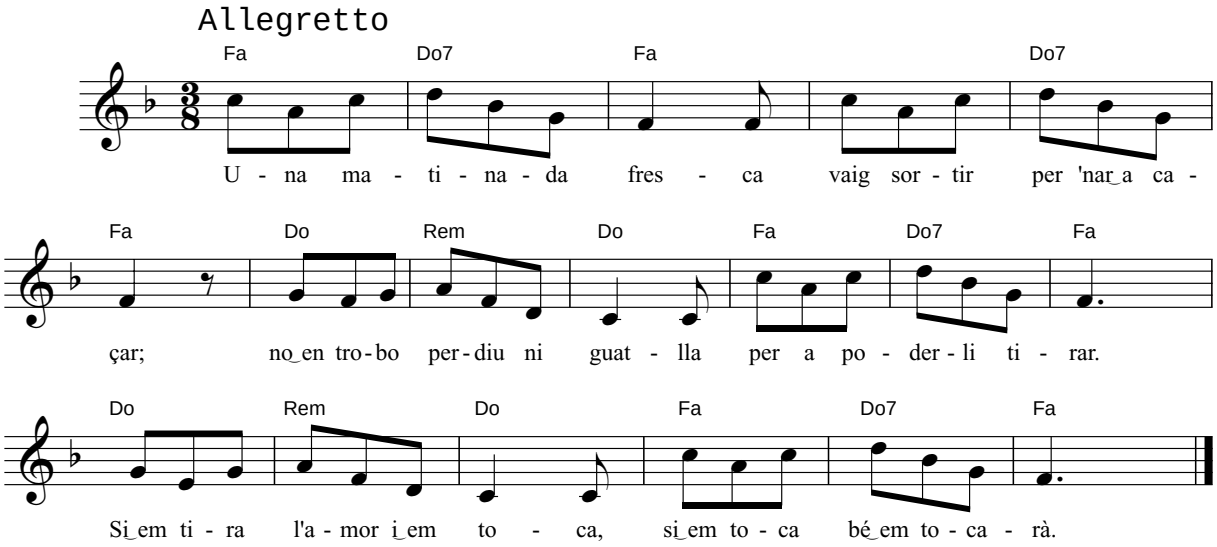
1. Una matinada fresca
   vaig sortir per ‘nar a caçar;
   no en trobo perdiu ni guatlla
   per a poder-li tirar.
   Si em tira l’amor i em toca,
   si em toca bé em tocarà.

2. Sinó una pobra pastora
   que en guardava el bestiar.
   Ja la trobo adormideta
   a la vora d’un canyar.
   Si em tira...

3. De tan boniqueta que era
   no la goso despertar.
   En cullo un pom de violes,
   al pit les hi vaig tirar.
   Si em tira...

4. Les violes eren fresques,
   la pastora es despertà.
   Quan en fou despertadeta
   tots els colors trasmudà.
   Si em tira...

4 EL BON CAÇADOR

• Cançó de tasca, amorosa, dialogada, dansa.

• Explicar l'argument i el vocabulari.

• Diferenciar les estrofes (que narren la història) de la tornada (sempre amb la mateixa lletra).

• Treballar l'estructura formal ternària: AABABA.

• Fer adonar els alumnes que totes les frases tenen la mateixa estructura i disseny melòdic a dues altures diferents.

5 EL MARIDET
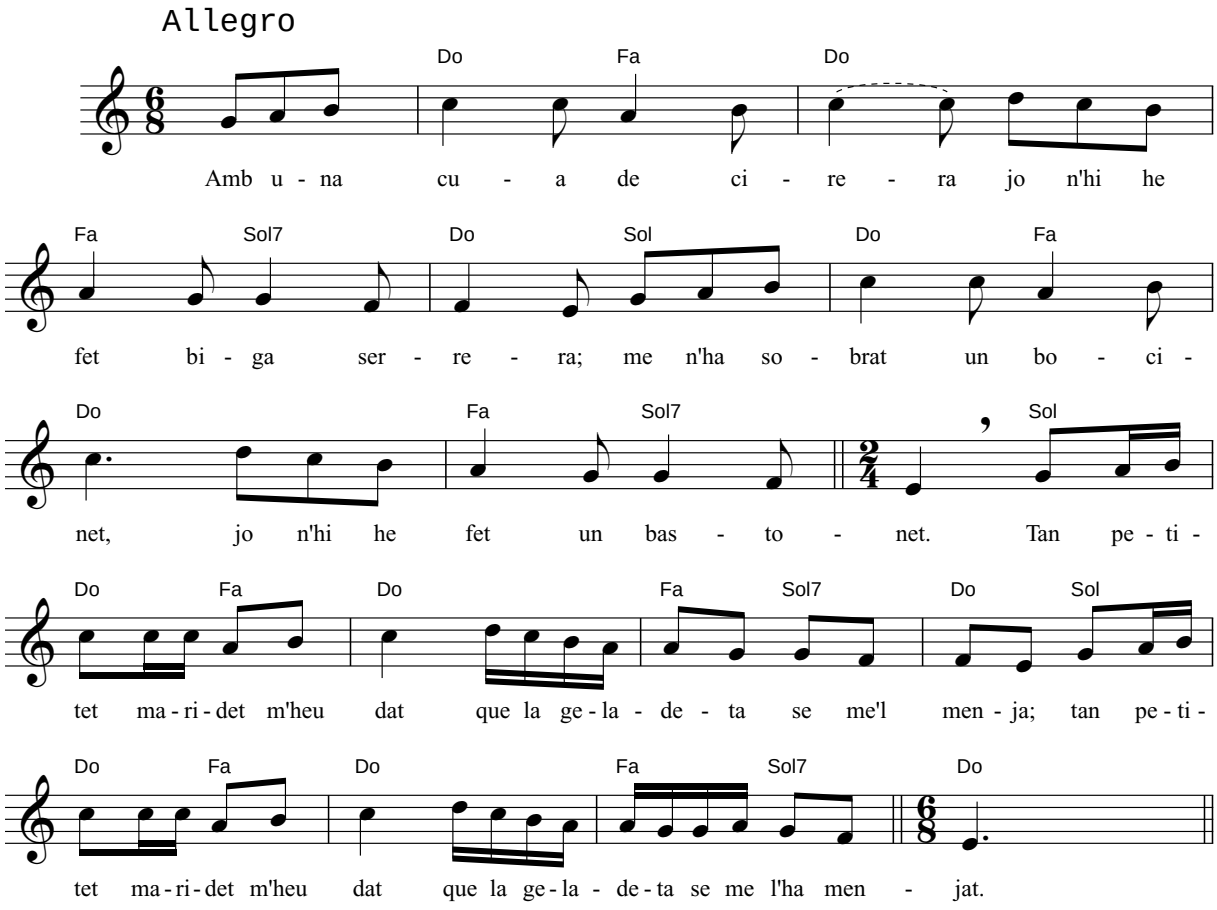
1. Amb una cua de cirera
jo n'hi he fet biga serrera;
me n'ha sobrat un bocinet,
jo n'hi he fet un bastonet.
Tan petitet maridet m'heu dat
que la geladeta se me'l menja;
tan petitet maridet m'heu dat
que la geladeta se me l'ha menjat.

2. Amb una closca d'avellana
jo n'hi he fet casa i cabana;
me n'ha sobrat un bocinet,
jo n'hi he fet un corralet.
Tan petitet...

3. Amb una closca de pinyó
jo n'hi he fet un gran sarró,
me n'ha sobrat un bocinet,
jo n'hi he fet un sarronet.
Tan petitet...

4. I amb un pam i mig de drap
jo l'he vestit de cap a cap;
me n'ha sobrat un bocinet,
jo n'hi he fet uns mitjonets.
Tan petitet...

5 EL MARIDET

• Cançó de gresca, mimada, de ball rodó, caricaturesca.

• Aquesta cançó té dues parts ben diferenciades.

• S'ha d'anar amb compte als canvis de compàs, que es fa mantenint la pulsació (negra amb punt = negra).

• En l'àrea de Llengua podem demanar als alumnes que continuïn inventant estrofes per confeccionar coses a partir de materials petits.

• Treballar l'estructura formal: AA' BB'.

6 ELS TRES TAMBORS

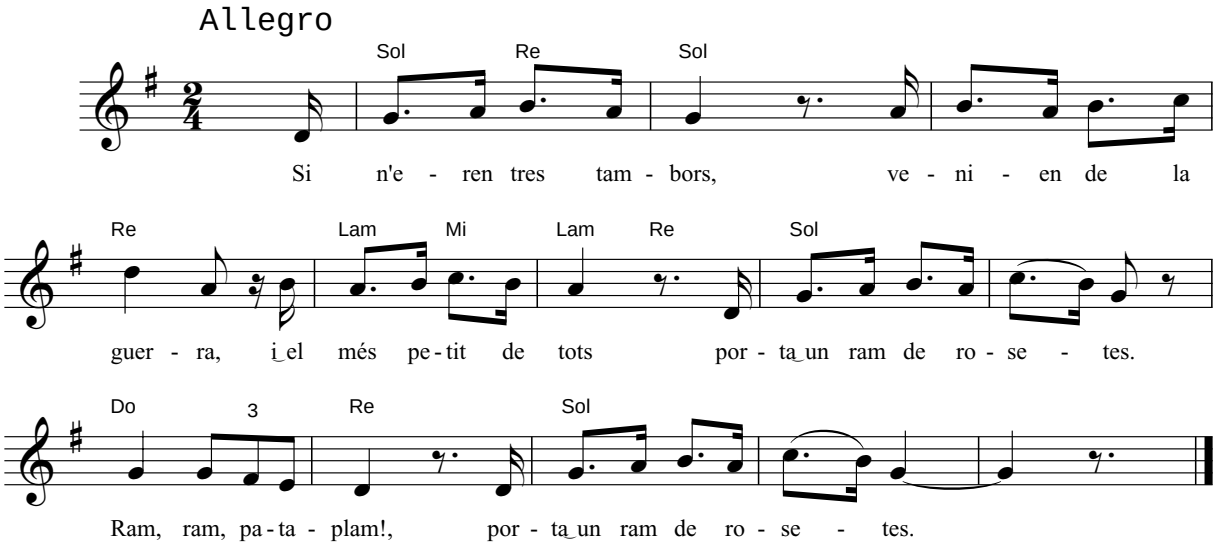

1. Si n'eren tres tambors,
   venien de la guerra,
   i el més petit de tots
   porta un ram de rosetes.
   Ram, ram, pataplam!,
   porta un ram de rosetes.

2. La filla del bon rei
   ja surt a la finestra:
   –Tambor, el bon tambor,
   si em vols dar una roseta?
   Ram, ram, pataplam!,
   si em vols dar una roseta?

3. –Donzella que l'haurà
   serà l'esposa meva;
   no us donaré jo el ram
   que a vós no us pugui prendre.
   Ram, ram, pataplam!,
   que a vós no us pugui prendre.

4. M'haveu de demanar
   al pare i a la mare;
   si el sí vos volen dar,
   per mi, res no es pot perdre.
   Ram, ram, pataplam!,
   per mi, res no es pot perdre.

6 ELS TRES TAMBORS

• Cançó escenificada.

• Per treballar la història que ens explica la cançó, els alumnes de l'àrea de Llengua poden fer una redacció o una auca.

• Podem fer que alguns nens/es en facin la representació mentre els altres canten.

• Cal vigilar que els nens/es cantin bé les figures amb puntet.

• És pot acompanyar la cançó fent que un nen (que tingui dominat el sentit rítmic) faci un obstinat amb un tambor, per exemple:

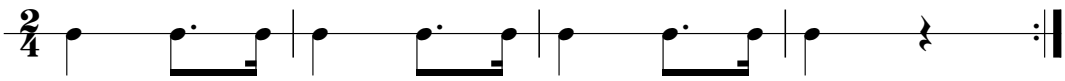

• Abans de començar a cantar, hi pot haver una introducció amb l'obstinat del tambor tocat diverses vegades fent un crescendo, i al final una coda fent un diminuendo.

7 EN PERE GALLERÍ

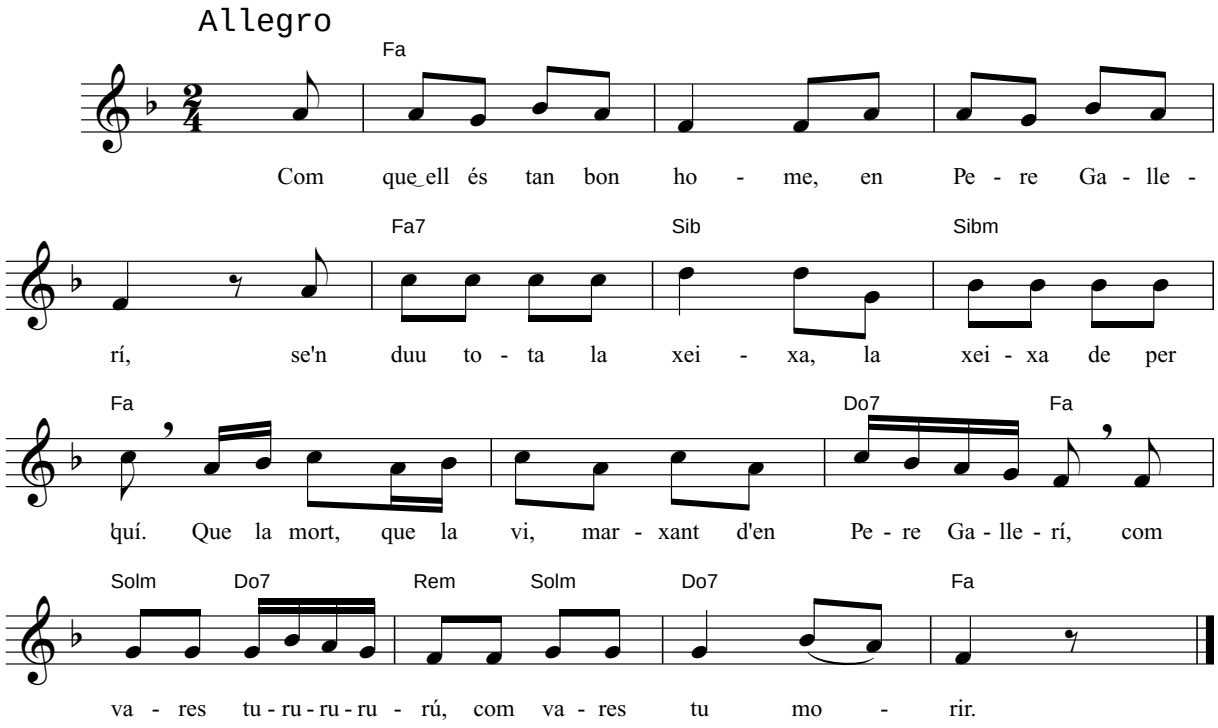

1. Com que ell és tan bon home,
   en Pere Gallerí,
   se'n duu tota la xeixa,
   la xeixa de per 'quí.
   Que la mort, que la vi,
   marxant d'en Pere Gallerí,
   com vares tururururú,
   com vares tu morir.

2. Se'n puja dalt d'un arbre
   per heure un francolí,
   les branques eren guerxes,
   se'n va tombar, tombí.
   Que la mort...

3. Les noies de la vila
   el troben al camí,
   diuen un parenostre
   que es 'cabi de morir.
   Que la mort...

4. Que si se'n va a l'infern
   mai més no en pugui eixir,
   i si se'n va a la glòria
   m'hi faci lloc a mi.
   Que la mort...

7 EN PERE GALLERÍ

• Cançó de gresca, dansa, per saltar i ballar.

• Explicar l'argument i treballar el vocabulari: xeixa, guerxes, eixir...

• La tornada ("que la mort, que la vi") planteja l'antinòmia mort–vida (del francès "vie"). Cal pronunciar la "o" de la paraula "mort" oberta perquè no es confongui amb "amor".

• S'ha de procurar que la dicció sigui clara i que no s'acceleri la tornada.

• Fer un treball previ del text de la tornada, repetint-lo diverses vegades com si fos un embarbussament.

• L'última estrofa es pot diferenciar de les tres primeres interpretant-la més lentament i solemne.

8 LA GATA I EL BELITRE

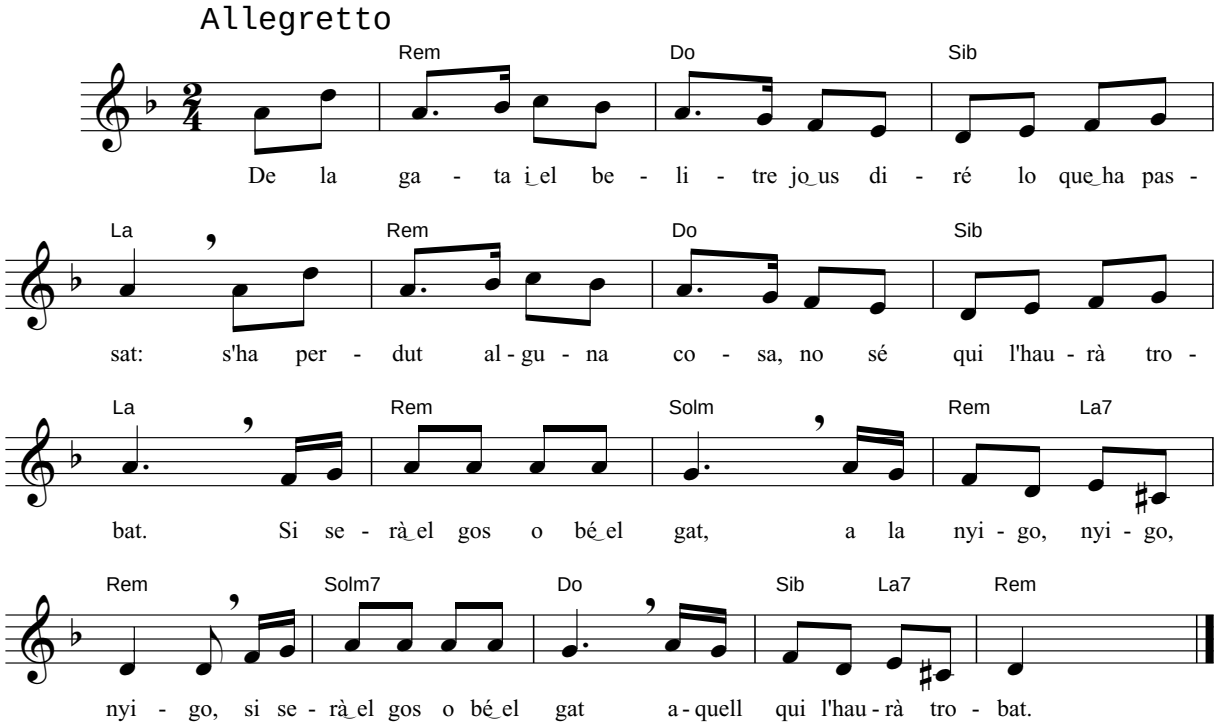

1. De la gata i el belitre
   jo us diré lo que ha passat:
   s'ha perdut alguna cosa,
   no sé qui l'haurà trobat.
   Si serà el gos o bé el gat,
   a la nyigo, nyigo, nyigo, nyigo,
   si serà el gos o bé el gat
   aquell qui l'haurà trobat.

2. Ja en respon una velleta:
   –Penso que haurà estat el ca;
   jo, la gata, no l'he vista
   ni sentida miolar.
   Que si jo el puc atrapar,
   a la nyigo, nyigo, nyigo,
   que si jo el puc atrapar,
   prou que me la pagarà!

3. Dones, bé estareu contentes,
   ara que el ca se n'ha anat,
   atipareu bé la gata
   que estigui grassa aviat.
   Li donareu pa torrat,
   a la nyigo, nyigo, nyigo,
   li donareu pa torrat
   amb all i oli ben sucat.

8 LA GATA I EL BELITRE

• Cançó de gresca, humorística, amb caràcter de faula.

• Explicar l'argument i treballar el vocabulari: belitre, ca...

• Cal estar atent als finals de frase perquè no quedin tallats i accentuats. Per evitar-ho es pot demanar que l'última nota es faci llarga (anant a buscar la frase següent).

• Treball de l'estructura formal binària: AABB.

• Es pot interpretar jugant amb diferents dinàmiques.

9 LA FILADORA

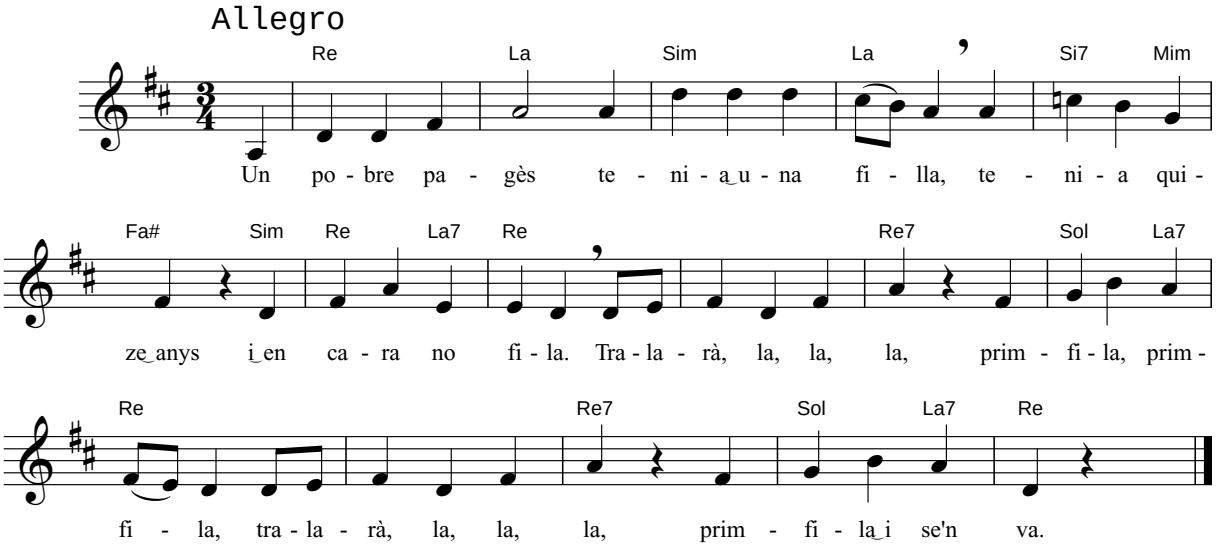

1. Un pobre pagès
   tenia una filla,
   tenia quinze anys
   i encara no fila.
   Tralarà, la, la, la,
   primfila, primfila,
   tralarà, la, la, la,
   primfila i se'n va.

2. La nit de Nadal,
   que és nit d'alegria,
   pren filosa i fus,
   dóna un tomb per vila.
   Tralarà...

3. En troba el galant
   el qui ella volia:
   –D'on veniu, Joan?
   –On aneu, Maria?
   Tralarà...

4. –A cal teixidor,
   que hi tinc peça ordida.
   Setze canes té:
   me'n manquen les quinze.
   Tralarà...

5. –Què en farem, del drap,
   formosa Maria?
   Què en farem, del drap?
   –Llençols i camises.
   Tralarà...

6. Del que ens quedarà
   pararem botiga:
   cap més no n'hi haurà
   tan ben proveïda.
   Tralarà...

9 LA FILADORA

• Cançó de tasca, dialogada.

• Explicar l'argument i treballar el vocabulari: filar, filosa, fus, teixidor, canes, peça ordida...

• Es pot demanar que busquin al diccionari els mots de què desconeguin el significat.

• És una cançó amb una línia melòdica molt delicada, ja que té un àmbit molt obert, i s'ha d'interpretar molt lligada. Si hi hagués alumnes amb problemes d'afinació, podem fer que les estrofes les canti un petit grup i la tornada tota la classe.

• Es pot fer que cantin solistes en els diàlegs entre el galant i la Maria.

10 JOAN DEL RIU
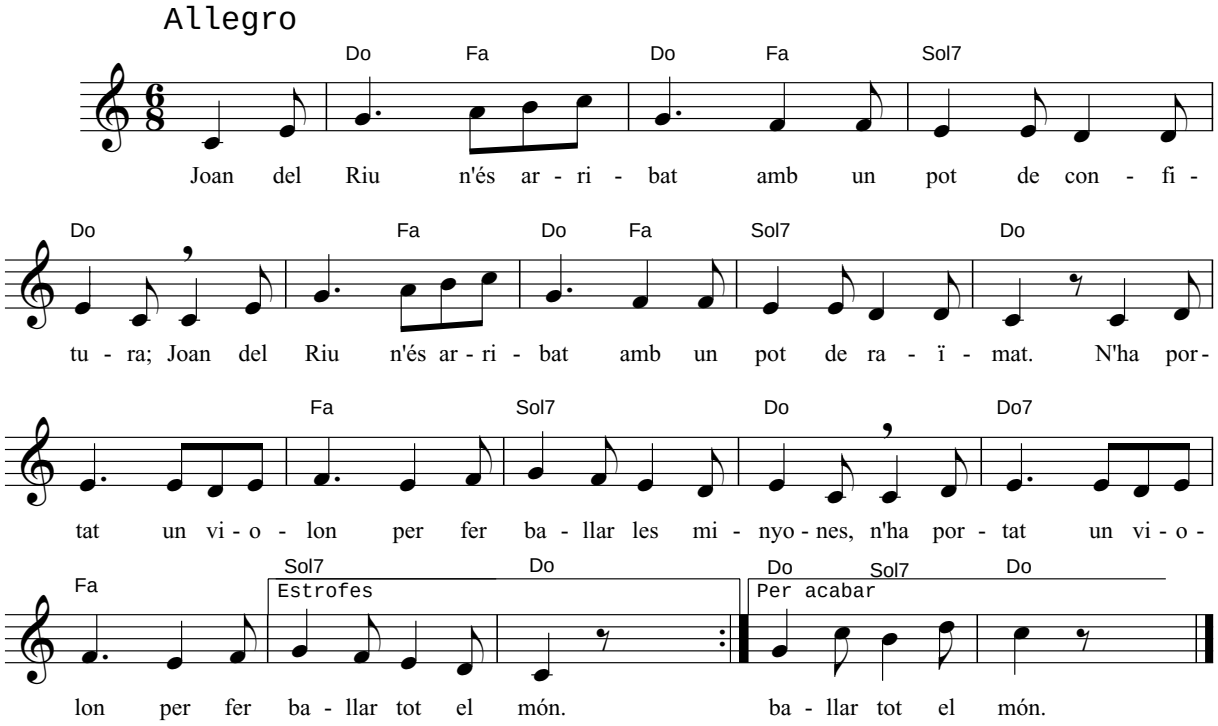
1. Joan del Riu n'és arribat
amb un pot de confitura;
Joan del Riu n'és arribat
amb un pot de raïmat.
N'ha portat un violon
per fer ballar les minyones,
n'ha portat un violon
per fer ballar tot el món.

2. Joan del Riu n'és arribat
amb una carga de monines;
Joan de Riu n'és arribat
amb una carga d'escarbats.
N'ha portat...

3. Joan del Riu n'és arribat
amb una bóta de vi ranci,
Joan del Riu n'és arribat
amb una bóta de moscat.
N'ha portat...

10 JOAN DEL RIU

• Cançó de gresca, de Carnestoltes, cançó-dansa, per ser escenificada i ballada.

• Explicar l'argument i treballar el vocabulari: confitura, raïmat, vi ranci, bóta de moscat...

• S'ha de cantar amb un aire molt fresc.

• Es pot dansar, donant-se les mans en filera i fent les diferents evolucions que proposa el cap.

11 EL NOI DE LA MARE

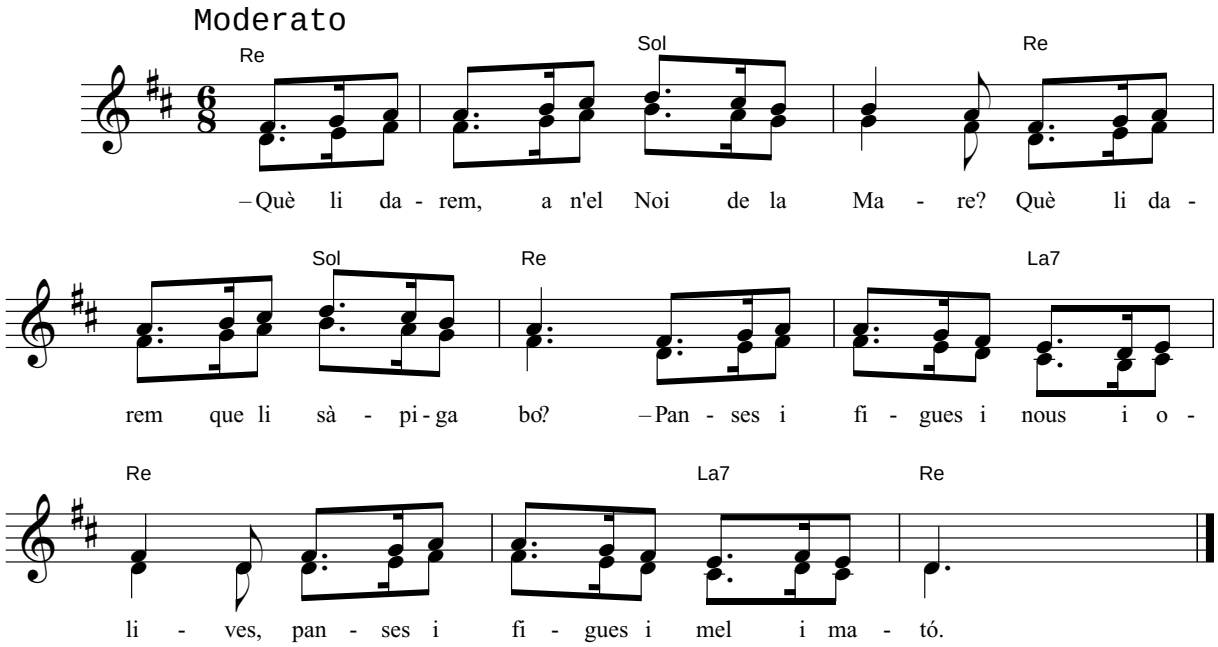

1. –Què li darem, a n'el Noi de la Mare?
   Què li darem que li sàpiga bo?
   –Panses i figues i nous i olives,
   panses i figues i mel i mató.

2. –Què li darem, al Fillet de Maria?
   Què li darem, al xamós Infantó?
   –Li darem panses amb unes balances,
   li darem figues amb un paneró.

3. –Tam, patamtam, que les figues són verdes;
   tam, patamtam, que ja maduraran.
   Si no maduren el dia de Pasqua,
   maduraran en el dia del Ram.

11 EL NOI DE LA MARE

• Cançó de Nadal. Ball rodó amb diverses variants, tant de música com de lletra.

• Un cop apresa aquesta cançó recomanem l'audició de la «Cançó i dansa núm. 3», del compositor català Frederic Mompou, sobre aquesta cançó tradicional catalana. L'obra **Cançons i danses** es compon de peces breus per a piano, inspirades en tonades i balls populars. Cada cançó va seguida d'una dansa i la majoria tenen com a base melodies tradicionals catalanes. Són audicions que recomanem especialment.

• Remarcar el caràcter dolç de la cançó.

• Fer un treball de ressonància amb el "tam, patamtam".

• Comprensió: que li sàpiga bo. Diminutius: paneró, Infantó.

12 L'ÀNGEL I ELS PASTORS
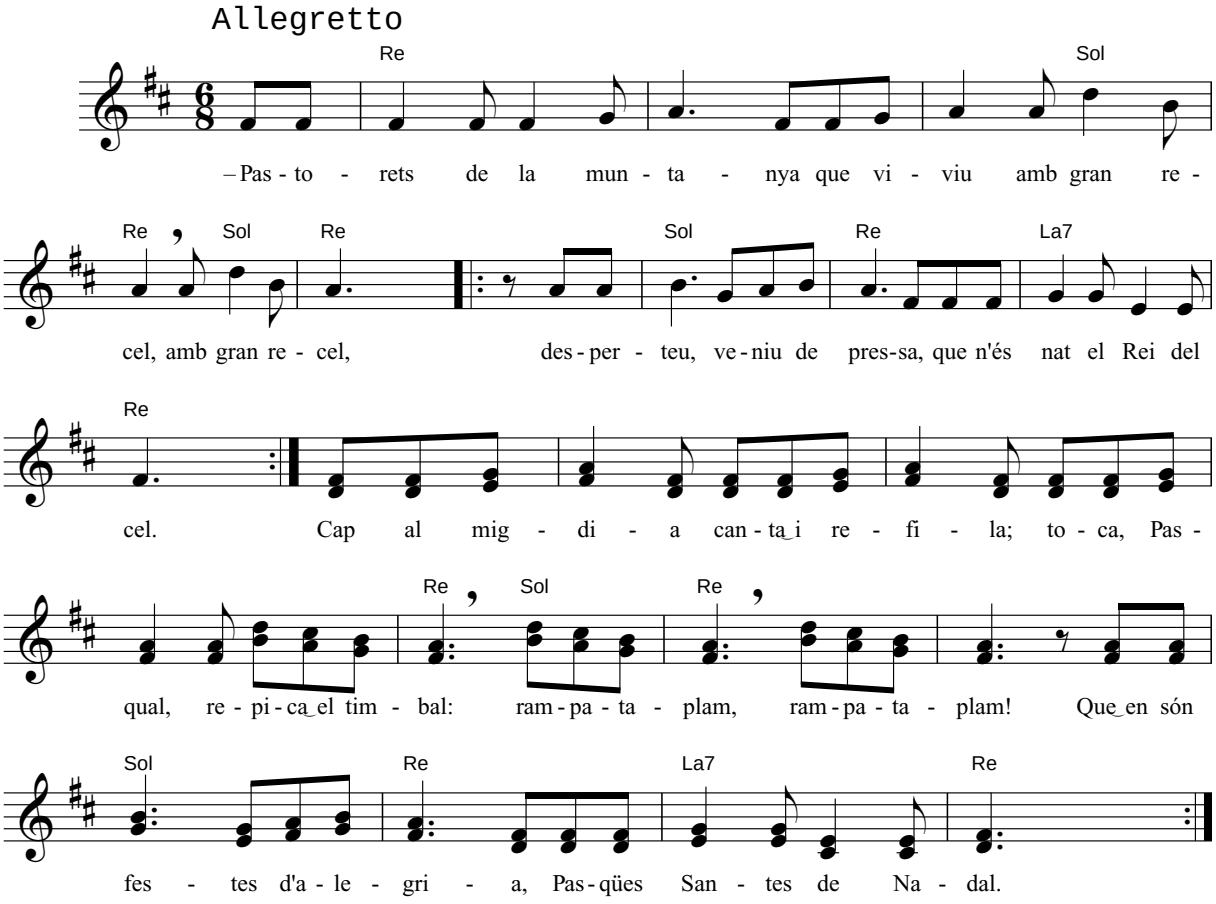
1. –Pastorets de la muntanya
que viviu amb gran recel, amb gran recel,
desperteu, veniu de pressa,
que n'és nat el Rei del cel. (bis)
Cap al migdia canta i refila;
toca, Pasqual, repica el timbal:
rampataplam, rampataplam!
Que en són festes d'alegria,
Pasqües Santes de Nadal!

2. –Què és aquest soroll que sento
aquesta hora en el corral, en el corral?
Espereu's, que si jo baixo,
sabreu qui és en Pasqual.

3. –Ai, Pasqual, no t'hi enfadis,
car jo sóc l'àngel del cel, l'àngel del cel,
que aquí vinc a anunciar-vos
que ja és nat el Rei del cel.

12 L'ÀNGEL I ELS PASTORS

• Aquesta nadala és tota dialogada, com ho poden ser la majoria de les que duen el tema de l'anunciata o el de l'adoració dels pastors, que recorda l'origen dramàtic del gènere.

• Havia estat molt cantada a l'església com a inici de les cantades i representacions de l'adoració de caire pastoral. També s'havia cantat davant dels pessebres. S'acompanyava amb grans repics de timbal i donava lloc a molta gatzara i alegria.

• Cançó molt adient per treballar l'obstinat rítmic a la tornada i, fins i tot, alguna polirítmia senzilla.

• Podem interpretar-la de manera dialogada amb tres solistes (àngel, pastor, Pasqual) i tots junts cantant la tornada.

13 EL POBRET ALEGRE

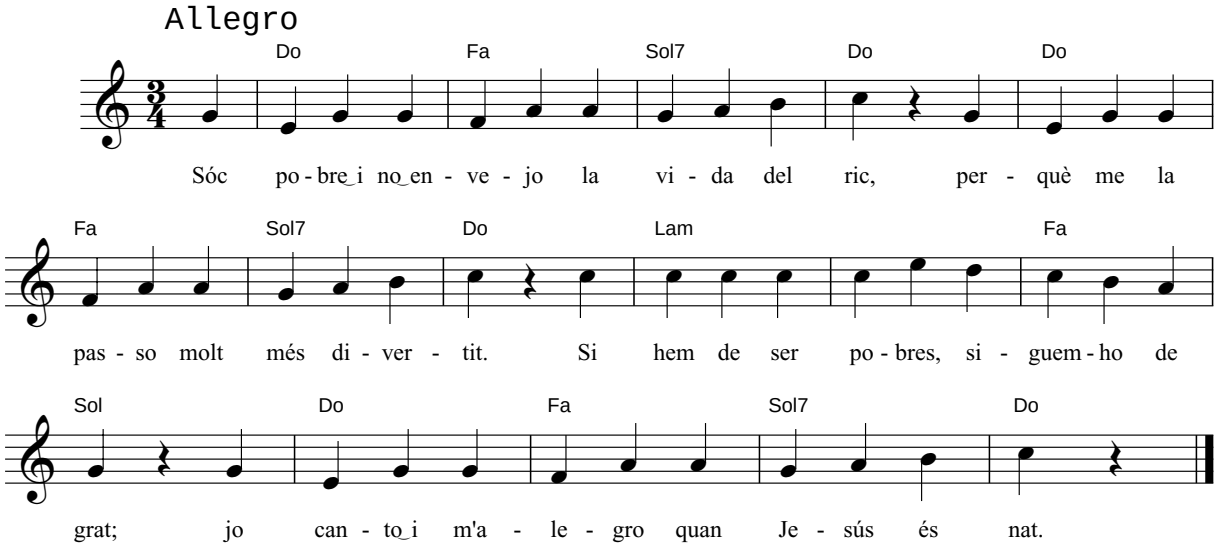

1. Sóc pobre i no envejo la vida del ric,
   perquè me la passo molt més divertit.
   Si hem de ser pobres, siguem-ho de grat;
   jo canto i m'alegro quan Jesús és nat.

2. Matinet em llevo i me'n vaig a la font,
   em rento la cara i a fora la son!
   El ric no pot fer-ho perquè no és llevat;
   jo canto i m'alegro quan Jesús és nat.

3. Jo en tinc una jupa tota de vellut;
   no és ampla ni estreta, hi cabo tot just.
   Ai, pobre de mi, se m'ha esparracat.
   Jo canto i m'alegro quan Jesús és nat.

4. Josep i Maria pobres varen ser;
   Maria filava; Sant Josep, fuster;
   si hem de ser pobres, siguem-ho de grat;
   jo canto i m'alegro quan Jesús és nat.

13 EL POBRET ALEGRE

• Cançó de Nadal.

• Treballar el vocabulari: de grat, jupa, esparracat...

• Fer adonar del començament anacrusi.

• Es pot acompanyar amb un obstinat rítmic, per exemple: el timbal fa blanca amb punt i el triangle silenci de negra i dues negres.

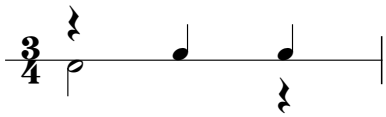

• Buscar l'estructura formal (AABA).

14 LES BÈSTIES AL NAIXEMENT
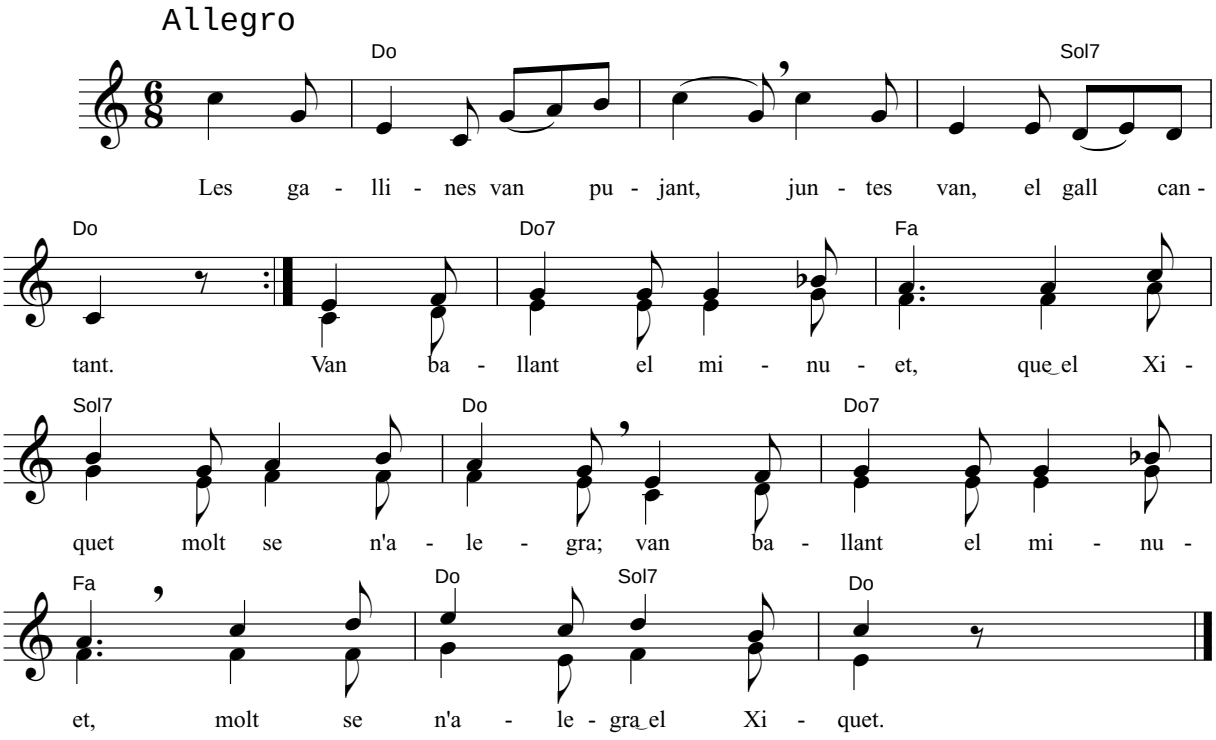
1. Les gallines van pujant,
   juntes van, el gall cantant.
   Van ballant el minuet,
   que el Xiquet molt se n'alegra;
   van ballant el minuet,
   molt se n'alegra el Xiquet.

2. A tot vol el rossinyol
   ha arribat abans que el sol;
   s'ha parat al branquilló
   del bastó del Patriarca,
   s'ha parat al branquilló
   i refila una cançó.

3. Amb la veu d'un esparrac
   les granotes fan rac, rac,
   mentre el grill amb el ric, ric,
   fa un bonic flautí de dansa,
   mentre el grill amb el ric, ric,
   fa un flautí molt rebonic.

14 LES BÈSTIES AL NAIXEMENT

• Cançó de Nadal.

• Es pot companyar la cançó amb una polirítmia formada per negra-corxera.

• Classificar els animals del text per classe o famílies.

• Reproduir els sons i els moviments dels diferents animals.

• Per fer un treball de dinàmica, es pot interpretar els primers compassos amb un caràcter més enèrgic.

• A l'àrea d'Educació visual i plàstica es pot elaborar els diferents animals amb materials diversos.

15 PROPOSTA DIDÀCTICA

MARGARIDETA

Probablement, molts dels alumnes de cicle mitjà ja sàpiguen aquesta cançó, encara que sigui d'una manera parcial. Això no vol dir, però, que s'hagi de deixar de banda cap pas en el procés d'aprenentatge, ja que és possible que en alguns casos els alumnes hagin adoptat alguns girs melòdics incorrectes o una pulsació poc regular.

OBJECTIUS

— Participar en la interpretació de la cançó, tenint en compte la precisió rítmica i melòdica, el text i un registre còmode.
— Aprendre de memòria un repertori de cançons adequat a l'edat.
— Aconseguir una emissió correcta de la veu.
— Cantar i parlar sense forçar la veu, en un registre còmode i amb una intensitat moderada, i també emetent diversos matisos de veu: nasal, picats, lligats, contrastats (de molt agut fins a greu, i viceversa), expressiu...
— Cantar en una postura corporal adequada (drets i asseguts).
— Respectar el treball col·lectiu i participar-hi.
— Identificar i analitzar la cançó mitjançant la lectura del ritme i/o melodia.
— Distingir l'estructura formal i saber-ne fer un esquema gràfic. Tornada-estrofa, repeticions, frases, pregunta-resposta.
— Fruir de la pràctica del cant.
— Seguir les indicacions del director/a.

CONTINGUTS

PROCEDIMENTALS

— Cant individual i col·lectiu, tenint en compte la precisió rítmica, melòdica i el text de la cançó.
— Memorització de la cançó.
— Emissió de la veu fent atenció a l'articulació, la respiració i les ressonàncies.
— Reconeixement de la cançó pel ritme i/o melodia.
— Emissió i modulació dels diversos matisos de la pròpia veu.

CONCEPTUALS

— La veu com a mitjà d'expressió musical.
— Cançó a l'unísson.

— Aspectes musicals de la cançó: intensitat i fraseig.
— Aspectes expressius.
— La producció de la veu: lligada, nasal...

ACTITUDINALS

— Constància en el manteniment d'una postura corporal adequada en el moment d'interpretar cançons.
— Atenció, interès i participació en el cant i l'acompanyament rítmic.
— Valoració de les interpretacions individuals i col·lectives.
— Emissió correcta de la veu: higiene i cura de la veu.
— Atenció a les indicacions del director/a, del mestre/a.

ACTIVITATS D'ENSENYAMENT-APRENENTATGE

CONTEXTUALITZACIÓ DE LA CANÇÓ

— Tipus de cançó: infantil dialogada.
— Centre d'interès: les peces de roba.
— L'acompanyament instrumental d'aquesta cançó al CD es compon de: flauta, clarinet, fagot, trompeta i violoncel.

MOTIVACIÓ

Presentació de la Margarideta, i de l'argument de la cançó, amb una nina retallable de cartolina que faran posteriorment com a treball interdisciplinari amb l'àrea de Plàstica. També es pot elaborar, amb una cartolina, un estenedor de roba amb les peces de roba fetes de cartolina amb velcro al darrere i penjades amb agulles d'estendre (petites). Les peces de roba s'aniran enganxan a la Margarideta.

TÈCNICA VOCAL

A l'hora de fer expressió i tècnica vocal, es pot aprofitar el personatge de la Margarideta per fer estiraments de la veu amb diferents onomatopeies. Exemple: el mestre/a preguntarà als alumnes: "Què fa la Margarideta quan es lleva al matí?", i els alumnes imiten el so d'un badall a diferents altures. En aquesta cançó és convenient fer alguns exercicis de vocalització, ja que en els fragments de quatre semicorxeres («lleva't de matí», «Pere va a la plaça»...) als alumnes se'ls escapa alguna síl·laba. Els farem recitar el text vocalitzant i articulant molt. Cada vegada que acabin la frase, tornarem a començar amb un tempo més ràpid.
Podem fer cantar la frase "Margarideta lleva't de matí" i anar pujant per semitons. Interpretarem diferents frases de la cançó emetent diferents matisos de veu (nasal, picat, lligat...).

Es pot fer un joc dialogat en què els nens/es han d'imitar els diferents matissos de veu que fa el mestre/a amb la primera frase, i els nens/es contesten amb la segona.

TEXT

— Fonètica. Dificultats de pronúncia: e oberta: Margarideta, mitgetes, sabatetes, faldilletes, soneta. O oberta: prou, jo, però. Vocal neutra: Margarideta. So palatal: deixa, jo, mitgetes, ja. Enllaços fònics: és_aquí.
— S'explicaran les expressions "deixa de fer matinada" i "prou em llevaria jo".
— Respecte a la narració, farem que distingeixin quines són les frases que diu cada personatge (si ho haguessin d'escriure posarien un guionet al davant) i quina és la part del narrador ("Pere va a la plaça..., ja és aquí"). Per reforçar-ho, farem que les nenes recitin el text de la Margarideta, els nens el del Pere i, tota la classe, la part de narració.
— Es farà un treball de text limitat al vocabulari (sobre les peces de roba).

PROCÉS D'APRENENTATGE

Per aquesta cançó proposem un procés d'ensenyament-aprenentatge diferent del que detallem en les primeres pàgines:

— Per presentar la cançó s'escolta l'audició de la cançó sencera.
— Quan s'ha acabat es pregunta als alumnes si han sentit pocs o molts nens/es, i si cantaven tot sols o hi havia acompanyament d'instruments. Si veiem que hi ha dubtes, és convenient tornar a escoltar la cançó, creant expectativa i interès per conèixer la resposta.
— Un cop ja són conscients que hi ha una nena que canta com a solista i un cor de nens/es, i que la cançó s'acompanya amb instruments, demanem als nens/es dos exercicis d'identificació tímbrica, que treballen també la concentració:
  • Han d'aixecar la mà només en aquells fragments en què canti la Margarideta.
  • Han d'aixecar la mà només en aquells fragments en què es senti música d'instruments.
— La resta del procés d'ensenyament-aprenentatge seguirà el model proposat a l'apartat de "Com ensenyar una cançó".

ASPECTES RÍTMICS

Pulsació

Tot i que en aquest cicle la pulsació ja s'hauria d'haver assolit, farem alguns exercicis per acabar de consolidar-la.

— Farem tres grups d'alumnes que tindran un so corporal establert (picar de mans, peus a terra, llapis sobre la taula...) o instruments de percussió (membranes, metall, fusta) i picaran la pulsació en cada una de les parts de la cançó que tinguin assignada (part del Pere, Margarideta o narració).
— Picar la pulsació de la cançó inventant i canviant lliurement de so corporal mentre es canta.

Ritme

— El mestre/a interpreta amb un instrument de percussió de so indeterminat el ritme d'una frase, els alumnes hauran d'endevinar de quina es tracta (es començarà per fer escollir als alumnes entre dues frases ben diferenciades: A o C).
— Es divideix la classe en dos grups, uns interpreten amb la caixa xinesa el ritme mentre els altres duen la pulsació amb el pandero (és convenient començar per fer-ho de dos en dos o en petits grups).
— Es reparteixen diversos instruments de percussió entre cinc alumnes (o cinc grups d'alumnes) i s'interpreta en cadena el ritme per frases. És un bon moment per presentar les quatre semicorxeres (ti-ri-ti-ri).
— Es piquen diversos ritmes de quatre pulsacions. Els alumnes han d'endevinar en quins apareixen les quatre semicorxeres.
— Es relaciona el ritme de quatre semicorxeres amb cançons ja apreses: Pastoret, d'on véns, En Pere Gallerí...
— El mestre/a recita el text d'una frase de quatre pulsacions i els alumnes han de descobrir en quina pulsació hi ha el ritme de quatre semicorxeres.
— El mestre/a escriu a la pissarra o en una fitxa diversos ritmes de quatre pulsacions en què hi hagin les quatre semicorxeres, les interpreta amb un instrument de percussió i l'alumne/a les ha de relacionar.
— Per treballar la creativitat, l'alumne/a inventa un ritme de quatre pulsacions en què apareguin les quatre semicorxeres. Després l'interpreta i un altre nen/a de la classe intenta reproduir-lo mitjançant les síl·labes rítmiques.
— S'acompanyarà per frases la cançó amb polirítmies senzilles amb sons corporals o instruments de percussió.

Compàs

Seria convenient fer un paral·lelisme entre el llenguatge oral i el llenguatge musical a l'hora de presentar el compàs. Així farem veure als alumnes que mentre en el llenguatge oral accentuem certes síl·labes, en el llenguatge musical el que accentuem són certes pulsacions.

Podem demanar a una part de la classe que porti la pulsació d'una cançó ja apresa a la negra, mentre que una altra part ho fa a la blanca. Farem notar que l'accent hi apareix de manera regular (fort, fluix). Després

podem desenvolupar el mateix exercici amb un exemple de cançó amb compàs ternari.

— Fer exercicis sensorials de reconeixement de cançons binàries i ternàries.

MELODIA

— Es farà notar als nens/es que totes les frases acaben amb la mateixa nota, que transmet sensació de repòs (treball previ a la presentació de les funcions de tònica i dominant). Com a preparació d'aquest exercici, se n'haurien de fer alguns sobre pregunta i resposta per tal de fer notar la funció conclusiva de la tònica (El Noi de la Mare, Cargol, treu banya...).
— Tensió-distensió. Es farà notar als alumnes que en aquesta cançó (com a exemple de moltes altres) la melodia fa un camí ascendent al començament de la frase i descendent a l'acabament. Altres exemples: El Noi de la Mare, Cargol, treu banya, El poll i la puça...
— Fer-los adonar sensorialment que la melodia està escrita en mode menor, fent la comparació cantada, o interpretada amb un instrument melòdic, de com seria en mode major.

INTENSITAT

Farem observar als alumnes que normalment la veu del nen/a solista se sent més fluix que quan canta la totalitat de la classe, però que també podem modificar aquesta intensitat a voluntat.

Podem fer diferents exercicis fent-los cantar frases musicals fluixes i fortes segons indiqui el mestre/a (o un alumne/a) amb el gest de direcció o assenyalant la grafia corresponent en un rètol o a la pissarra.

També serà convenient treballar els reguladors, intentant que siguin tan progressius com es pugui. Abans que ho facin cantant, els demanarem que piquin de mans mentre el mestre/a assenyala d'esquerra a dreta amb el dit un regulador dibuixat a la pissarra: no poden picar fortíssim o pianíssim si el mestre/a encara té el dit a mig regulador. Es farà el mateix recitant una part del text.

Aquest treball permetrà fer un crescendo a l'última part, des de "Pere va a la plaça" fins al final, amb la intenció interpretativa que en Pere cada vegada és més a prop i d'èmfasi en tornar a repetir per última vegada "Margarideta lleva't de matí".

TIMBRE

Reconèixer amb els ulls aclucats quin nen/a de la classe està cantant la Margarideta.

TREBALL INTERDISCIPLINARI AMB L'ÀREA DE PLÀSTICA

Es confeccionarà una nina retallable de cartolina representant la Margarideta, així com els complements de roba que en Pere li va portant.

Educació primària
Cicle superior

- Cançons populars
- Nadales
- Proposta didàctica

4

ÍNDEX

Cançons populars

1 El rossinyol

2 Muntanyes del Canigó

3 L'hereu Riera

4 Marieta cistellera

5 Els contrabandistes

6 La presó de Lleida

7 La calma de la mar

8 La dama d'Aragó

9 El mariner

10 Cançó del lladre

Nadales

11 Les dotze van tocant

12 El desembre congelat

13 Sant Josep i la Mare de Déu

14 El cant dels ocells

Proposta didàctica

15 La presó de Lleida

1 EL ROSSINYOL

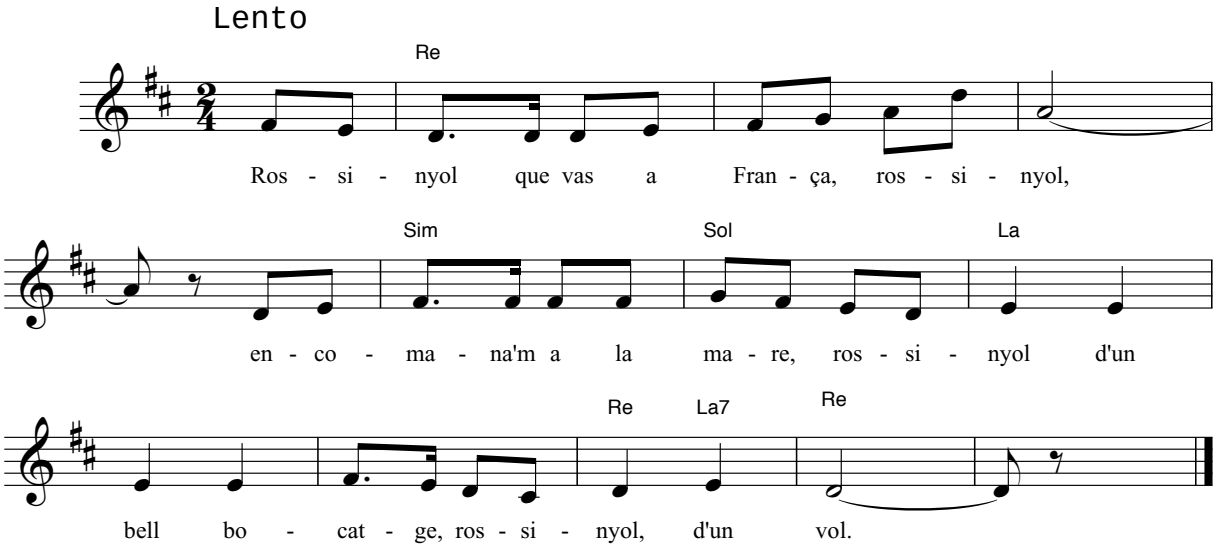

1. Rossinyol que vas a França, rossinyol,
   encomana'm a la mare, rossinyol
   d'un bell bocatge, rossinyol, d'un vol.

2. Encomana'm a la mare, rossinyol,
   i a mon pare no pas gaire, rossinyol
   d'un bell bocatge, rossinyol, d'un vol.

3. I a mon pare no pas gaire, rossinyol,
   perquè a un pastor me n'ha dada, rossinyol
   d'un bell bocatge, rossinyol, d'un vol.

1 EL ROSSINYOL

• Fins fa relativament poc temps, el camp ha estat el lloc on s'ha desenvolupat tota l'existència dels primers éssers humans. Per això moltes de les cançons populars tenen un text d'ambient pagesívol o muntanyenc. El rossinyol n'és un exemple.

• Després d'explicar els possibles dubtes del text (bocatge, me n'ha dada...) podem fer explicar oralment, o per mitjà d'una redacció curta, l'argument de la cançó. Serà bo comentar a l'aula el fet que en temps pretèrits era habitual que una parella es casés per imposició dels pares i sense conèixer-se.

• Farem adonar els alumnes, en les notes llargues, que la primera és damunt de la dominant (frase suspensiva) i la segona damunt de la tònica (frase conclusiva).

• Podem fer notar que la melodia es desenvolupa per graus conjunts (melodia ondulant) pràcticament sense salts.

2 MUNTANYES DEL CANIGÓ

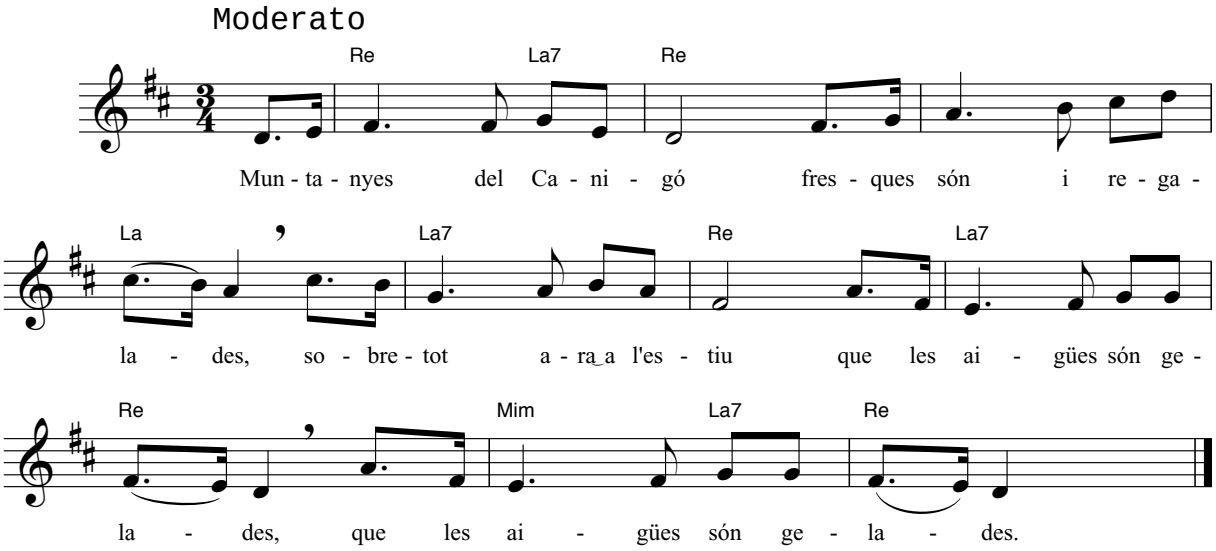

1. Muntanyes del Canigó
   fresques són i regalades,
   sobretot ara a l'estiu
   que les aigües són gelades. (bis)

2. Alguns mesos m'hi he estat:
   no hi he vist persona nada
   fora d'un rossinyolet
   que en eixir del niu cantava. (bis)

3. Ai cançó del sol que surt
   i cançó de la rosada!
   Ai cançó del fontinyol
   i de les flors que s'hi baden. (bis)

4. El rossinyolet s'ha mort,
   fa tres dies que no canta.
   Jo no puc estar-me allà
   que l'enyorament m'hi mata. (bis)

2 MUNTANYES DEL CANIGÓ

• Com en el cas d'El rossinyol, Muntanyes del Canigó és una cançó amorosa, d'enyorança. Segueix la tendència de moltes cançons populars: tenir un text d'ambient pagesívol o muntanyenc, de vivència de la natura.

• Treballarem la comprensió dels mots: regalades, fontinyol, baden...

• Situar damunt d'un mapa el Canigó.

• Descobrir quines són les fórmules rítmiques més freqüents (corxera amb punt seguida de semicorxera, negra amb punt seguida de corxera).

3 L'HEREU RIERA
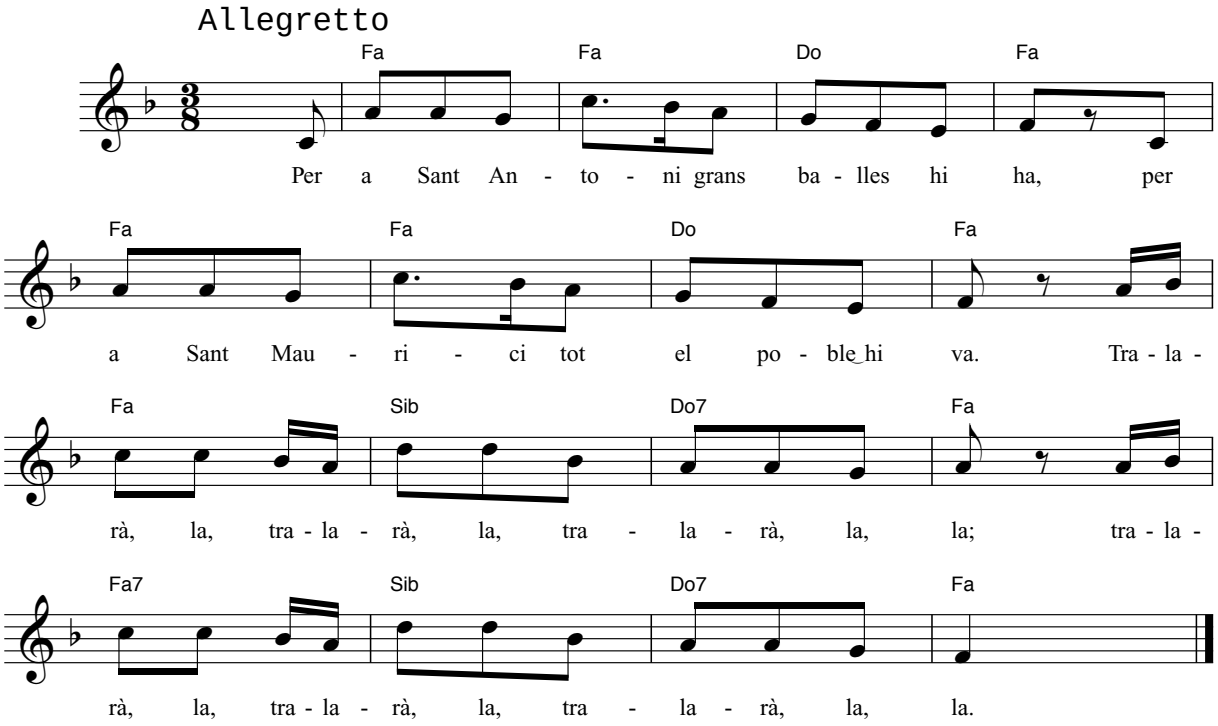
1. Per a Sant Antoni
   grans balles hi ha,
   per a Sant Maurici
   tot el poble hi va.
   Tralarà, la, tralarà, la, tralarà, la, la. (bis)

2. N'hi van tres donzelles,
   són de l'Empordà.
   L'una diu a l'altra:
   –I a tu, qui et traurà?
   Tralarà, la...

3. Anem, donzelletes,
   anem a ballar,
   que l'hereu Riera
   ens hi farà entrar.
   Tralarà, la...

3 L'HEREU RIERA

• Cançó de festeig, ball popular.

• Treballar el text i l'argument.

• Dansa que es ballava a les tavernes, sobre dues fustes en forma de creu col·locades damunt d'un got de vi, per jugar-se el beure.

• Cecília, l'estimada de l'hereu Riera, estava malalta, a punt de morir. Ell es va posar a pregar fervorosament al Sant Crist, el qual va guarir la noia. Ple d'alegria va despenjar la creu i va dansar-hi damunt.

• Es pot treballar l'estructura formal binària: AABB.

• Fer adonar de les frases conclusives i suspensives.

• Es pot ensenyar la dansa (El sac de danses).

4 MARIETA CISTELLERA

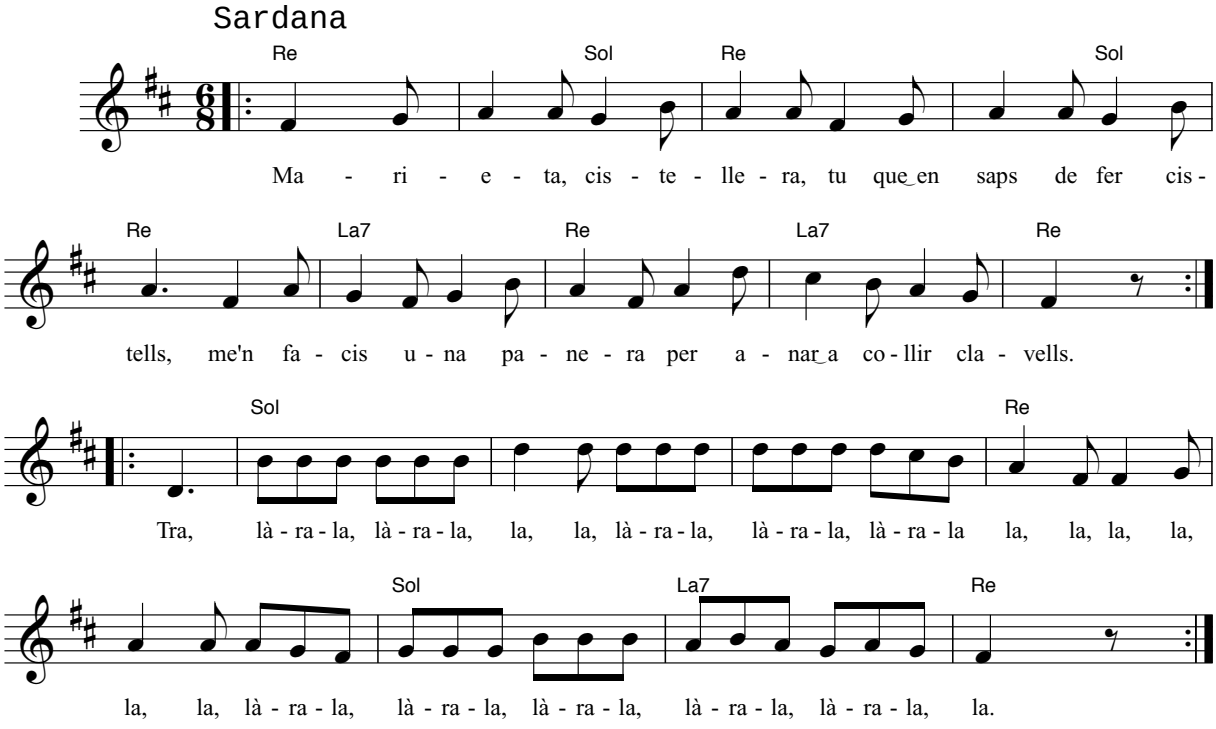

Marieta, cistellera,
tu que en saps de fer cistells,
me'n facis una panera
per anar a collir clavells.
Tra, làrala, làrala, la...

4 MARIETA CISTELLERA

• Aquesta sardana és originària de Baget (Ripollès).

• Té la forma més antiga de la nostra dansa, abans de ser estructurada per en Pep Ventura que la convertí en la sardana actual.

• Se li pot atribuir una remota antiguitat, ja que totes les referències la situen després de les ballades de contrapàs.

• La seva estructura era invariable, i consistia en vuit compassos de curts, que es repetien, i setze de llargs sense repetir.

• Podem aprofitar la cançó per introduir el coneixement de la sardana o aprofundir-hi.

• Ensenyar a ballar-la tenint en compte que la primera part són “els curts”, i la segona, “els llargs”.

5 ELS CONTRABANDISTES
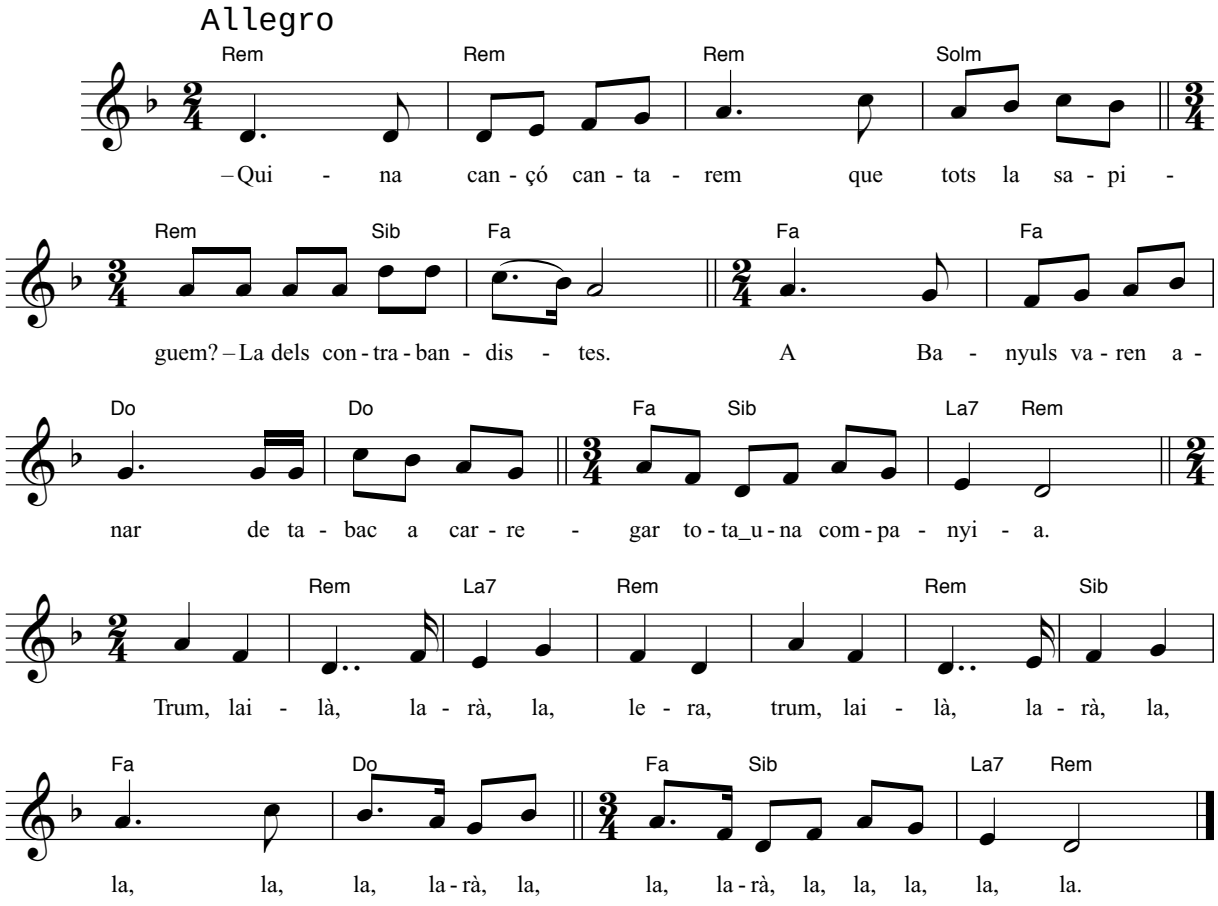
1. –Quina cançó cantarem
que tots la sapiguem?
–La dels contrabandistes.
A Banyuls varen anar
de tabac a carregar
tota una companyia.
Trum, lailà, larà, la, lera,
trum, lailà, larà, la, la,
la, la, larà, la, la, larà,
la, la, la, la, la.

2. En passar per Fortià,
però, es varen topar
amb la fomuda espia,
que a Figueres se'n va anar
a contar-ho al capità:
–N'he vist contrabandistes.
Trum...

3. El capità va cridant:
–Minyons, au, endavant,
anem a perseguir-los!
I allí on els trobarem
baionetes pararem!
Farem carnisseria!
Trum...

4. I en passar per Galliners
allí ja hi varen ser
amb els contrabandistes.
Ganivetades i trets
la companyia han desfet
dels braus contrabandistes.
Trum...

5 ELS CONTRABANDISTES

• Era la cançó de camí preferida per la gent del Pirineu central i oriental que es dedicava a passar frau.

• És una de les cançons més vibrants i més valentes del nostre cançoner, sobretot per la fermesa de la tornada.

• Podem aprofitar aquesta cançó per treballar el caràcter i els matisos, fent notar que si bé una bona part de la melodia coincideix amb la d'El cant dels ocells, ambdues tenen un aire ben diferent.

• Serà important, en aquesta cançó, tenir especial cura de la justesa rítmica.

• Fer adonar els alumnes que està escrita en mode menor. El mestre/a la interpretarà en mode Major perquè notin la diferència per comparació.

6 LA PRESÓ DE LLEIDA

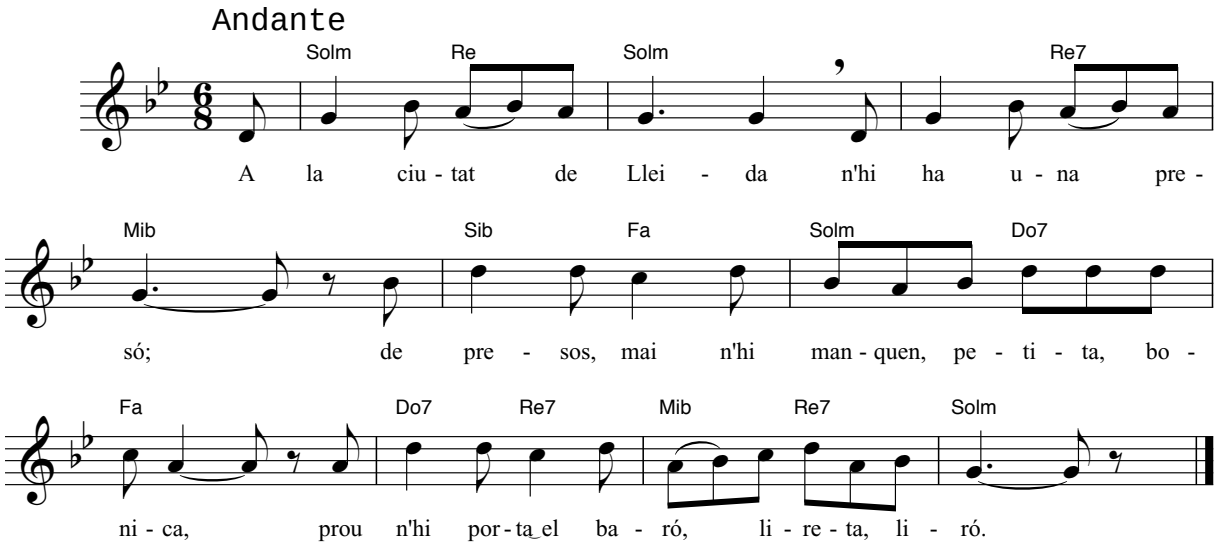

1. A la ciutat de Lleida
   n'hi ha una presó;
   de presos, mai n'hi manquen,
   petita, bonica,
   prou n'hi porta el baró,
   lireta, liró.

2. Si n'hi ha trenta-tres presos,
   canten una cançó,
   l'ha treta i l'ha dictada,
   petita, bonica,
   el més jove de tots,
   lireta, liró.

3. La nina se'ls escolta
   de dalt del mirador;
   a cada posadeta,
   petita, bonica,
   ne davalla un graó,
   lireta, liró.

4. Els presos se n'adonen
   i paren la cançó.
   –Canteu, canteu, bons presos,
   petita, bonica,
   canteu-me la cançó,
   lireta, liró.

6 LA PRESÓ DE LLEIDA

• Vegeu la proposta didàctica a la fitxa 15 d'aquest apartat.

• És una de les cançons més boniques del nostre cançoner i una de les més conegudes arreu. En Joan Amades ens diu que la seva gran difusió fa que el text ofereixi una gran varietat de detalls en les diferents versions, bé que l'argument es manté inalterable. La melodia, en canvi, varia considerablement i va des de la tonada greu i sentida en unes versions fins a l'aire de ballet, que la fa fins i tot apta per a la dansa en d'altres.

• Ho aprofitarem, quan parlem de l'efecte que la cançó produeix en la dama, per recordar que la música és el llenguatge dels sentiments.

• Podem fer interpretar la cançó en un tempo més ràpid per notar com canvia el caràcter que li donaven en certs indrets de Catalunya.

• El fet que la cançó parli de Lleida es pot aprofitar per recordar les diferents varietats dialectals de la llengua catalana. En aquest sentit, podem interpretar el fragment "petita bonica" amb la "a" pronunciada com ho fan a la majoria de comarques de Lleida.

7 LA CALMA DE LA MAR

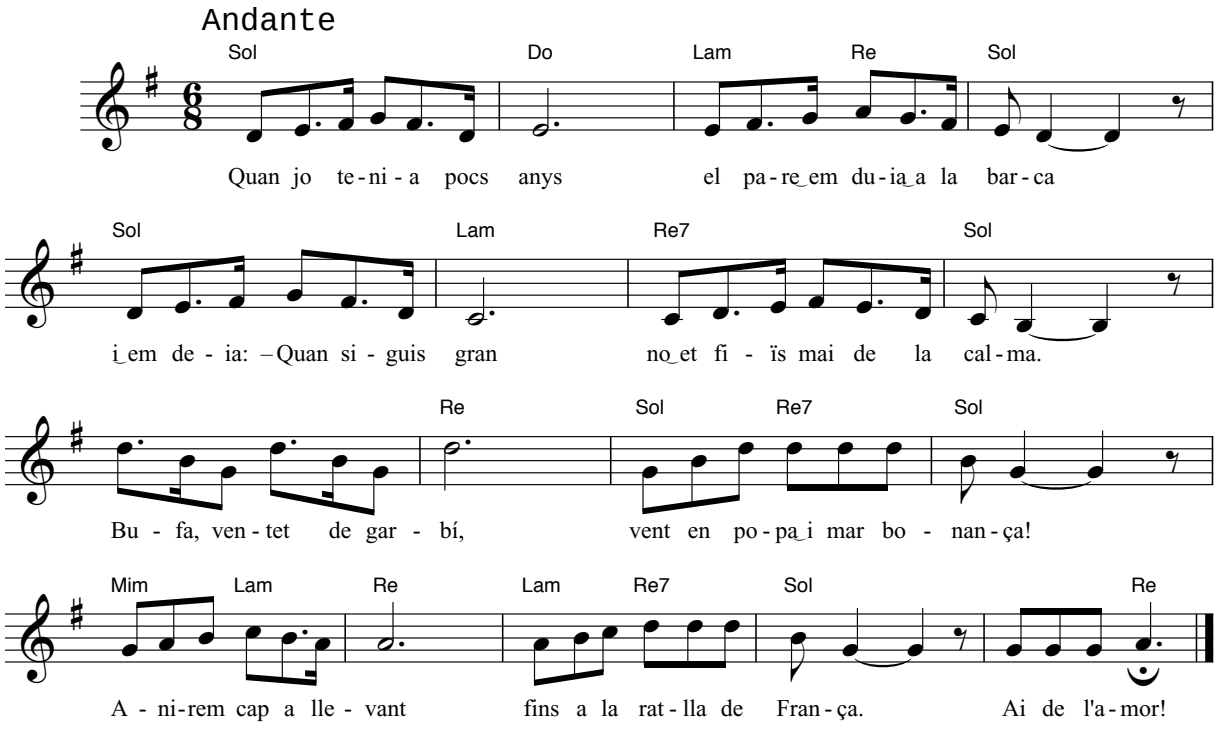

1. Quan jo tenia pocs anys
   el pare em duia a la barca
   i em deia: –Quan siguis gran
   no et fiïs mai de la calma.
   Bufa, ventet de garbí,
   vent en popa i mar bonança!
   Anirem cap a llevant
   fins a la ratlla de França.
   Ai de l'amor!

2. –Ai, fill meu, quan siguis gran
   no et fiïs mai de la calma,
   que després ve un temporal
   a l'hora més impensada.
   Bufa, ventet de garbí...

3. La mar semblava un mirall;
   la lluna plata semblava:
   –Això serà el temporal
   d'una nineta encantada.
   Bufa, ventet de garbí...

4. L'arbre n'és un tros de pi,
   la barca una post corcada;
   els rems en són afegits,
   que d'un pam no fan a l'aigua.
   Bufa, ventet de garbí...

7 LA CALMA DE LA MAR

• Havanera molt popular.

• Podem aprofitar aquesta cançó per explicar que cada forma de dansa té el seu compàs determinat (havanera, 6/8 o 2/4; vals, 3/4; marxa, 2/4; etc.).

• Si bé la cançó que ens ocupa és tradicional catalana, ens pot servir per explicar que l'havanera és una dansa i cançó de ritme indolent, i generalment melàncolica, que va ser introduïda a Catalunya pels emigrants a les Antilles.

8 LA DAMA D'ARAGÓ
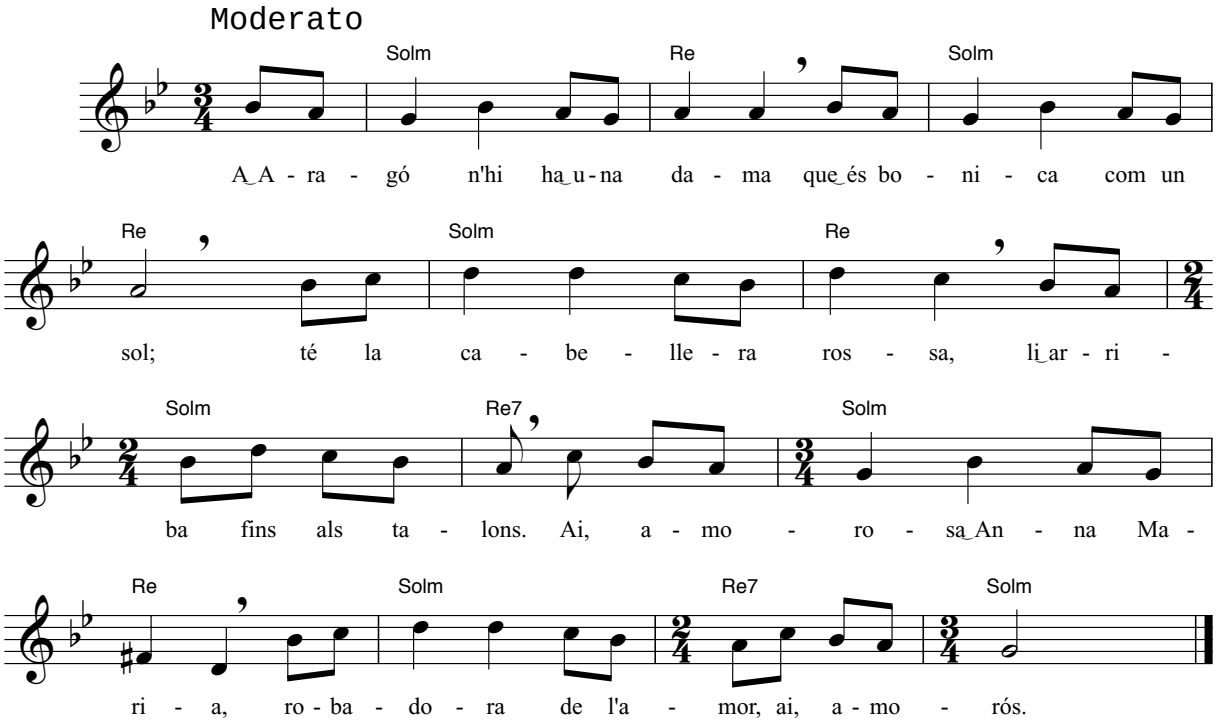
1. A Aragó n'hi ha una dama
   que és bonica com un sol;
   té la cabellera rossa,
   li arriba fins als talons.
   Ai, amorosa Anna Maria
   robadora de l'amor,
   ai, amorós.

2. Sa mare la pentinava
   amb una pinteta d'or;
   sa germana els hi trenava
   els cabells de dos en dos.
   Ai, amorosa...

3. Cada cabell una perla,
   cada perla, un anell d'or,
   cada anell d'or una cinta
   que li volta tot el cos.
   Ai, amorosa...

8 LA DAMA D'ARAGÓ

• Aquesta cançó fou típica de paraire i la cantaven en les diverses operacions compreses en la preparació de la llana, des que es tosa de l'ovella fins que està en condicions d'ésser filada i teixida, denominades genèricament parar-la, rentar-la, untar-la, cardar-la, pentinar-la, etc. Segons la tradició muntanyenca fou treta per un paraire i era patrimoni de la gent d'aquest vell ofici, avui perdut, que eren els únics que la podien cantar.

• És una de les cançons més antigues del nostre cançoner popular. Segurament, en els seus orígens aquesta cançó la interpretaven sense la sensible (es a dir, amb el fa natural).

• Podem interpretar amb un instrument melòdic la primera frase en to major (sol M) per fer veure als alumnes la diferència entre el mode Major i el menor.

• Procurarem que la interpretació sigui molt expressiva.

9 EL MARINER
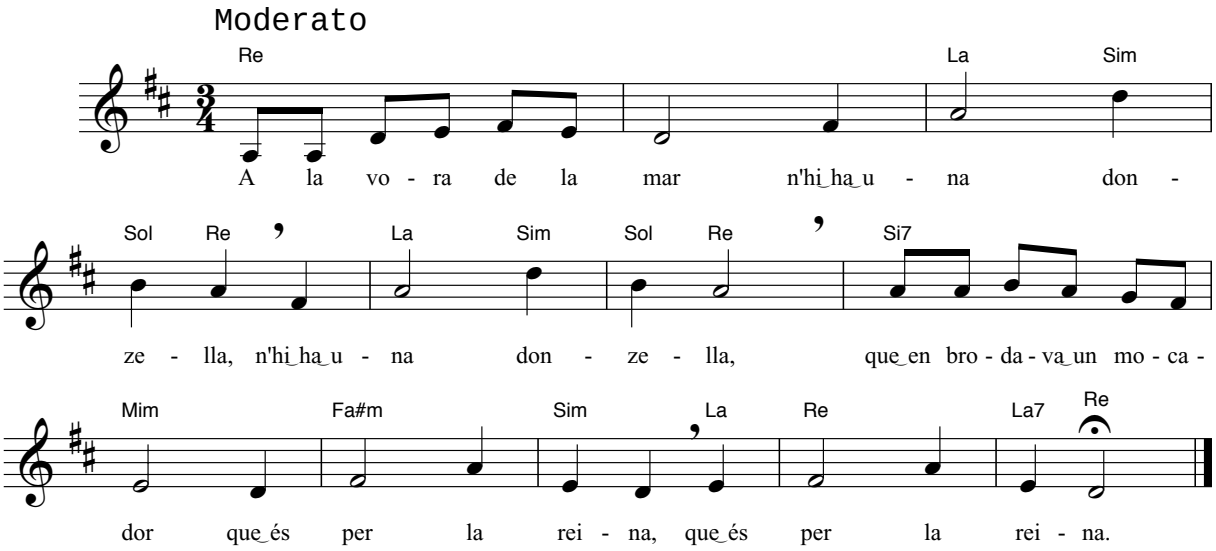
1. A la vora de la mar
   n'hi ha una donzella, (bis)
   que en brodava un mocador
   que és per la reina. (bis)

2. Quan en fou a mig brodar
   li manca seda; (bis)
   gira els ulls envers la mar:
   veu una vela. (bis)

3. Veu venir un galió
   tot vora terra, (bis)
   en veu venir un mariner
   que una nau mena. (bis)

4. –Mariner, bon mariner,
   que en porteu seda? (bis)
   –De quin color la voleu,
   blanca o vermella? (bis)

5. –Vermelleta la vull jo,
   que és millor seda; (bis)
   vermelleta la vull jo,
   que és per la reina. (bis)

9 EL MARINER

• Cançó amorosa, dialogada.

• Segons Joan Amades, aquesta cançó es canta gairebé per tot Europa, especialment als pobles mariners. També la canten a Escòcia. Per terres de Múrcia, les nenes la canten com a cançoneta de ball rodó infantil.

• Es poden fer tres grups i cadascun interpreta els fragments de cada personatge (narrador-donzella-príncep).

• Farem notar que el ritme de les dues frases és exactament igual. Incidirem en el fet que la primera és suspensiva i la segona conclusiva.

• Podem aprofitar les repeticions dels compassos 5-6 i 11 i 12 per fer un exercici de dinàmica interpretant-les molt fluix, com un eco.

10 CANÇÓ DEL LLADRE
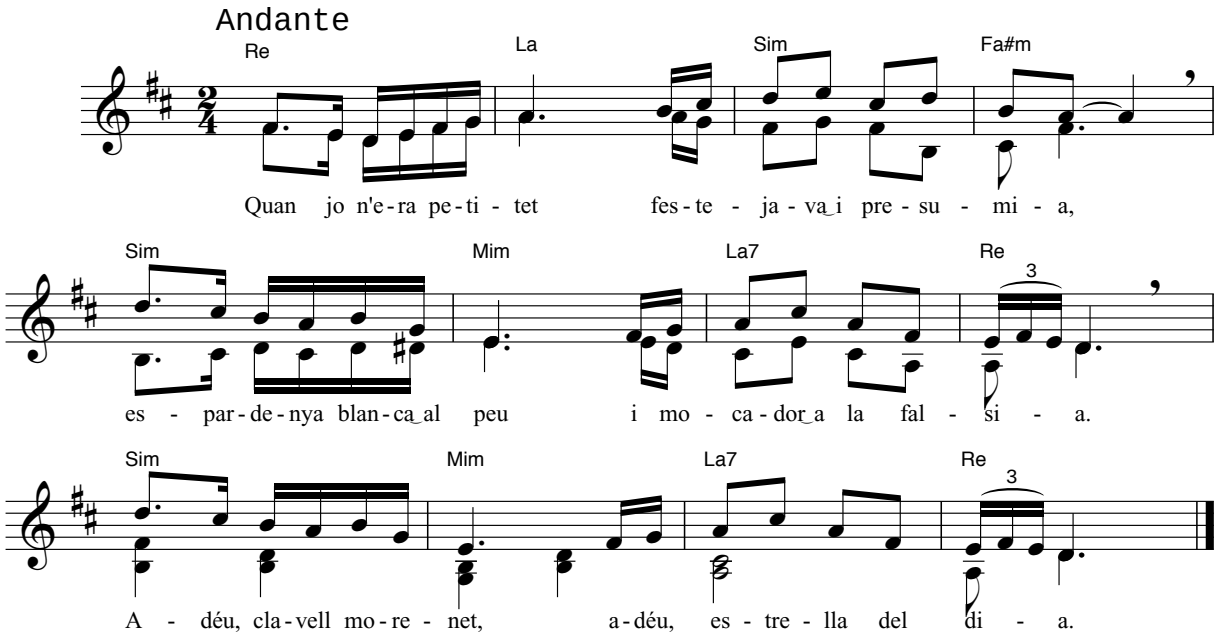
1. Quan jo n'era petitet
festejava i presumia,
espardenya blanca al peu
i mocador a la falsia.
Adéu, clavell morenet,
adéu, estrella del dia.

2. I ara, que ja sóc grandet,
m'he posat a mala vida:
me n'he posat a robar,
ofici de cada dia.
Adéu, clavell...

3. La justícia me n'ha pres
i en presó fosca em duïa,
la justícia me n'ha pres
i em farà pagar amb la vida.
Adéu, clavell...

10 CANÇÓ DEL LLADRE

• Aquesta és la cançó de bandolers més coneguda i una de les que té la melodia més bonica.

• La versió que us presentem es pot relacionar amb l'eix transversal "educació moral i cívica" o "educació per la pau", ja que se'n pot extreure l'ensenyament moral de "qui la fa la paga". No obstant, en la versió completa (Joan Amades) el lladre és deslliurat de la presó.

• Vigilarem que la síl·laba que es forma sobre els tresets s'articuli sense arrossegar la veu. Probablement, serà convenient fer algun exercici previ de tècnica vocal que treballi aquest aspecte.

• Podem fer descobrir als alumnes l'esquema de la cançó (ABB).

• Podem fer buscar als alumnes que encerclin els intervals disjunts que hi ha a la melodia.

• Podem fer notar als alumnes que el ritme de totes les frases és igual, tret del treset de semicorxeres.

11 LES DOTZE VAN TOCANT

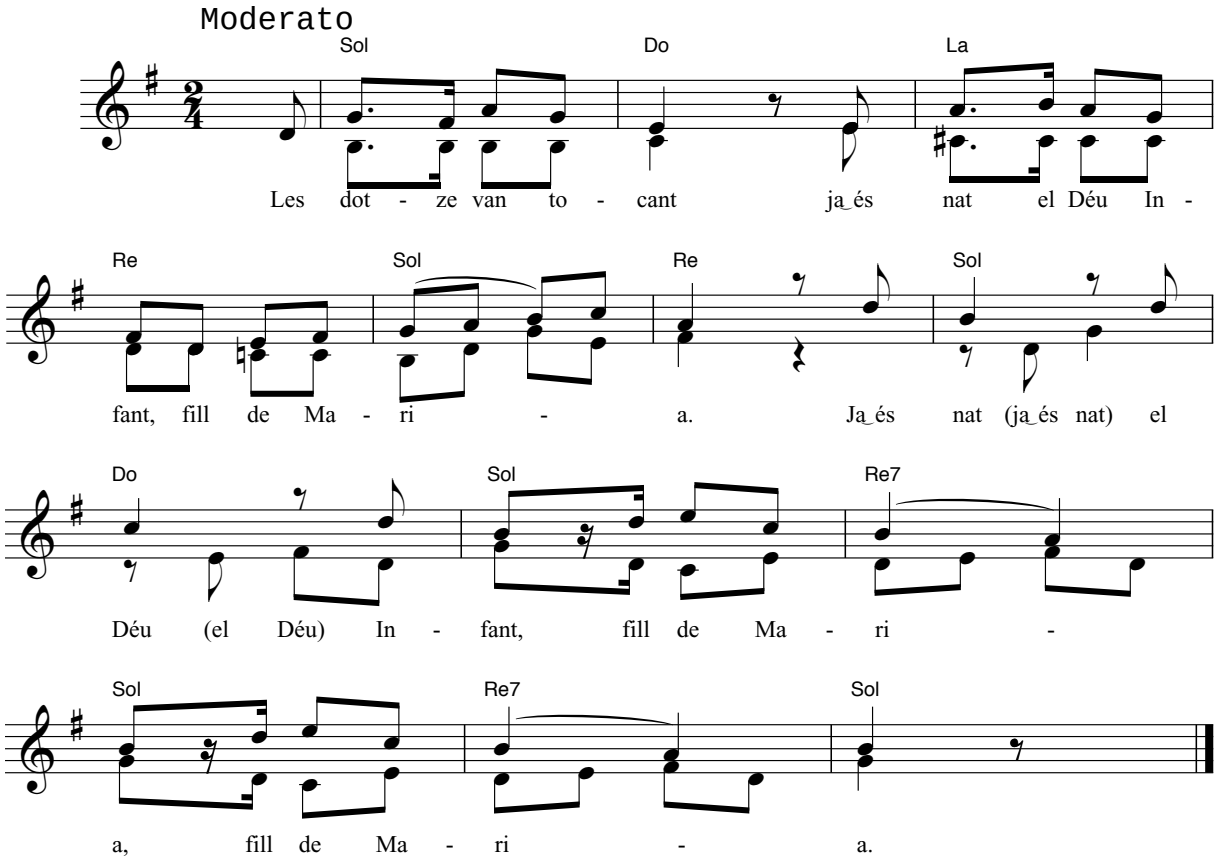

1. Les dotze van tocant
   ja és nat el Déu Infant,
   fill de Maria (bis).

2. El cel és estrellat,
   el món és tot glaçat,
   neva i venteja.

3. La Mare i el Fillet
   estan mig morts de fred,
   Josep tremola.

4. Josep, a poc a poc,
   encén allà un gran foc
   i els àngels canten.

11 LES DOTZE VAN TOCANT

• Cançó de Nadal coneguda arreu.

• Farem notar el començament anacrusi de cada frase.

• Tindrem cura que els alumnes no arrosseguin l'interval que es forma a la segona síl·laba de la paraula "Maria".

12 EL DESEMBRE CONGELAT
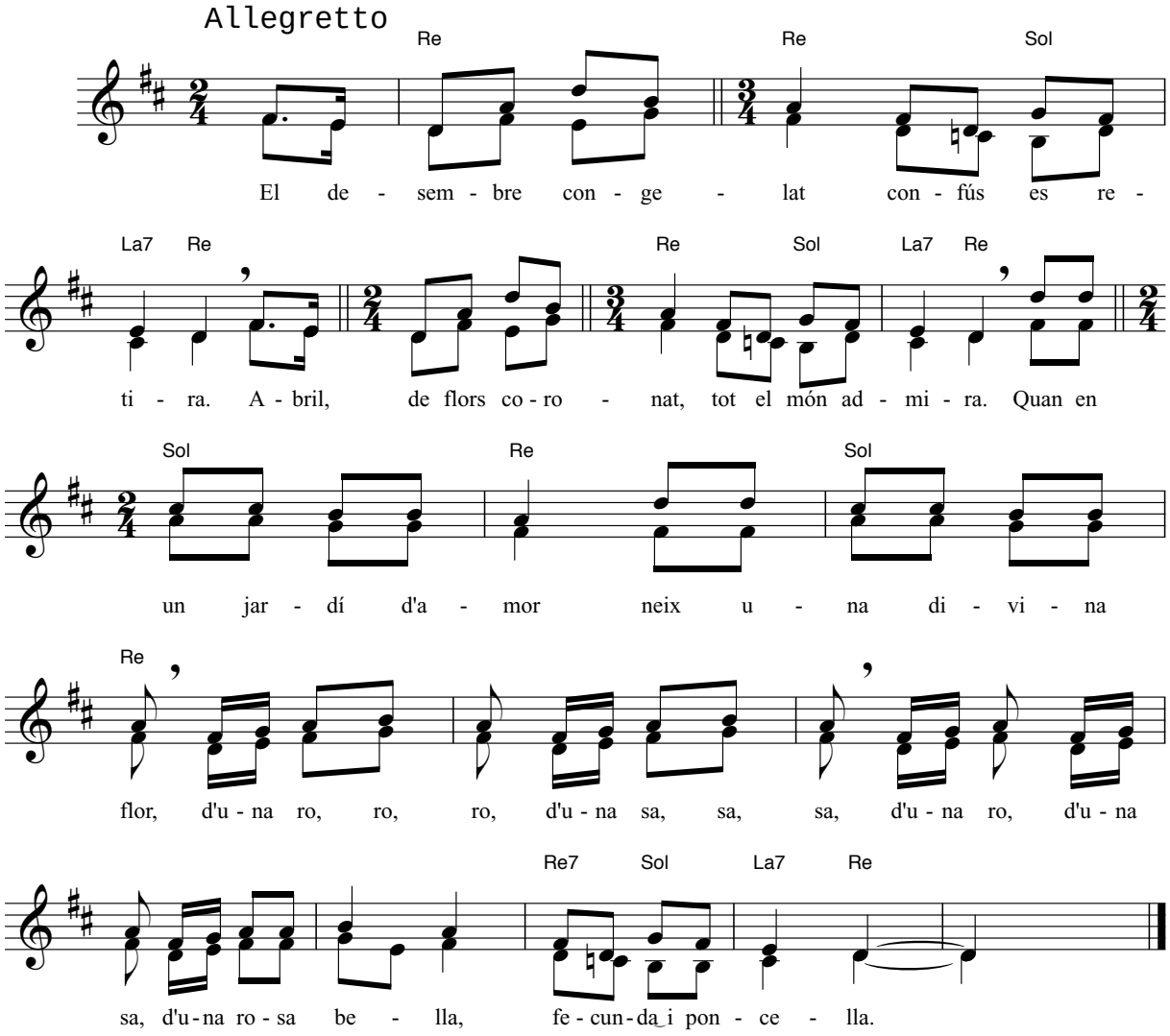
1. El desembre congelat
confús es retira.
Abril, de flors coronat,
tot el món admira.
Quan en un jardí d'amor
neix una divina flor,
d'una ro, ro, ro,
d'una sa, sa, sa,
d'una ro, d'una sa,
d'una rosa bella,
fecunda i poncella.

2. El primer pare causà
la nit tenebrosa
que a tot el món ofuscà
la vista penosa;
mes, en una mitjanit,
brilla el sol que n'és eixit
d'una be, be, be,
d'una lla, lla, lla,
d'una be, d'una lla,
d'una bella aurora
que el cel enamora.

3. Amb contentament i amor
celebrem el dia,
en què el diví Senyor
neix amb alegria.
Si no tenim més tresor
oferim-li nostre cor,
que és la gran finesa
de nostra pobresa.

12 EL DESEMBRE CONGELAT

• És una de les nadales més difoses i presenta un gran nombre de variants.

• La melodia d'aquesta cançó ja es cantava a França al segle XVI, aplicada a una cançó de taverna: **Quand la mer Rouge apparut**. És molt probable que l'adaptació fos feta a mitjan segle XVIII, època en què prevalia la moda francesa.

• Analitzarem damunt la partitura els canvis de compàs.

• Es pot utilitzar la cançó per treballar els matisos fent les respostes de les frases molt fluixes, i a partir de la frase "quan en un jardí d'amor..." un regulador creixent.

• Llenguatge: preguntarem als alumnes a qui es refereix la cançó en llenguatge poètic quan parla d'una divina flor. Què vol dir que el desembre es retira. Explicarem o demanarem als alumnes el significat de: fecunda, poncella, tenebrosa, ofuscà, aurora...

• La cançó ens ofereix una bona oportunitat de treballar la corxera seguida de dues semicorxeres.

13 SANT JOSEP I LA MARE DE DÉU
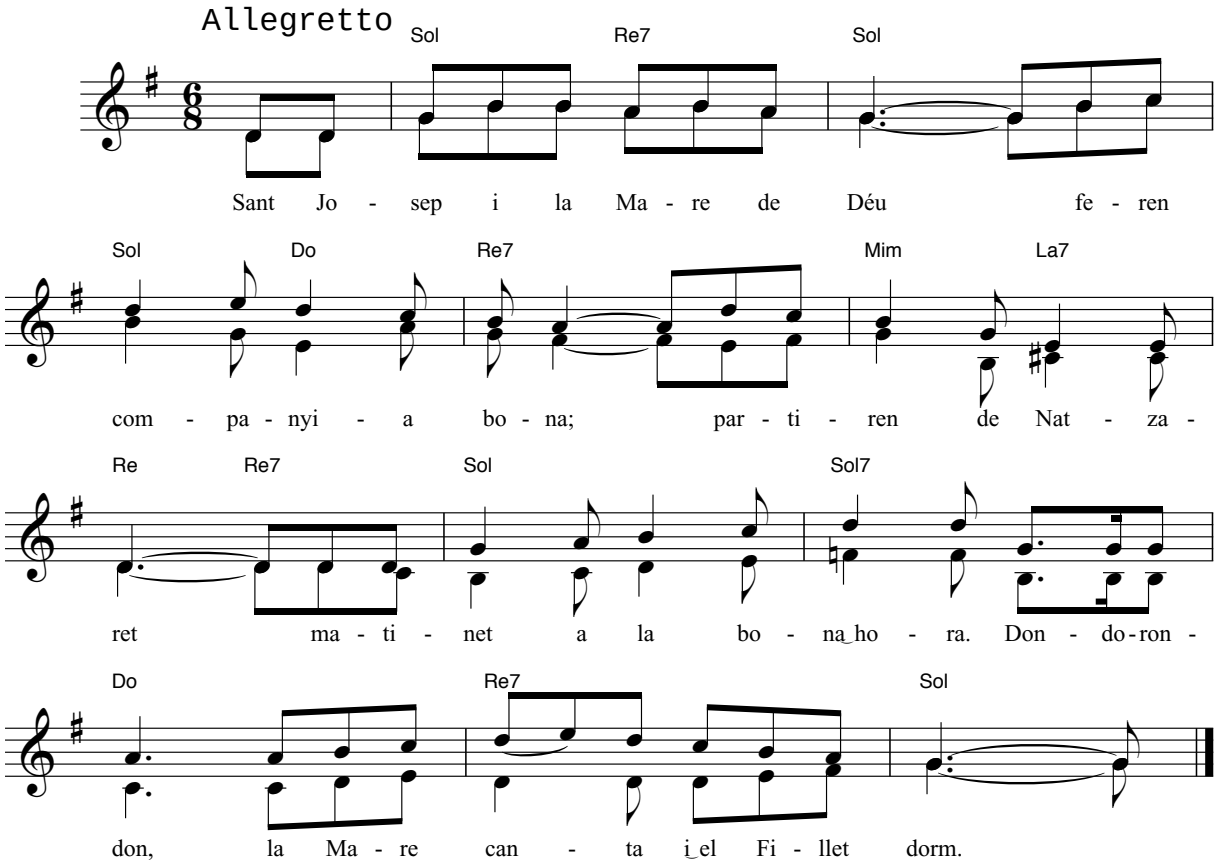
1. Sant Josep i la Mare de Déu
   feren companyia bona;
   partiren de Natzaret
   matinet a la bona hora.
   Dondorondon,
   la Mare canta i el Fillet dorm.

2. No han trobat posada enlloc
   perquè els veien massa pobres;
   se'n van a un barraconet
   fet de joncs i fet de boga.
   Dondorondon,
   la Mare canta i el Fillet dorm.

3. Sant Josep va a cercar foc
   pels voltants d'allà i no en troba.
   Mentre ell és a cercar foc,
   Jesús neix dintre la cova.
   Dondorondon,
   la Mare canta i el Fillet dorm.

13 SANT JOSEP I LA MARE DE DÉU

• Treballarem la comprensió dels mots: joncs, boga...

• Podem explicar quin era el propòsit del viatge que varen fer Josep i Maria des de Natzaret fins a Betlem i al qual fa referència la cançó, i es pot relacionar amb l'àrea del Medi social quan es treballi el cens.

• Podem acompanyar la cançó amb un obstinat: per exemple, negra i corxera, o bé amb alguna polirítmia que els mateixos alumnes poden confeccionar.

14 EL CANT DELS OCELLS
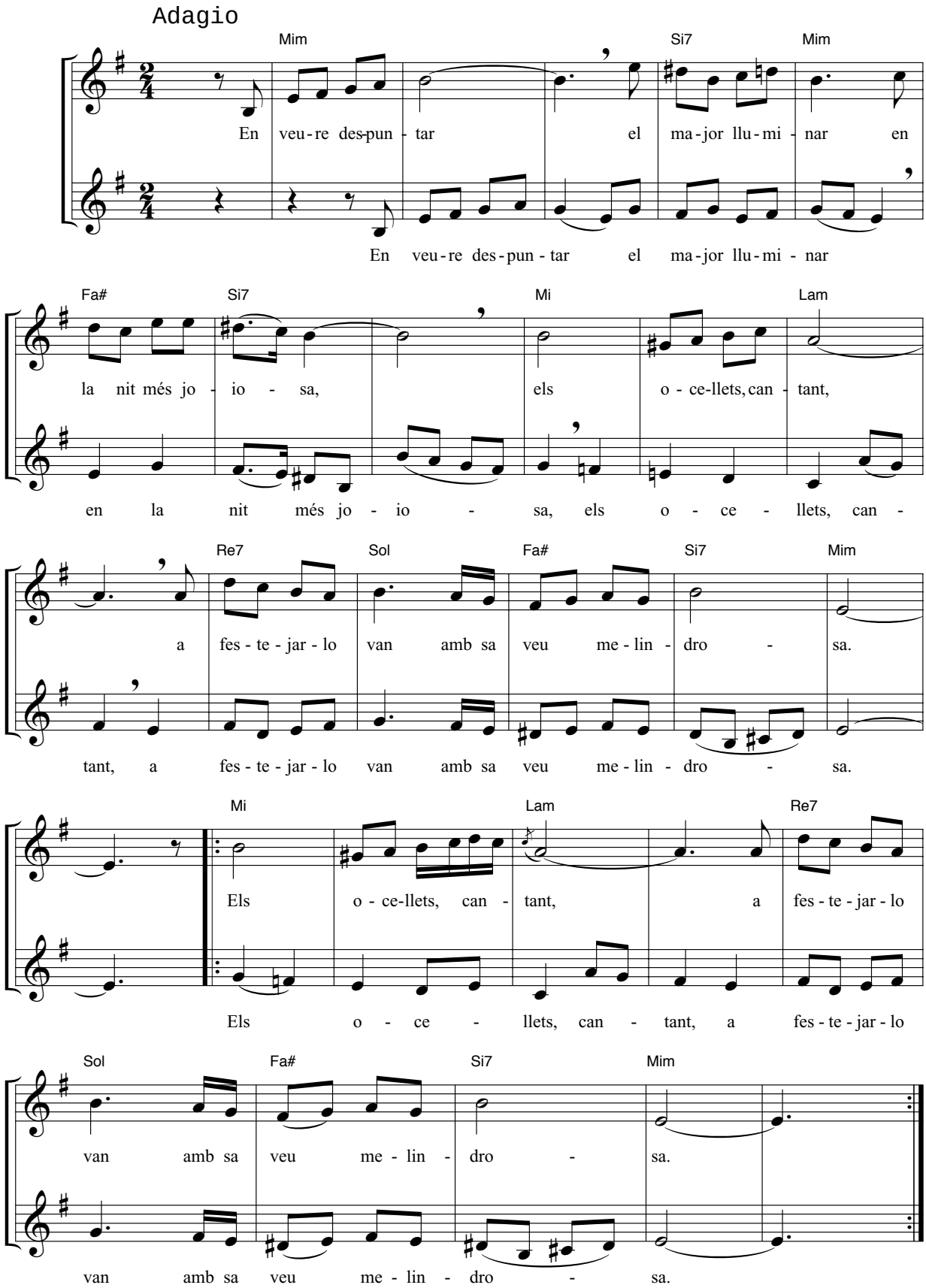
1. En veure despuntar
   el major lluminar
   en la nit més joiosa,
   els ocellets, cantant,
   a festejar-lo van
   amb sa veu melindrosa. (bis)

14 EL CANT DELS OCELLS

• És una cançó de Nadal el ritme de la qual s'adapta al moviment de bressolar, d'aquí que sigui emprada com a cançó de bressol.

• Podem aprofitar aquesta cançó per recordar que de les cançons tradicionals no se'n coneix l'autor, ja que El cant dels ocells s'atribueix, en molts casos i de manera errònia, a Pau Casals, el qual va popularitzar-la en interpretar-la sempre en els seus concerts.

• És convenient completar l'aprenentatge d'aquesta cançó amb l'audició interpretada per Pau Casals, que ens pot servir, al mateix temps, per presentar el coneixement del violoncel o aprofundir-hi.

• Podem utilitzar el becaire que hi ha al segon compàs per explicar la seva funció tot analitzant la partitura.

15 PROPOSTA DIDÀCTICA
LA PRESÓ DE LLEIDA

OBJECTIUS

— Participar en la interpretació de la cançó, tenint en compte la precisió rítmica i melòdica, el text i un registre còmode.
— Aprendre de memòria un repertori de cançons adequat a l'edat.
— Tenir cura de l'aparell fonador, observar-ne el funcionament bàsic, ser conscients de la seva importància i cuidar-lo amb higiene.
— Cantar amb una bona emissió, afinació i justesa rítmica.
— Respectar el treball col·lectiu i participar-hi.
— Identificar i analitzar la cançó mitjançant la lectura del ritme i/o melodia.
— Distingir elements de l'estructura formal i fer-ne un esquema gràfic: tornada-estrofa, repeticions, frases, pregunta-resposta.
— Llegir la cançó amb la partitura i memoritzar-la.
— Fruir de la pràctica del cant.
— Seguir les indicacions del director/a.
— Adoptar una postura corporal adequada a l'activitat del cant.

CONTINGUTS

PROCEDIMENTALS

— Cant individual i col·lectiu tenint en compte:
  • La precisió rítmica i melòdica i el text de la cançó.
  • La respiració, l'articulació i l'emissió correcta de la veu.
  • Tècniques de respiració, articulació i entonació com a mitjà.
— Memorització de la cançó.
— Localització i observació dels diferents òrgans que intervenen en la producció del so.
— Reconeixement de la cançó pel ritme i/o melodia.
— Contextualització de la cançó: tradició, procedència...
— Entonació de la cançó en diferents tempi.
— Aplicació correcta dels matisos i indicacions referents a la dinàmica i al caràcter de la cançó.
— Adaptació de l'expressió a les diferents parts de la cançó.
— Reflexió sobre el text de la cançó.
— Anàlisi de la cançó. Ritme, melodia, mètrica i estructura.

CONCEPTUALS

— Cançó a l'unís on.
— Cançó amb obstinat rítmic.
— Intencions comunicatives i expressives de la cançó.
— Missatge del text literari de la cançó.
— El cant com a expressió dels sentiments.
— Aspectes musicals i expressius de la cançó:
  • Musicals: estructura AABB', forma binària, frases, pregunta-resposta, mode menor.
  • Expressius: accentuació, fraseig i respiració, aspectes dinàmics (matís), tempo, caràcter.

ACTITUDINALS

— Postura corporal adequada en el moment d'interpretar cançons.
— Ús de la veu com a instrument d'expressió i comunicació a través del cant i la paraula.
— Cura d'utilitzar correctament la veu en l'emissió.
— Rigor en la lectura i escriptura de noves cançons i obres.
— Hàbit de memorització.
— Emissió precisa de la veu.
— Interès per interpretar cançons conegudes i aprendre'n de noves.
— Complaença en la interpretació de cançons del folklore propi i el d'altres països.
— Gust per començar a cantar a partir del silenci absolut.
— Atenció a les indicacions del director/a.

ACTIVITATS D'ENSENYAMENT-APRENENTATGE

CONTEXTUALITZACIÓ DE LA CANÇÓ

— La gran difusió de la cançó fa que el text ofereixi molta diversitat de variants en els detalls, per bé que l'argument es manté inalterable.
— El tema és llegendari. En la majoria de versions, la poesia localitza el fet a la presó de Lleida, però hi ha variants que el situen a Tortosa, a Toledo...
— "És molt notable que els presos vagin sorprendre la dama precisament cantant una cançó. És molt interessant que la musa popular s'adoni del valor sublim de la cançó, fins al punt que uns presos miserables i de baixa mà arribin a despertar l'amor en el cor d'una dama per l'efecte encisador d'una senzilla cançó" (Joan Amades).
— L'acompanyament instrumental d'aquesta cançó al CD es compon de: flauta, oboè, clarinet, fagot, trompeta, violoncel i percussió.

MOTIVACIÓ

Un element remarcable de la cançó, i que ens pot ajudar a desvetllar l'interès dels alumnes, és la història que explica la cançó. En aquest cas, també es pot fer esment de la música com a mitjà d'expressió dels sentiments que desvetllen uns presos a una noble dama.

TÈCNICA VOCAL

Aprofitarem alguns vocalisos per captar sensorialment la diferència entre els modes major i menor.

— Farem vocalitzacions melòdiques ascendents i descendents fins a la quinta (do, re, mi, fa, sol, fa, mi, re, do) en mode major, pujant per semitons i baixant per tons amb les síl·labes "du bi du bi du bi du bi dum", o "ma me mi mo mu mo mi me ma", i "Ha sortit el sol aquest matí".
— Farem el mateix exercici, bé que aquesta vegada en menor (do, re, mi b, fa, sol, fa, mi b, re, do), dient les mateixes síl·labes de l'exercici anterior, però el text serà "Quina mala sort, està plovent".
— Una altra vocalització consistirà a cantar la primera frase ("A la ciutat de Lleida") anant-la apujant per semitons. És important que aprofitem aquest exercici per treballar el resultat interpretatiu: agafar aire pel nas de manera tranquil·la mentre el mestre/a fa el levare de direcció per començar; fer-la molt lligada, d'una sola arcada sense respirar i pensant-la fins a l'accent de la síl·laba "llei", de manera que no s'accentuï gens la síl·laba "da".

TEXT

Treball de lectura:

1. A la ciutat de Lleida
n'hi ha una presó;
de presos, mai n'hi manquen,
petita, bonica,
prou n'hi porta el baró,
lireta, liró.

2. Si n'hi ha trenta-tres presos,
canten una cançó;
l'ha treta i l'ha dictada,
petita, bonica,
el més jove de tots,
lireta, liró.

3. La nina se'ls escolta
de dalt del mirador;
a cada posadeta,
petita, bonica,
ne davalla un graó,
lireta, liró.

4. Els presos se n'adonen
i paren la cançó.
–Canteu, canteu, bons presos,
petita, bonica,
canteu-me la cançó,
lireta, liró.

5. –Com cantarem, senyora,
si estem en greu presó?
–Que us falta menjar o beure,
petita, bonica,
o us quiten la ració,
lireta, liró.

6. –No ens falta menjar i beure,
ni ens quiten la ració;
el que ens falta, senyora,
petita, bonica,
les claus de la presó,
lireta, liró.

7. –Canteu, canteu-me, presos,
acabeu la cançó;
acabeu-la, bons presos,
petita, bonica,
que me'n captiva el so,
lireta, liró.

8. Aniré al meu pare,
recaptaré el perdó.
Qui és que l'ha dictada,
petita, bonica,
tan bonica cançó?,
lireta, liró.

9. –El del barretet negre,
el més jove de tots.–
Ja se'n va a n'el seu pare,
petita, bonica,
a demanar-li un do,
lireta, liró.

10. –Ai, pare, lo meu pare,
jo vos deman' un do;
no vos deman' València,
petita, bonica,
ni tampoc Aragó,
lireta, liró.

11. Ni tampoc Barcelona,
ciutat de gran valor.
–Ai, filla, Margarida,
petita, bonica,
quin do vols que jo et do?,
lireta, liró.

12. –Ai, pare, lo meu pare,
les claus de la presó.
–Ai, filla, Margarida,
petita, bonica,
això no pot ser, no,
lireta, liró.

13. Els presos fugirien,
com quedaria, jo?
Digues per què vols, filla,
petita, bonica,
les claus de la presó?,
lireta, liró.

14. –Ai, pare, lo meu pare,
per treure'n l'aimador.
–Ai, filla, Margarida,
petita, bonica,
qui és ton aimador?,
lireta, liró.

15. –Ai, pare, lo meu pare,
el més petit de tots.
–Ai, filla, Margarida,
petita, bonica,
això no pot ser, no!,
lireta, liró.

16. Han cremat la Garriga,
Conflent i Rosselló.
–Dels presos que allà canten,
petita, bonica,
digueu, què en fareu, vós?,
lireta, liró.

17. –S'acosta el sant dissabte,
els penjaran a tots.
–Ai, pare, lo meu pare,
petita, bonica,
no pengeu l'aimador!,
lireta, liró.

18. –Ai, filla, Margarida,
serà el primer de tots.
Les cordes són filades,
petita, bonica,
que en costen a pes d'or,
lireta, liró.

19. –Ai, pare, lo meu pare,
pengeu-me a mi i tot;
feu les forques de plata,
petita, bonica,
feu-ne los dogals d'or,
lireta, liró.

20. I a cada cap de forca
poseu-hi un pom de flors;
perquè la gent que passi,
petita, bonica,
sentin la bona olor,
lireta, liró.

21. Resin un parenostre
per l'ànima dels dos,
i diguin: «Ai la trista,
petita, bonica,
que ha mort per l'aimador!,
lireta, liró.

22. Déu la perdó, floreta,
jardí de cada flor.
–Qui és aquesta donzella
petita, bonica,
que és morta per amor?,
lireta, liró.

23. –Néta és del rei d'Hongria,
parenta d'Aragó.
Déu l'haja perdonada,
petita, bonica,
la filla del baró»–,
lireta, liró.

24. Mentre el baró dormia
la filla no dorm, no;
li n'ha dat dormitori,
petita, bonica,
dormitori del bo,
lireta, liró.

25. Que de vint-i-quatre hores
no tornarà a raó.
Sota el coixí li troba,
petita, bonica,
les claus de la presó,
lireta, liró.

26. –Eixiu, eixiu, los presos,
eixiu, eixiu-ne tots;
aneu's-en cap a França,
petita, bonica,
i feu-ne una cançó,
lireta, liró.

27. La filla vos lliberta,
la filla del baró.–
El qui no se'n vol moure,
petita, bonica,
n'és lo seu aimador,
lireta, liró.

28. –Anem, anem, la bella,
a fira a Tarascó;
us compraré les robes,
petita, bonica,
dels més bonics colors,
lireta, liró.

29. Les tallaran set sastres,
cosint-les vint-i-dos;
a cada estisorada,
petita, bonica,
durem un ram de flors,
lireta, liró.

30. A cada punt d'agulla
refermaré l'amor.
Quan les tindreu cosides,
petita, bonica,
ens casarem tots dos–,
lireta, liró.

31. Els presos tots corrien,
no corre l'aimador:
girat cap endarrera,
petita, bonica,
guaitava el seu amor,
lireta, liró.

a) Lèxic:

— Comprensió del significat dels mots: dictada, nina, posadeta, davalla, recaptaré, jorn, do, animador, dogals, forca.
— Comprensió del significat de les expressions: no quedeu per mi, no pot ser, el primer de tots, a pes d'or, i tot, cap de forca, Déu la perdó, Déu l'haja perdonada.
— Sinonímia: nina-noia, xiqueta; posadeta-estrofeta-estrofa; davalla-baixa; recaptar-demanar; jorn-dia; volta-vegada; dictada-inventada, dita, feta.
— Diminutius: posadeta, barretet, floreta.
— Tornada: petita bonica.
— Mots de complement: lireta liró.

b) Fonètica (pronunciació correcta):

— Contraccions fòniques: volta_al jorn, captiva_el so, aniré_al meu pare,

el que_és més alt i ros, se'n va_amb el seu pare, jo_et do, s'acosta_el, bona_olor, que_ha mort per l'aimador, que_és morta per amor.

— Trets fonètics diferencials del català: e oberta: presos, lireta, canteu. O oberta: prou, volta, bona. Vocal neutra: petita, bonica. So palatal: pengeu-me, gent, jove, menjar, jorn. So d'essa sonora: presó, posadeta, donzella.

c) Classificació del text:

— Marc de la cançó: la presó, el cant, l'amor, la mort.

PROCÉS D'ENSENYAMENT-APRENENTATGE

— Treballarem aquesta cançó amb partitura, atès que els alumnes de cicle superior ja tenen prou coneixements musicals per poder-la seguir i perquè és convenient que es familiaritzin a fer-ho.
— El mestre/a cantarà una vegada la cançó (una estrofa o dues).
— Es farà una primera anàlisi melòdica i rítmica de la partitura.
— S'ensenyarà per frases. (Potser caldrà transportar-les una tercera inferior, si els alumnes tenen dificultat en els aguts.)
— La presó de Lleida és una cançó lírica i narrativa. Donarem una còpia de la lletra als alumnes i en farem una lectura per tal de conèixer l'argument sencer i destriar quines estrofes fan referència a la presentació, nus i desenllaç de la història. També hauran d'indicar quants personatges hi surten.
— Hauran de buscar al diccionari les paraules del vocabulari que presentin dificultat i el mestre/a comentarà aquelles expressions que desconeguin.

ASPECTES RÍTMICS

— Es tracta d'una cançó amb compàs compost. Farem adonar els alumnes de la subdivisió ternària de cada temps i explicarem el significat del numerador i denominador del compàs.
— Podem fer que un grup d'alumnes de la classe piquin amb el peu a terra els temps del compàs, i que un altre grup percudeixin amb un llapis sobre la taula les subdivisions. El mateix exercici es pot dur a terme amb instruments de percussió de membrana i de fusta.
— Per treballar sensorialment els compassos compostos, el mestre/a cantarà diferents cançons amb compàs simple o compost, marcant-ne la pulsació, i els alumnes hauran d'adonar-se si tenen subdivisió ternària. Per exemple: Plou i fa sol (ritme binari), Muntanyes del Canigó (ritme ternari).
— Fer exercicis de posar línies divisòries a línies rítmiques de compàs 6/8.
— Explicar què és una anacrusi.

— Fer la lectura rítmica de la partitura: primer, amb síl·labes rítmiques; després, picant amb les mans, i, per últim, recitant el nom de les notes.
— Ensenyar-los a escriure el text de la cançó sota la partitura, fent-los adonar que a cada nota no hi correspon sempre una síl·laba.

MELODIA

— Es farà buscar als alumnes l'extensió de la cançó (distància entre la nota més greu i la més aguda de la partitura).
— Farem que s'adonin que està escrita en mode menor, fent la comparació auditiva de com seria la mateixa cançó en mode major.
— Hauran d'escriure l'estructura formal i pintar un petit musicograma al costat de la partitura amb la forma AABB'. Els explicarem que es tracta d'una forma binària.
— Es treballarà el nom de les notes de la partitura.
— Es pot demanar als alumnes que busquin a la melodia diferents intervals.
— Després de fer notar la preeminència de les notes tònica i dominant en tota la melodia, es pot remarcar que la majoria de cançons amb començament anacrúsic ho fan amb la successió dominant-tònica i que és un dels trets identificatius de la cançó popular catalana. (Els tres tambors, Cargol, treu banya, Ploreu, ploreu ninetes, El ball de la civada, El rotlletó, El poll i la puça...).

INTERPRETACIÓ

— Intentar que la melodia quedi molt lligada i sostinguda i que els finals no quedin accentuats (en totes les paraules planes del final de frase, s'ha de marcar la síl·laba tònica i no accentuar gens l'àtona).
— Si s'aprenen les estrofes en què parlen diferents personatges, fer-les cantar a un solista o a un petit grup de la classe segons escaigui al text.
— Intentar jugar amb diferents dinàmiques adequades al text.
— Si el nivell de la classe ho permet, buscar una versió per cantar-la a veus.
— Perquè els alumnes s'adonin del resultat vocal, seria bo enregistrar-ne la interpretació a fi de poder fer una autocrítica i millorar aquells aspectes que convingui.

TREBALL INTERDISCIPLINARI AMB L'ÀREA DE PLÀSTICA

— Confeccionar un auca per grups que representi la història a què fa referència la cançó.

Himnes i cants

- Himnes i cants
- Proposta didàctica

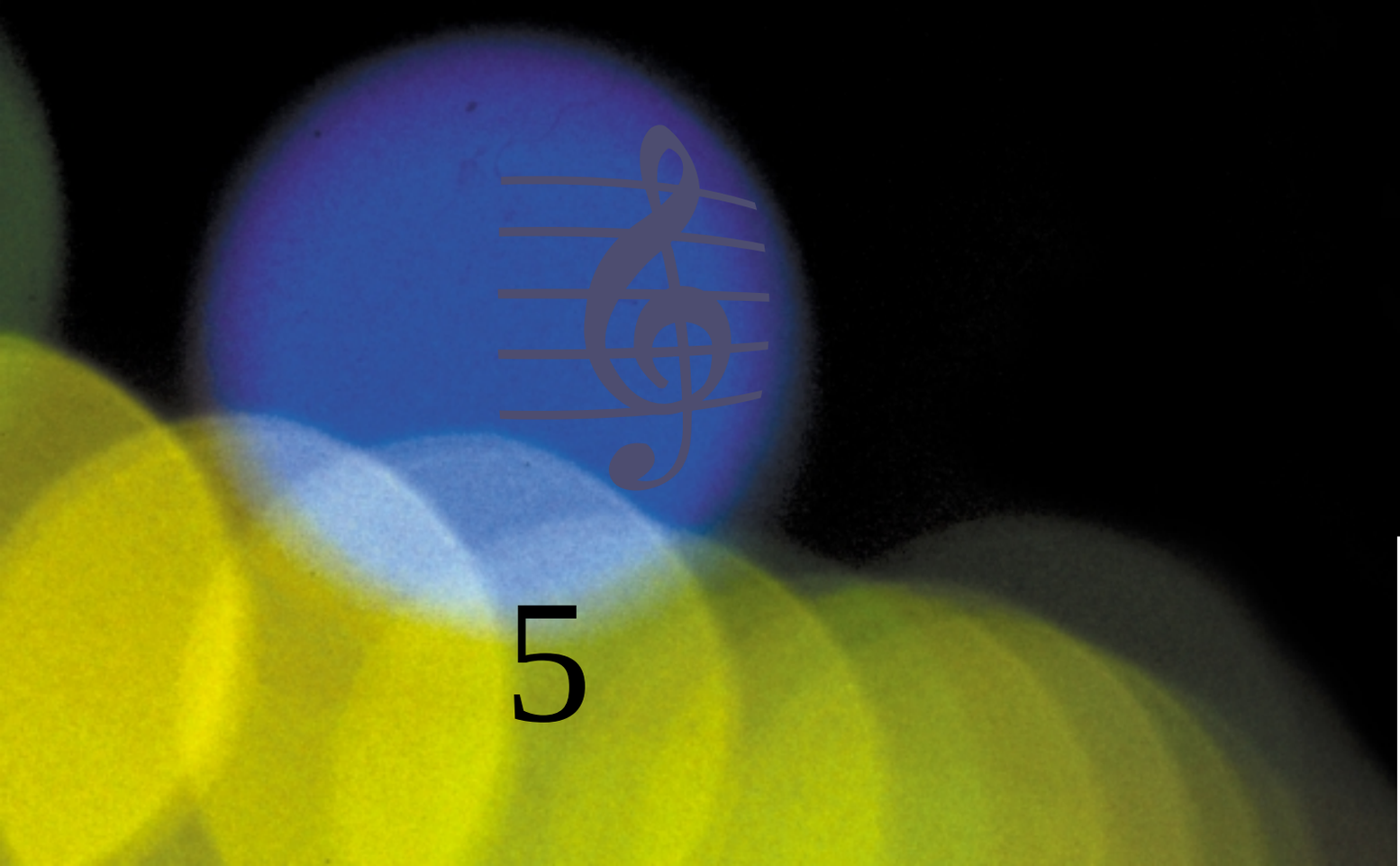

5

ÍNDEX

Himnes i cants

1 Els Segadors

Proposta didàctica

2 Els Segadors

1 ELS SEGADORS

Lletra: Emili Guanyabens
Música: tradicional catalana
Harmonització: Josep Roda
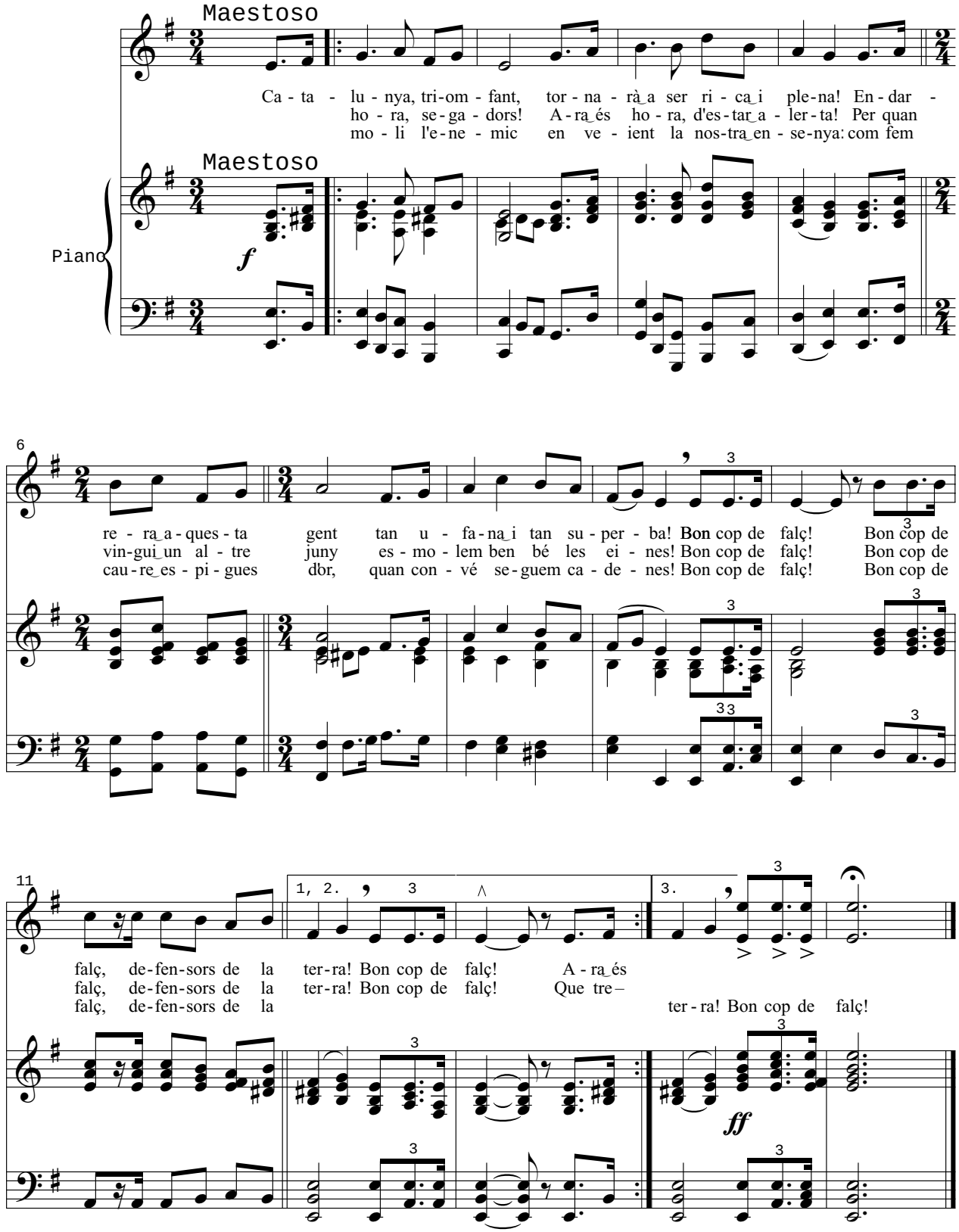
1. Catalunya, triomfant,
tornarà a ser rica i plena!
Endarrera aquesta gent
tan ufana i tan superba!
Bon cop de falç!
Bon cop de falç,
defensors de la terra!
Bon cop de falç!

2. Ara és hora, segadors!
Ara és hora d'estar alerta!
Per quan vingui un altre juny
esmolem ben bé les eines!
Bon cop...

3. Que tremoli l'enemic
en veient la nostra ensenya:
com fem caure espigues d'or,
quan convé seguem cadenes!
Bon cop...

1 ELS SEGADORS

• Vegeu la proposta didàctica a la fitxa següent.

2 PROPOSTA DIDÀCTICA

ELS SEGADORS

OBJECTIUS

— Participar en la interpretació de l'himne Els Segadors, tenint en compte la precisió rítmica i melòdica, el text i un registre còmode.
— Aprendre de memòria un repertori de cançons adequat a l'edat.
— Tenir cura de l'aparell fonador, observar-ne el funcionament bàsic, ser conscients de la seva importància i cuidar-lo amb higiene.
— Cantar amb una bona emissió, afinació i justesa rítmica.
— Respectar el treball col·lectiu i participar-hi.
— Identificar i analitzar la cançó mitjançant la lectura del ritme i/o melodia.
— Llegir la cançó amb la partitura i memoritzar-la.
— Fruir de la pràctica del cant.
— Seguir les indicacions del director/a.
— Adoptar una postura corporal adequada de manera constant.

CONTINGUTS

PROCEDIMENTALS

— Cant individual i col·lectiu tenint en compte:
  • La precisió rítmica i melòdica i el text de la cançó.
  • La respiració, l'articulació i l'emissió correcta de la veu.
  • Tècniques de respiració, articulació i entonació aplicades al cant.
— Memorització de la cançó.
— Localització i observació dels diferents òrgans que intervenen en la producció del so.
— Reconeixement de la cançó pel ritme i/o melodia.
— Contextualització de la cançó: tradició, procedència...
— Aplicació correcta dels matisos i indicacions referents a la dinàmica i al caràcter de la cançó.
— Adaptació de l'expressió a les diferents parts de la cançó.
— Reflexió sobre el text de la cançó.
— Anàlisi de la cançó. Ritme, melodia, mètrica i estructura.

CONCEPTUALS

— Cançó a l'uníson.
— Intencions comunicatives i expressives de la cançó.

— Missatge del text literari de la cançó.
— El cant com a expressió dels sentiments.
— Aspectes musicals i expressius de la cançó:
  • Expressius: accentuació, fraseig i respiració, aspectes dinàmics (matís), tempo, caràcter.

ACTITUDINALS

— Esforç per mantenir una postura corporal adequada en el moment d'interpretar cançons.
— Valoració de la veu com a instrument d'expressió i comunicació mitjançant el cant i la paraula.
— Consciència de la necessitat de tenir cura i d'utilitzar correctament la veu en l'emissió.
— Valoració de l'hàbit de memorització.
— Esforç en l'emissió precisa de la veu.
— Interès per interpretar cançons conegudes i aprendre'n de noves.
— Actitud de valoració i apreciació en la interpretació de cançons del folklore propi i el d'altres països.
— Gust per començar a cantar a partir del silenci absolut.
— Atenció a les indicacions del director/a.
— Respecte i interès per l'himne de Catalunya.

ACTIVITATS D'ENSENYAMENT-APRENENTATGE

CONTEXTUALITZACIÓ DE LA CANÇÓ

Quan esclata la Guerra dels Trenta Anys, l'any 1618, inicialment per causes religioses, encara que també s'hi barregen qüestions polítiques i econòmiques, Felip IV d'Àustria, rei d'Espanya, hi participa obligat pel seu parentiu amb l'emperador alemany de la dinastia Hasburg. Però les guerres costen diners, i una guerra tan llarga arruïna la tresoreria reial. És llavors quan es pretén que Catalunya aporti també homes i diners a la guerra. Això origina un profund rebuig i indignació de la població catalana, que es veu forçada a acollir les tropes imperials per tal de defensar la frontera espanyola de l'atac francès.

Les actuacions del comte-duc d'Olivares, primer ministre de Felip IV, van desvetllar tanta animadversió en el poble català, per la violència i els abusos dels seus soldats, que moltes poblacions es revoltaren.

El dia de Corpus de 1640 s'inicia a Barcelona la revolta dels segadors en l'anomenat Corpus de Sang. La Generalitat i el conseller en cap, Pau Claris, van fer costat als revoltats.

De la Guerra dels Segadors, n'hem conservat la música del que després s'ha convertit en l'himne nacional de Catalunya i símbol de la nostra identitat, Els Segadors.
La lletra original d'Els Segadors es va simplificar, a partir de l'adaptació feta a l'any 1899, amb la reducció de sis estrofes a tres, que són les que es canta actualment unificant-ne la tonada.
Activitats per relacionar els personatges de la columna de l'esquerra amb els conceptes de la dreta.

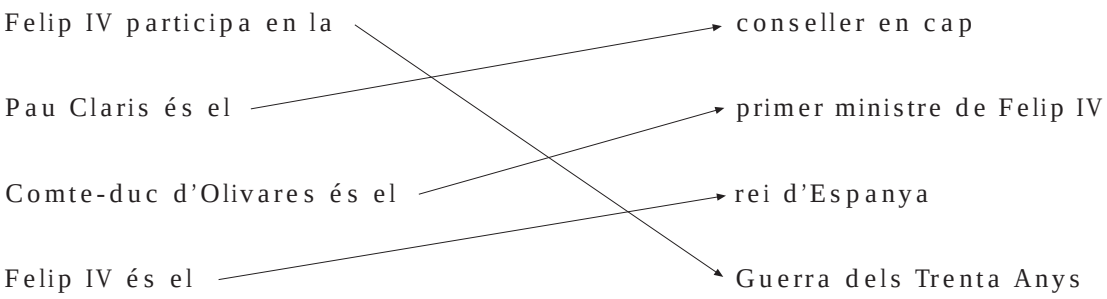

MOTIVACIÓ
Podem fer referència a la tradició immemorial de diferents pobles, comunitats, partits polítics, religions, agrupacions esportives, etc., a establir símbols que els identifiquin, com un escut, una bandera o, com en el cas que ens ocupa, un himne. Prèviament a la presentació de la cançó podem fer escoltar diferents himnes i preguntar si els coneixen i què representen: l'himne del Barça, d'Europa (la 9a de Beethoven).
En aquesta mateixa línia també podem fer esment del poder d'associació que pot tenir la música fent-los escoltar diferent músiques d'anuncis, de programes de TV, de pel·lícules...

TÈCNICA VOCAL
Proposem un vocalís que servirà, alhora, per preparar les veus per cantar Els Segadors, i per treballar i exercitar el cant a dues veus.

— Primer ensenyarem la segona veu, que farem cantar amb la síl·laba "nu", pujant per semitons i baixant per tons.

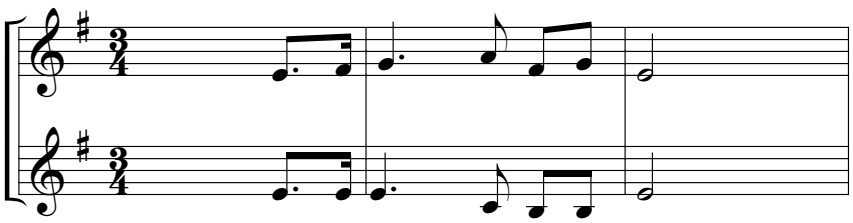

— Després farem el mateix amb la primera veu. Per fer variat l'exercici podem canviar la síl·laba "nu", per exemple per "dum".
— Per últim, dividirem la classe en dos grups que cantaran ambdues melodies simultàniament (pujant i baixant de la mateixa manera). Segons el nivell vocal de la classe podrem fer aquest exercici en la primera sessió, o haurem d'esperar a futures classes quan tinguin les dues melodies més segures.
— En totes les variants cal cuidar l'afinació i la nota final, que serà llarga, intentant que l'unís on entre ambdós grups sigui perfecte. Cal habituar-los a escoltar-se en l'harmonia, per la qual cosa demanarem als alumnes que cantin amb una intensitat moderada.

TEXT

— Fonètica. Dificultat de pronúncia: e oberta: alerta, terra... O oberta: bon, cop, hora... Vocal neutra: Catalunya, rica, endarrera... Enllaços fònics: tan ufana i tan superba!, per quan vingui un altre juny...
— Lèxic. Dificultat de comprensió: ufana, superba, alerta, esmolem, eines, ensenya...
— S'explicaran les expressions: Bon cop de falç, per quan vingui un altre juny, esmolem ben bé les eines, com fem caure espigues d'or, quan convé seguem cadenes...
— Recitar les frases de la cançó articulant bé el text.
— Memoritzar el text mitjançant la repetició de versos i estrofes.

ASPECTES RÍTMICS

— Farem que els alumnes endevinin, entre tres sèries de 8 pulsacions que interpreta el mestre/a amb un instrument de percussió, quina sona en funció de l'accentuació (compàs). També els podem fer interpretar o endevinar quin canvi de compàs es produeix.

Exemple: digues quin has sentit.

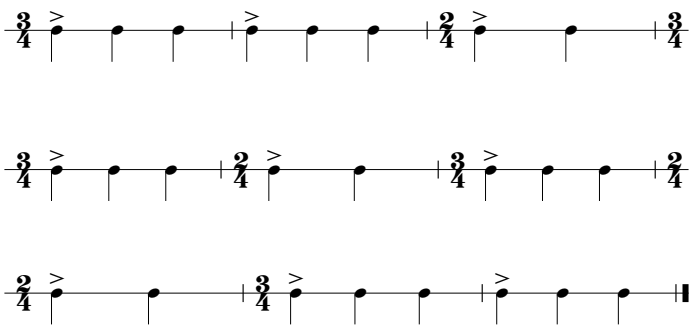

ASPECTES MELÒDICS

— Fer buscar als alumnes l'àmbit de la cançó (mi 3 - re 4).
— Descobrir quin és l'interval més ampli de la cançó (5a).
— Fer buscar als alumnes quantes vegades hi apareix l'interval de tercera 10).
— Notes de pas. Després d'haver introduït el concepte d'acord, farem notar als alumnes que quan es desplega una melodia damunt d'un acord també hi trobem notes que no li són pròpies (Catalunya-tornarà).

Exercici: encercla les notes de pas.

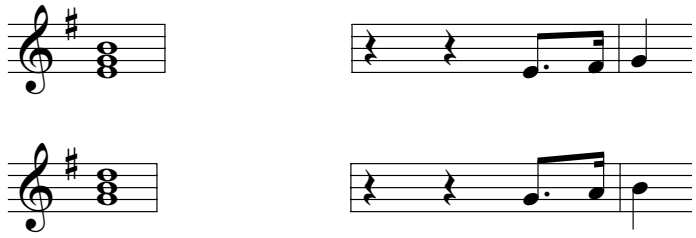

— Podem escriure l'escala de mi menor i comparar-la amb la de la menor, fent notar que la distància entre els graus d'ambdues escales coincideix.
— Escriure l'escala de re menor i, per comparació amb la de la menor i de mi menor, els alumnes hauran de descobrir quina és la nota alterada (si bemoll).
— Completar la cançó en to de re menor.

Exercici: escriu les notes que hi falten.
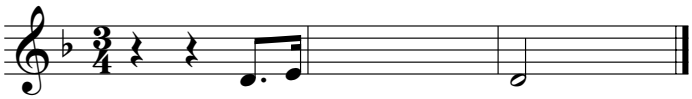
— Podem treballar la discriminació auditiva del fa diesi i el fa natural.

Exercici: escolta bé la nota "fa" i digues quins has sentit.
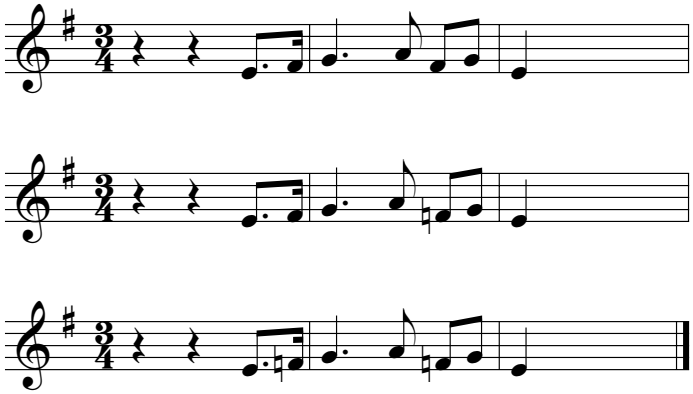
— Farem notar el caràcter enèrgic i majestuós de la cançó i, per extensió, de tots els himnes.
— Fer l'audició de les diferents versions d'Els Segadors (segons el CD de la Generalitat de Catalunya).